125 GODINA TRADICIJE

DANAS PRILOG

Darko Raić Sudar, sportski direktor Rijeke

Do zimske pauze svi su na testu, a onda idu promjene

Str. » 37.

HNK RIJEKA

NEDJELJNI
NOVI LIST
www.novilist.hr
NEDJELJA / RIJEKA / 12. LISTOPADA 2025. / BROJ 25.789 / GODINA LXXIX
CIJENA 1,79 EURA

VRIJEME

DHMZ www.meteo.hr

DANAS max. 21 min. 13

SUTRA max. 22 min. 14

U PUNOM POGONU Obišli smo gradilište novog autobusnog kolodvora u središtu Rijeke

Zapadna Žabica izronila iz zemlje

Završetak projekta vrijednog 70 milijuna eura pomaknut je na sredinu 2026. zbog izmještanja podzemnih instalacija i radova na infrastrukturnim povezivanjima

Str. » 2. i 3.

MARKO GRACIN

Nikša Sviličić

Obožavam sve što radim i uvijek se dajem maksimalno

Str. » 6. – 8.

PRIVATNA ARHIVA

Kozmetičari više ne smiju koristiti sastojak za stvrdnjavanje laka

Otvoren prostor za edukaciju, ali i rast sive zone u beauty industriji

Str. » 12. i 13.

PIXABAY

Irena Petak

Žena koja zna što ljubimci misle

Str. » 14. i 15.

Posvetom »sanirala štetu«

Machado zahvalila Donaldu Trumpu i narodu Venezuele

REUTERS

ZAGREB ›› Ovogodišnja dobitnica Nobelove nagrade za mir Maria Corina Machado shvatila je, očito, dvije stvari. Prvo, nije isto skrivati se pred venezuelanskim diktatorom Madurom i skrivati se pred Trumpom, dok se nalazi u Bijeloj kući. I drugo, uvijek je dobro imati američkog predsjednika za saveznika, pogotovo kada SAD intenzivira svoje vojno prisustvo u regiji.

Možda ove dvije činjenice leže iza prilično neočekivanog poteza Machado netom nakon što je objavljeno kako je upravo nju Nobelov komitet ove godine odabrao za laureata, dodijelivši joj počast koju predsjednik Trump strastveno želi. Posvetila je svoju nagradu narodu Venezuele i Donaldu Trumpu.

- Osoba koja je dobila Nobelovu nagradu za mir nazvala me je i rekla kako prihvaća nagradu u moju čast, jer sam ju ja doista zaslužio. To je lijepa stvar. Ja nisam rekao dajte mi ju onda, iako mislim da je to i mogla napraviti. Bila je vrlo ljubazna, ustvrdio je američki predsjednik Trump pojašnjavajući kako se ovaj poziv, za kojeg nije potpuno jasno tko ga je doista inicirao, odvijao.

Odluku da svoga Nobela za mir posveti Trumpu i venezuelanskom narodu porvdila je Machado na svom profilu pri društvenoj mreži X objašnjavajući kako su to zaslužili zbog odlučne potpore njenoj borbi.

Inače, sama Maria Corina Machado dobila je i dio Trumpove pažnje u siječnju, još dok se nije ni slutilo kako je ona nominirana, a kamoli da će odnijeti Nobelovu nagradu. Neposredno pred svoju inauguraciju Trump je, osvrćući se na stanje u Južnoj i Središnjoj Americi izdvojio upravo Machado kao primjer borca za slobodu koja je ugrožena zbog svog političkog djelovanja.

- Ona je borac za slobodu koja mora ostati na životu i na slobodi, ustvrdio je tom prilikom Trump.

Inače, američka administracija ne priznaje legitimitet Maduru, optužujući ga za korupciju, represiju, kršenje ljudskih prava i suradnju s kriminalnim kartelima, koji su uporavo posljednjih tjedana na posebnoj meti američkih oružanih snaga. Trump je Venezueli nametnuo dodatne carine, ali i uveo dodatne carine od 25 posto svim zemljama koje odluče od Venezuele kupovati naftu. Ujedno, za Madurovo uhićenje raspisao je nagradu od 5 milijuna dolara, a samoj zemlji uvedene su dodatne sankcije.

Imajući na umu pojačane mjere koje Trump provodi već nekoliko mjeseci protiv Maudrova režima, uzimajući u obzir kako SAD pojačava prisustvo i aktivnosti u regiji, ali uzimajući u obzir i kako Venezuela ima najveće naftne rezerve na svijetu što ju uvijek čini »zanimljivom« zemljom, odluka Machado da posveti svoju Nobelovu nagradu Trumpu nije ni nerazumna ni neočekivana. Jer, dodjelivši joj nagradu, Nobelov komitet je u stvari Machado uvalio vrući krumpir u ruke, stavivši ju, ni krivu ni dužnu, u Trumpovu nemilost. Na ovaj način elegantno je »sanirala štetu« i bar djelomično povratila ugled kojeg je imala u Trumpovim očima. Kao i mogućnost da može računati na američku potporu kada stvari jednom po Madura krenu nizbrdo.

B. KARAKAŠ

Izranjaju prvi obrisi čelične konstrukcije novog riječkog autobusnog kolodvora

ZAPADNA ŽABICA Novi autobusni kolodvor u Rijeci trebao bi b

Izmještanje ins produžilo je izg

Na gradilištu, koje je obišla naša ekipa, prilično je živahno, dizalice, strojevi, teretni i kamioni miješalice za beton u punom u pogonu, sa stotinjak radnika koji sada odrađuju poslove na nadzemnom dijelu

Orjana ANTEŠIĆ
Snimio Marko GRACIN

RIJEKA ›› Prvi obrisi čelične konstrukcije novog Autobusnog kolodvora Rijeka počinju polako izranjati, a posljednje informacije o završetku ovog velikog, oko 70 milijuna eura vrijednog projekta, upućuju na to da se to može očekivati sredinom iduće godine. To znači nekoliko mjeseci kasnije nego što se najavljivalo u proljeće ove godine, uoči lokalnih izbora, kada se privodila kraju prva faza ovog projekta, odnosno njegovog dubokog temeljenja.

Tada je bilo govora da će se sredinom lipnja već krenuti s montažom nosive čelične konstrukcije, no, s tim se poslom tek nedavno startalo.

Nova dinamika

Prema riječima nadzornog inženjera na gradilištu Slobodana Štrbca, priprema i zahvat na izmještanju podzemnog koridora instalacija sa sjeverne strane budućeg kompleksa Zapadna Žabica, pomaknuli su realizaciju cijelog projekta prema sredini 2026. godine kada bi Rijeka trebala dobiti toliko očekivani i dugo najavljivani novi autobusni kolodvor. Ovaj projekt, koji potpisuje arhitektonski studio 3LHD, trebao bi novom kompleksu Zapadna Žabica donijeti status najmodernijeg i najbolje opremljenog autobusnog kolodvora, a ujedno i jednu od najvećih javnih garaža u Hrvatskoj. Istovremeno, najavljen je i kao početak šire urbane transformacije središta grada, uključujući i uređenje Trga Žabica kao nove javne gradske cjeline.

Na gradilištu, koje je obišla naša ekipa, prilično je živahno, dizalice, strojevi, teretni i kamioni miješalice za beton u punom u pogonu, sa stotinjak radnika koji sada odrađuju poslove na nadzemnom dijelu novog kompleksa - kombinaciji montaže čelične konstrukcije i betonskih radova. Elementi čelične konstrukcije, doznajemo, proizvode se i isporučuju iz tvrtke Bajkmont iz Zagreba, jednog od kooperanata s kojima glavni izvođači radova, Texo Melior i Karst, surađuju.

Novi terminal

Novi riječki autobusni kolodvor, s čijom se gradnjom krenulo krajem 2023. godine, raspolagat će s ukupno 14 perona koji će biti smješteni na prvom katu budućeg kompleksa. Ulaz je predviđen s južne strane odakle će se spiralnim usponom stizati na novi kolodvor. Pristup zgradi novog terminala planiran je kroz produžetak Ulice Riva koja će prolaziti između lučkog područja i

DODATNI SADRŽAJI

Šest etaža plus prizemlje kompleksa Zapadna Žabica nudi 8.000 m² za trgovine i urede te javnu garažu s 860 mjesta, od kojih je 150 za građane i poduzetnike po povlaštenim cijenama

REUTERS

PALESTINCI SE TEŠKA SRCA VRAĆAJU U »GRAD DUHOVA«

Teška srca, ali s nadom u povratak svojim domovima, stotine Palestinaca se u subotu, zahvaljujući primirju, vraćaju u grad Gazu koji je postao »grad duhova« i pustoši. »Ne znam što reći. Slike su snažnije od riječi: destrukcija, destrukcija i još destrukcije«, kazao je Saher Abu al-Ata za AFP. Ulicama ispunjenim krhotinama u subotu su hodali pješaci, uglavnom muškarci i pretežito bez svojih stvari, prema snimkama AFPTV-a. Bolnica za djecu i onkološke bolesnike al-Rantisi je razorena. Njene sobe se sada sastoje od prevrnutih kreveta, velikih rupa u stropovima i razbacane opreme. UN je u proljeće procijenio da je oko 92 posto stambenih zgrada u Pojasu Gaze oštećeno ili uništeno od početka rata. (Hina)

70
MILIJUNA eura vrijednost kompleksa

iti gotov sredinom 2026. godine

stalacija gradnju

južne strane novog Kompleksa Zapadna Žabica, a za koju je, prema riječima Štrbca, ishodovana građevinska dozvola, a u tijeku su i razgovori te pripreme za njezinu izgradnju.

Ta dionica u nekoj daljnjoj perspektivi bit će dio poveznice centra grada odnosno spoja gradskih prometnica na D-403. Preduvjet za početak radova na izgradnji produžene Ulice Riva, podsjetimo, odrađen je u prvoj polovini ove godine. Radilo se o izmještanju dijela kolosijeka željezničke pruge trase Kolodvor Rijeka - Rijeka Brajdica. Kao upravitelj željezničke infrastrukture, radove je ugovorila HŽ infrastruktura, a s iznosom od gotovo 800.000 eura bez PDV-a financirao ih je Grad Rijeka.

Garaža i trgovine

Osim suvremenog autobusnog kolodvora, za kojim Rijeka vapi već desetljećima, na šest etaža plus prizemlje novog kompleksa Zapadna Žabica oko 8.000 četvornih metara bruto površine predviđeno je za razne trgovačke i poslovne sadržaje, kao i javna garaža s oko 860 parkirališnih mjesta, od kojih bi njih 150 trebalo biti namijenjeno građanima i poduzetnicima iz centra grada po povlaštenim cijenama.

Saša Đukan, voditelj ovog projekta i predstavnik investitora, tvrtke Best in Parking, još je koncem svibnja ove godine kazao kako su gotovo svi prostori, oko 98 posto, već zakupljeni tako da je investitor za njih potpisao ugovore ili pisma namjere. Po kojoj cijeni kvadrata u roh-bau izvedbi, nije poznato.

Vrijedi podsjetiti da u temeljenje ovog budućeg kompleksa izvedeno 363 pilota, ukupne dužine čak 4,3 kilometra, uz ugradnju oko 2.700 kubika betona i 549.000 kilograma armature. Bila je to prva faza projekta, kojoj je prethodilo rušenje bivših skladišta, nakon čega se pristupilo izradi betonske konstrukcije objekta, njegovih stupova i zidova.

Schengen od danas uvodi sustav biometrijske evidencije ulazaka i izlazaka

Putnici izvan EU-a odsad prolaze digitalnu kontrolu

EES elektronički evidentira vrijeme i mjesto ulaska i izlaska državljana trećih zemalja s odobrenjem za kratkotrajni boravak, izračunava preostalo dopušteno vrijeme boravka te prikuplja biometrijske podatke

RIJEKA Od danas se uvodi sustav ulaska/izlaska (Entry/Exit System – EES) na vanjskim granicama schengenskog područja. Novi sustav donosi temeljne promjene u načinu registracije putnika izvan EU-a, iz tzv. trećih zemalja, zamjenjujući, između ostaloga, ručno otiskivanje pečata u putovnicama digitalnom registracijom biometrijskih podataka – otiscima prstiju i slikom lica.

Novi sustav EES dio je šire strategije EU-a za »pametne granice«, usmjerene na povećanje sigurnosti i učinkovitosti. Sustav omogućuje prikupljanje podataka o ulasku, izlasku i zabrani ulaska putnika, što uključuje pohranu biometrijskih identifikatora te provjere protiv korištenja lažnih identiteta. Tako EES pomaže u borbi protiv nezakonitih migracija, trgovine ljudima i teškog kriminala, a istodobno ubrzava prelazak granica za »dobronamjerne« putnike.

EMICA ELVEDJI/PIXSELL

EES ubrzava prelazak granica za »dobronamjerne« putnike

Postupna primjena

Hrvatska započinje postupnu primjenu danas, 12. listopada, a rok do kojega bi se sustav trebao u potpunosti implementirati jest 10. travnja 2026. godine.

- Sustav Entry/Exit (EES) u Republici Hrvatskoj tehnički je potpuno uspostavljen i spreman za primjenu na svim međunarodnim graničnim prijelazima, kao i na onima pograničnim prijelazima koji su, temeljem sporazuma između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, privremeno određeni za međunarodni promet. U početku će se prikupljati biometrijski podaci u trajanju od oko dva sata po smjeni, pri čemu svaka smjena traje 12 sati unutar jednoga dana. Svakoga sljedećeg mjeseca povećavat će se trajanje registracija kroz sustav EES, dok se nakon 170 dana ne postigne puna primjena. Ovakvim pristupom svakoga će se mjeseca povećavati broj registriranih državljana trećih zemalja koji potpadaju pod EES. Postupan način omogućit će fleksibilnost u radu granične policije, osobito u prvim mjesecima primjene, odnosno primjenu sustava EES izvan razdoblja vršnog opterećenja kako se ne bi stvarale dodatne gužve, poručuju iz MUP-a, dodajući da, što se tiče očekivanih gužvi, posebno tijekom turističke sezone, prosječno trajanje obavljanja granične kontrole bit će produljeno, ali konkretne brojke ovise o intenzitetu prometa i vrsti prijelaza. Važno je napomenuti da se Uredba (EU) 2017/2226 ne odnosi na sve državljane trećih zemalja, čime će se smanjiti opseg putnika koji podliježu ovom postupku.

- Svi dostupni resursi bit će usmjereni na zadržavanje visoke razine protočnosti prometa, uz maksimalnu učinkovitost i sigurnost na granicama. Postojat će i zasebne ulazno/izlazne EES trake za one putnike trećih zemalja koji podliježu sustavu EES, doznajemo iz Kabineta ministra unutarnjih poslova.

Sustav samoposluživanja

Sustav EES registrira ulazak, izlazak i zabranu ulaska svim putnicima iz zemalja izvan EU-a koji putuju u EU i iz njega. To se primjenjuje neovisno o tome trebaju li putnici vizu. Izuzeti su državljani EU-a, bez obzira na mjesto prebivališta, što uključuje i državljane Hrvatske koji imaju prebivalište izvan granica RH, u trećim zemljama, nositelje graničnih propusnica i putnike s određenim diplomatskim statusom. Time će se olakšati otkrivanje lažnih identiteta i praćenje osoba koje su prekoračile dopušteno trajanje boravka. Putnicima je trenutačno dopušten boravak u schengenskom području do 90 dana unutar bilo kojeg razdoblja od 180 dana. EES će pohranjivati različite biometrijske identifikatore, ovisno o tome trebate li vizu za kratkotrajni boravak ili ne.

Što se tiče biometrijskih i nebiometrijskih putovnica, obje će biti prihvaćene prilikom prelaska granica ako su ispunjeni svi ostali uvjeti za ulazak. Biometrijska putovnica obvezna je samo ako građani žele koristiti automatizirane načine prelaska granica (»sustave samoposluživanja«) dostupne na određenim prijelazima. Automatizacija znači da državljani izvan EU-a mogu koristiti namjensku opremu koja omogućuje samostalnu registraciju prilikom prelaska granice, provjeru jesu li o osobni podaci još uvijek zabilježeni u EES-u te, ako nisu, njihovo prenošenje radi naknadne provjere na kontroli putovnica. Nakon korištenja sustava samoposluživanja, putnik odlazi do granične kontrolne trake, gdje će službenik za kontrolu putovnica već primiti informacije iz sustava samoposluživanja (uključujući provjere u drugim bazama podataka), potvrdu identiteta i podatke o preostalom trajanju boravka. Službenik tada može postaviti i dodatna pitanja prije nego što odluči odobriti ili odbiti pristup. Automatizirani granični procesi prije dolaska do službenika pomoći će u postupnom smanjenju redova čekanja jer zamjenjuje dugotrajne ručne provjere, poručuju iz Europske komisije.

Sandra LACIĆ

GDJE SE PRIMJENJUJE?

Sustav će biti operativan u 29 europskih zemalja: 25 od 27 država članica te u Islandu, Lihtenštajnu, Norveškoj i Švicarskoj. U Cipru i Irskoj na putovnice će se i dalje ručno otiskivati pečati.

Samoposlužni kiosci u zračnim lukama

Na zračnim lukama u Zagrebu, Splitu, Dubrovniku, Puli, Zadru i Rijeci bit će dostupni i EES kiosci namijenjeni su putnicima koji prvi put ulaze u šengenski prostor i još nemaju kreiran EES dosje.

Postupak uključuje skeniranje putne isprave, uzimanje biometrije lica i otisaka prstiju te kratak upitnik, uz podršku na 15 jezika.

Treći performans za »Sigurnu kuću«

MADRACI KAO SIMBOL SEKSUALNOG NASILJA

NINA ĐURĐEVIĆ

ZAGREB ›› U subotu je autorski tim i ansambl Gradskog dramskog kazališta »Gavella« izveo treći javni umjetnički performans kojim najavljuje predstavu »Sigurna kuća«, autorski projekt Anice Tomić i Jelene Kovačić nastao prema istoimenom romanu Marine Vujčić.

Performans, inspiriran radom »Mattress Performance« američke aktivistice i umjetnice Emme Sulkowicz, započeo je na ulazu u kazalište »Gavella«, nastavio se ulicama središta Zagreba i završio na Trgu svetog Marka. Sudionici su nosili madrace kao simbol slučajeva seksualnog nasilja, podsjećajući na poraznu statistiku prema kojoj je 15 posto žena doživjelo seksualno nasilje u partnerskom odnosu ili braku.

Ovaj performans treći je u nizu akcija kojima ansambl »Gavelle« najavljuje premijeru predstave »Sigurna kuća«, zakazanu za 24. listopada 2025. u istoimenom kazalištu. Cijeli projekt ima za cilj senzibilizirati javnost na problem obiteljskog i rodno uvjetovanog nasilja, naglašavajući važnost zajedničkog djelovanja i društvene odgovornosti. (D. Ba.)

Svjetski dan hospicija i palijativne skrbi

PALIJATIVA TREBA BITI DOSTUPNA SVIMA

ZAGREB ›› Palijativna skrb treba biti univerzalna i dostupna svima, a ne ovisiti o povremenim projektima, poručili su u subotu iz udruge La Verna, koja je akcijom "ZaČin ljubavi" obilježen Svjetski dan hospicija i palijativne skrbi.

- Palijativna skrb ne može ovisiti o entuzijazmu pojedinaca i povremenim projektima, treba joj sustavno, nacionalno rješenje. Dok ga čekamo, akcije poput »ZaČina ljubavi« imaju jasnu ulogu, a to je dizati svijest i mobilizirati zajednicu da palijativa postane dostupna svima, rekla je predsjednica udruge La Verna, Blaženka Eror Matić.

Građani su donacijama podržali rad udruge, a zauzvrat su dobili lončanice začinskog bilja. Predstavljeno je i "Drvo želja" na koje su ostavljene poruke oboljelima i članovima njihovih obitelji te prijedlozi za unapređenje palijative. Uz Udrugu La Verna, suorganizator akcije je Grad Zagreb.

- 'Grad Zagreb podržava projekte i aktivnosti usmjerene prema našim najosjetljivijim skupinama društva. Na nama je da omogućimo razvoj usluga koje udruga La Verna pruža ne samo kroz financijsku podršku već i kroz suradnju poput ove, koja senzibilizira širu javnost i ukazuje na potrebu uključivanja svih dionika kako bismo zajedno doprinijeli razvoju univerzalnog pristupa palijativnoj skrbi, kazala je Mirela Šentija Knežević, pomoćnica pročelnice Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom.

La Verna od 2009. godine kontinuirano pruža podršku oboljelima i njihovim bližnjima. Danas okuplja 52 volontera i tri zaposlenice, a godišnje ostvaruje više od 3 tisuće volonterskih sati za više od 450 korisnika. Uz Grad Zagreb, pokrovitelji akcije su i Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo rada, obitelji i socijalne politike te Predsjednik RH. (Hina)

FINE DESIGN MARKET Regionalna kreativna scena u Dječjoj kući

Šarm dizajna i ručnog rada

U toploj i inspirativnoj atmosferi, brojni posjetitelji mogli su razgledati i kupiti unikatne radove talentiranih dizajnera i brendova – od odjeće, torbi i nakita, do keramike, igračaka, prirodne kozmetike i dekoracija za dom

Sanda MILINKOVIĆ FRANK
Snimio Dean MICULINIĆ

RIJEKA ›› U subotu je u Dječjoj kući održano jesensko izdanje Fine Design Marketa, koje je još jednom potvrdilo status jedne od najživopisnijih manifestacija posvećenih kreativnosti, umjetnosti i dizajnu. U toploj i inspirativnoj atmosferi, brojni posjetitelji mogli su razgledati i kupiti unikatne radove talentiranih dizajnera i brendova – od odjeće, torbi i nakita, do keramike, igračaka, prirodne kozmetike i dekoracija za dom.

Bogata ponuda

Na jednom su se mjestu okupili autori i izlagači iz čitave regije, donoseći bogatu ponudu koja je spojila umjetnički izričaj, ručni rad i suvremeni dizajn.

- Osim prepoznatljivih riječkih i hrvatskih izlagača, dosta ih je stiglo i iz Srbije. Sve češće, iz sajma u sajam, primamo upite za sudjelovanje iz različitih gradova i država, istaknula je organizatorica Klaudia Ružić. Dodala je da se ovoga puta na sajmu pojavilo više izlagača iz Beograda i Novog Sada te da po prvi put sudjeluje i jedan izdavač s vlastitom izdavačkom kućom i knjigama, posebno naglasivši da je ovog puta sudjelovalo najviše izlagača dosad.

Među njih ukupno dvadeset i sedam, porazgovarali smo s Miom Koroman koja je na Fine Design Market stigla iz Dubrovnika.

- Već neko vrijeme pratim ovaj sajam i odmah mi se učinio jako zanimljivim. Dosad sam izlagala u Dubrovniku, Zagrebu i Splitu, ali ovdje mi je posebno lijepo. Upoznala sam divne i inspirativne ljude te izlagače, a nadam se da ću se vratiti i sljedeće godine, kaže Koroman. Njezinim brendom Totem Diva dominira ručno rađeni nakit od srebra, mesinga i pomno biranog poludragog kamenja, a svaki prezentirani komad ima svoju priču, nastajući intuitivno kao »osobni totem«.

- Poanta čitavog brenda je osnaživanje žena tako da im komad ovog nakita predstavlja podsjetnik na njihovu unutarnju snagu koju imaju u sebi i iz koje sve crpe, kaže Koroman i dodaje da je cilj da se žena koja ga nosi, osjeća istinski svojom.

Za svakog ponešto

Za sve generacije

Gošće iz Beograda

Prolazeći kroz Dječju kuću i brojne posjetitelje koji su se okupljali na štandovima doista šarolike ponude, nailazimo na Sandru i Danijelu koje su »potegle« čak iz Beograda ne bi li se predstavile riječkoj publici.

- Nije da smo blizu, ali dosta naših kolega dolazi ovdje pa smo i mi htjele isprobati. Zasad smo jako zadovoljne!, odgovara Sandra na naše pitanje o tome kako to da su prevalile toliki put zbog sajma. Kroz brend se bave izradom dizajnirane robe i dodataka čije izražajne boje privlače brojnu publiku pa ih se u moru štandova, jednostavno ne može »promašiti«.

- Naš brend Popsycle nudi dizajniranu odjeću i dodatke. Sve radimo od nule, a svaki je dizajn autentičan i jedinstven. Motive printamo na platna, a izrađujemo i unikatne kožne torbe. Kupci imaju i mogućnost sami kombinirati različite uzorke i materijale, što otvara bezbroj kreativnih opcija, objašnjava Sandra.

Fine Design Market još je jednom potvrdio da je ovakav izložbeno-prodajni sajam našem gradu itekako potreban i dobrodošao, a idealan je za sve koji vole ručno rađene proizvode, dizajnerske detalje i tople, ljudske priče koje stoje iza njih. Ne preostaje nam ništa drugo nego, zajedno s Ružić, najaviti peto izdanje sajma koje će se održati 13. prosinca i pritom označiti njegov veliki prvi rođendan.

Jubilarno 10. izdanje riječkog buvljaka spojilo modu, održivost i humanost

Kont kao šarena modna tržnica

RIJEKA ›› Na riječkom Kontu održan je jubilarni deseti buvljak Kont-a-porter koji je privukao brojne zaljubljenike u stil i trendove. Sunčano prijepodne pretvorilo se u šarenu modnu pozornicu na otvorenom gdje su se spojile kreativnost, održivost i ljubav prema modi. Među okupljenima, posebno su uživale žene svih generacija u potrazi za jedinstvenim modnim krpicama, nakitom, detaljima za dom i posebnim »ulovom« koji se ne pronalazi u svakom dućanu. Buvljak su pokrenule organizatorice Mia Konjuh, Maja Spasovski i Slađana Ostić koje nisu skrivale oduševljenje odazivom posjetitelja uz komentar da je brojka Riječanki i Riječana koji su subotnje jutro iskoristili za Kont-a-porter, prešla sva njihova očekivanja.

Za svakog ponešto

D. MICULINIĆ

- Kont-a-porter nam je postao poseban jer se ne radi samo o buvljaku već o prilici da se ljudi dođu družiti, i jako nam je drago da smo po tome prepoznatljivi. Poanta i cilj je održiva moda, a najdraže nam je što je čitav događaj iz jednog hobija prerastao u veći projekt, kazala je Mia Konjuh, dodavši da se, među izlagačima s modnim komadima i dodatcima, trude uključiti izlagače s našeg područja i manje obrtnike. Naglasila je pritom da je Kont-a-porter ovog puta imao i humanitarnu notu jer su se prikupljale donacije za Društvo za zaštitu životinja Rijeka - Azil za pse, a osim toga, restoran Antack, pripremao je pizze od čijih je prodaja po jedan euro također išao u svrhu donacije Azilu.

Uz dobro raspoloženje, razmjenu modnih savjeta i šarm riječkog šetališta, Kont je u subotu bio nezaobilazna adresa za sve koji vole modu, opuštenu atmosferu praćenu glazbom i slasne zalogaje.

S. MILINKOVIĆ FRANK

Donacijska akcija »Kuhanje u kotlićima« na riječkom Korzu okupila mnoštvo dobre volje za plemeniti cilj

Bokun sunca i velika srca

RIJEKA Puno dobre volje, prokušani recepti, neka poznata lica, bokun sunca i plemeniti cilj, sve se to jučer poklopilo u Bazarigovom prolazu, na riječkom Korzu. Tridesetak članica Lions kluba Korzo organiziralo je donacijsku akciju »Kuhanje u kotlićima« kojima su se pridružio nemali broj osoba iz javnog života, od sportaša, političara, pjevača, kao i novinara, udruženi u želji da se okušaju u pravljenju najbolje primorske maneštrice, ali još više da pripomognu nabavci vrijednog medicinskog uređaja koji će najmlađim onkološkim pacijentima olakšati bolne nuspojave kemoterapije. Riječ je o diodnom laserskom uređaju s tri valne duljine namjenjenog Odjelu za pedijatrijsku hematologiju i onkologiju riječkog KBC-a, uređaju koji prevenira i liječi bolne rane u usnoj šupljini, jednu od najčešćih i najbolnijih komplikacija onkološke terapije.

Dok su se u deset kotlića još debelo krčkale primorske maneštrice, donacijska kutija već je jednim dobrim dijelom bila popunjena donacijskim prilozima što još jednom dokazuje da plemeniti cilj uvijek ima »dobru prođu« kod Riječana i Primoraca. Kušanje ove jednostavne i svima omiljene delicije ovog kraja, s čime se krenulo negdje oko podneva, samo je ubrzalo i umasovilo prikupljanje donacija kojima će se malim onkološkim pacijentima olakšati put ka ozdravljenju.

David Burburan u akciji

Cijena medicinskog aparata kojim se prevenira i liječi oralni mukozis košta oko 6.400 eura, a jučerašnjom akcijom spravljanja najbolje primorske maneštrice u nekoliko sati na Korzu prikupljeno je ravno 1.846 eura. Predsjednica Lions kluba Korzo Mirjana Zečević Rutar najavila je daljnje akcije s ciljem prikupljanja preostalog dijela sredstava potrebnih za ovaj medicinski uređaj, a već iduća zbit će se ove srijede u Domu Crvenog križa na Pećinama gdje će članice Lions kluba Korzo i Udruge slijepih Primorsko-goranske županije organizirati događaj »Večera u mraku«, događaj kojim se sve sudionike želi senzibilizirati i osvijestiti kako žive slijepe i slabovidne osobe.

I za kraj, svakako vrijedi spomenuti da su ponajbolju primorsku maneštricu jučer spravile ženske ruke, one iz ekipe naše poznate operne umjetnice i nacionalne prvakinje Olge Šober i liječnice Jadranke Komadina-Gačić. Ocijenio je tako troočlani žiri gastro znalaca u sastavu Zoran Cunjak, Arno Rusich i Ivo Vidotto. Podjeli toplih i okrepljećujućih maneštrica pridružila se i riječka gradonačelnica Iva Rinčić, a svoj obol akciji, ali i spravljanju maneštrica dali su i zamjenik župana Toni Štimac, kraljevički gradonačelnik Dalibor Čandrlić, Voljen Grbac, Joso Butorac, bivši hrvatski vaterpolski reprezentativac David Burburan, legendarni napadač NK Rijeke Milan Radović i drugi.

O. ANTEŠIĆ

D. MIĆULINIĆ

Kad se vrijedne ruke slože, sve se može

1.846
EURA prikupljeno je jučerašnjom akcijom

VIKEND U ZNAKU NAJMLAĐIH **Treće izdanje manifestacije privuklo mnoge na Ljetnu pozornicu**

Opatija ispunjena dječjim smijehom, pjesmom i igrom

Na pozornici i oko nje cijeli su se dan izmjenjivali dječji zborovi, igre i radionice, dok su klinci s roditeljima istraživali svaki kutak programa na Ljetnoj pozornici: od fritula, palačinki i napuhanaca do Rolly parka i sportskih poligona, a stariji školarci uživali su u večernjem Teen Rolly Park Discu uz DJ-a

Helena DRMIĆ
Snimio Marko GRACIN

OPATIJA Treće izdanje Opatijskog dječjeg vikenda ponovno je pretvorilo Opatiju u najveselije mjesto na Kvarneru. U organizaciji Grada Opatije, Koordinacijskog odbora Grad - prijatelj djece, Festivala Opatija i agencije Omnes, uz podršku brojnih partnera, vikend je donio bogat program ispunjen dječjim smijehom, pjesmom i igrom.

Ova šarena manifestacija dio je Dječjeg tjedna, koji je u Opatiji započeo u četvrtak edukativnim programom »Kad narastem, bit ću…«, u kojem su djeca imala priliku upoznati različita zanimanja: od vatrogasaca i policajaca do turističkih djelatnika, sportaša i kuhara. Cilj je, kako ističu organizatori, djeci približiti svijet odraslih na zanimljiv i inspirativan način, potičući ih da maštaju o svojoj budućnosti.

Sunčano subotnje jutro na Ljetnoj pozornici

Pljesak za nagradu

Sunčano subotnje jutro na Ljetnoj pozornici otvoreno je nastupom Dječjeg vrtića Veprinac, koji je izveo pjesmu »Vrtić na vrh brega«. Odgojiteljice, Mirna Martinčić i Doris Juračić, autorice pjesme, nisu krile ponos.

- Veoma smo sretne i ponosne što možemo biti dio Opatijskog dječjeg vikenda. Zahvalni smo Gradu Opatiji koji nas je pozvao da zajedno proslavimo Dječji tjedan. Uvijek se rado odazovemo i veseli nas što je pjesma »Vrtić na vrh brega« tako dobro prihvaćena među djecom, rekle su Mirna i Doris.

Nakon pjesme uslijedila je predstava »Petar Pan u obrnutoj Nigdjezemskoj«, koju su izveli odgojitelji Dječjeg vrtića Opatija. Publika je s oduševljenjem pratila pojavu Petra Pana, Zvončice, Kapetana Kuke i ostalih likova, a djeca su glasno navijala i pljeskom nagrađivala svaku scenu. Vesela, duhovita izvedba o prijateljstvu i mašti još je jednom potvrdila koliko su odgojitelji spremni dati dio sebe kako bi razveselili najmlađe.

Vikend za zabavu

Manifestaciju je službeno otvorila zamjenica gradonačelnika Kristina Đukić, a u razgovoru je istaknula koliko joj je drago što se ovaj program iz godine u godinu širi i okuplja sve veći broj djece i roditelja.

- Ovaj je tjedan u Opatiji posvećen djeci i njihovoj bezbrižnosti. Trudili smo se da cijeli tjedan bude ispunjen radionicama, zabavom i druženjem, a vikend smo rezervirali za ono najveselije: igre, predstave i glazbu. U subotu i nedjelju djeca će moći uživati u Rolly parku, napuhancima, druženju s ponijima u Parku Angiolina, STEM otoku, mini planetariju, sportskim poligonima i brojnim kreativnim radionicama. Većina sadržaja je besplatna jer želimo da svako dijete i svaka obitelj osjete da je ovaj vikend baš za njih, rekla je zamjenica Đukić.

Na pozornici i oko nje cijeli su se dan izmjenjivali dječji zborovi, igre i radionice, dok su klinci s roditeljima istraživali svaki kutak programa na Ljetnoj pozornici: od fritula, palačinki i napuhanaca do Rolly parka i sportskih poligona, a stariji školarci uživali su u večernjem Teen Rolly Park Discu uz DJ-a.

Guštanje u napuhancima

Predstavu »Petar Pan u obrnutoj Nigdjezemskoj« izveli su odgojitelji Dječjeg vrtića Opatija

Danas nastavak

A tko je propustio subotnji program, ima priliku sve nadoknaditi u nedjelju do 17 sati, kada se nastavljaju radionice, predstave i nastupi dječjih skupina. Opatija je ovoga vikenda doista postala grad igre, mašte i dječje radosti, točno onakav kakav svako dijete zaslužuje.

NIKŠA SVILIČIĆ

Sveučilišni profesor, znanstvenik, glazbenik i pisac u jednoj od glavnih uloga nadolazećeg filma »Dioklecijan«

PRIVATNA ARHIVA

NEKI SU ROĐENI ZA MASKE, NEKI STATIRAJU DO DASKE

Uloga Junija u »Dioklecijanu« mi je baš draga, hvala Domagoju Buriću! Osim što sam na snimanju imao »box seats« i otvorio gladijatorske igre, imao zgodnu ženu i pokorne sluge, zamjetnu moć i poštovanje društva te Papin placet, honorar od te uloge mi je donio i jednu dugo željenu akustičnu gitaru. Uglavnom, zanimljivo iskustvo...

Edita BURBURAN

Sveučilišni profesor na filmskom setu u jednoj od glavnih uloga na filmu nije uobičajen kastig, ali ne i kad je riječ o Nikši Sviličiću koji je osim znanstvenik i filmski redatelj, pisac i glazbenik. Trostruki doktor znanosti, jednako je ponosan na svoje slavonske i dalmatinske korijene, koji su zasigurno imali veliku ulogu u njegovom odrastanju i djetinjoj radoznalosti od koje je, kako opisuje, sve i krenulo. Od vrijednog srednjoškolca, koji je istodobno pohađao i medicinsku i glazbenu školu u Splitu, krenuo je najprije na Akademiju dramske umjetnosti gdje je diplomirao filmsku i TV režiju, zatim je studirao i diplomirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu komunikologiju i novinarstvo, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu muzeologiju, a kasnije na sva tri fakulteta i doktorirao.

Radoznalost ga je odvodila i u svijet, pa je kao dobitnik Fulbrightove stipendije, predavao na katedri Film i multimedija američkog Sveučilišta Ohio, a potom je kao stipendist istraživač i gostujući predavač boravio na brojnim sveučilištima i istraživačkim centrima u SAD-u gdje je održao i niz predavanja iz područja razvoja informacijske tehnologije i primjene informacijske tehnologije u filmu, te sinergije multimedije i hipermedijalnosti s konvencionalnim medijima. Kako nikada ne odustaje ozbiljno se zabavljati, tako je pristao i na ulogu Junija, papinskog namjesnika za Dalmaciju u filmu Domagoja Burića koji će uskoro biti premijerno predstavljen u kinima. Ukratko, tema za razgovor s Nikšom Sviličićem nije nedostajalo. Krenuli smo od zgoda i nezgoda glumačkog života, zavirili u znanstvena istraživanja, raspitali se o novim glazbenim crtovljima, ali i o skorom novom štivu o Dubrovačkim karakama koje su tajnovito nestale sve dok ih Nikša nije ponovno pronašao u svojim višegodišnjim istraživanjima.

METAFIZIČKI OSJEĆAJ

Diplomirali ste na tri fakulteta istodobno i trostruki ste doktor znanosti s doktoratima iz informacijske znanosti, filmologije i književnosti te komunikologije, a uskoro slijedi i premijera filmskog spektakla »Dioklecijan« u kojem glumite važnog i moćnog papinskog namjesnika za Dalmaciju - Junija, je li ovo ujedno i vaš glumački debi?

- Zapravo nije! S obzirom na to da svaki redatelj ima utkanu potrebu da »hičkokizira« u filmu i ja sam podlegao tom trendu, pa sam glumio Ćoru u jednoj svojoj petodijelnoj seriji. Sjećam se čudnog osjećaja, sve je tako lako kad gledaš izvana, a kad krene pun si strahova. Znam li tekst? Koji mi je profil bolji? Zašto mi nisu bolje pokrili ćelicu? Hoće li mi otpasti loše zalijepljeni brk? Ipak, kasnije ti istovremeno bude nelagodno i drago kad vidiš mlađahnog, budalastog, kostimiranog sebe od prije 20 godina. Uloga Junija u filmu/seriji »Dioklecijan« mi je baš draga, hvala Domagoju Buriću! Osim što sam na snimanju imao »box seats« i otvorio gladijatorske igre, imao zgodnu ženu i pokorne sluge, zamjetnu moć i poštovanje društva i Papin placet, honorar od te uloge mi je donio i jednu dugo željenu akustičnu gitaru. Uglavnom, zanimljivo iskustvo… Sjetim se odmah davne pjesme panonskog moreplovca koja kaže »neki su rođeni za maske, neki statiraju do daske, ja sam pozitivno-negativan lik«, eto - otprilike tako.

Ipak, koliko vam je bilo strano stajati pred kamerama nakon toliko godina?

- Što se glume tiče, nevjerojatno je to kako čovjek, kad ga srede za set, odjenu, uniformiraju, našminkaju i urese u »mindsetu« postaje potpuno drugi čovjek. Htjeli - ne htjeli, tada uz sve te kostimske rese i šare preuzmete motoriku, »mot« i psihu tog lika, posebno ako se radi o epohi, odnosno kostimiranim filmovima kao što je slučaj s Dioklecijanom. To je doista poseban i zanimljiv metafizički osjećaj.

Kad već spominjete redateljski rad, za film »Vjerujem u anđele« dobili ste i brojne nagrade?

- Da, »Anđeli« su u svoje vrijeme bili najnagrađivaniji hrvatski film od strane festivalskih publika, od nagrade Zlatna vrata na festivalu u Puli, pa sve do recimo meni važnog Andrej Tarkovski festivala »Zerkalo« u ruskom Ivanovu, tamo je bio urnebes… Zapravo, žao mi je što je taj film rođen u relativno krivo vrijeme, jer su tada taman počele depresije, krize, besparica, društvena rezignacija… pa možda i nije imao onoliko sretan život koliko mu je njegova natalna karta bezbrižnosti namijenila rođenjem.

Uz vaš rad na fakultetu i znanstvenom radu, što vas je privuklo da ste pristali i na filmski set?

- S obzirom na to da sam prepun obaveza na diplomskim i doktorskim studijima Sveučilišta Sjever na kojima držim nekoliko kolegija i uživam u tome, Domagojev poziv me obradovao – rekao je: »Nikša moj, ti si meni reinkarnacija Junija, to je to, ti si taj!« Mislio sam da se šali, ali kad su me sredili, stavili periku, našminkali, uresili po pe-esu tog vremena, zaista sam se osjećao kao Junije, negdašnji moćni papinski namjesnik za Dalmaciju. Imao je Seid Memić Vajta pravo u Maskenbalu - s tuđom maskom lakše se živi… Hahahahaahaa

POZITIVNA LUDOST

Vaše djelovanje je vrlo širokog spektra, od znanstvenog rada, profesora, predavača na mnogobrojnim znanstvenim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu kao što su Harvard, Ohio University, KUT – Korean University of Technology, tu je i gluma, a još uvijek nalazite vremena za glazbu i svoje intimne trenutke kreacije. Što je vaš pokretač u svemu tome?

- Pa moram izreći onu izlizanu frazu, a to je da ja zaista obožavam sve što radim i uvijek dajem sebe maksimalno u svemu čime se bavim. Život me kroz sve ove godine, Bože, sad zaista zvučim kao olinjali profesor pred penziju, s peruti na ramenima sakoa, naučio da će oni puno bolji i talentiraniji od mene putem odustati, a ako ja budem dovoljno uporan u svom naumu i cilju možda i uspijem. Ta se misao s vremenom ozbiljno utkala u moju radnu etiku. Hvala njoj i Nebu na tome. Što se tiče znanstvenog rada, zahvaljujući Fulbright stipendiji, UNESCO-u, CEEPUS-u i ostalim institucijama koje prepoznaju izvrsnost, imao sam priliku živjeti i raditi kao profesor na ozbiljnim institucijama u Austriji, SAD-u i Južnoj Koreji početkom stoljeća, ali i tamo sam, ako već govorimo o »intimnim trenucima« izvan profesije, imao gitaru i svirao sigurno sat vremena dnevno. S godinama sam naime shvatio da su kreativnost i pozitivna »ludost« potpuno nerazdvojivi od »foldera« znanstvenih satkanosti mog bića i da samo u suglasju s njima ja mogu biti ja.

Prošlog mjeseca sudjelovali ste i na Weekend Media Festivalu u Rovinju s vrlo uspješnim predavanjem: »IQ, intuicija i interakcija«, gdje ste govorili o tome kako nam znanost može pomoći »čitati ljude«. Imate provjereni i certificirani IQ 183, član ste Omega Society IQ grupacije, blackpoolskog tima. Jeste li upravo zbog toga i odabrali baš tu temu predavanja?

- Već dugi niz godina na doktorskom studiju Sveučilišta Sjever, ali i brojnim drugim visokoškolskim i »real sector« institucijama kod nas i u svijetu predajem temu »Proaktivna interpersonalna komunikacija«. Shvatio sam da je vrhunac teorije – praksa, a vrhunac prakse – teorija! Aristotel je govorio da »znakovi sitnica tvore savršenstvo, a savršenstvo nije sitnica«. Drugim riječima, tridesetak godina pokušavam prevesti znanstvene modele u jezik svakodnevnih susreta. Ljudi se često iznenade kad im pokažete da se u treptaju oka, pogledu ili sitnoj gesti skriva cijelo more korisnih informacija. Ali, kao što je Rilke zapisao: »Istina ne ulazi u nas odjednom, ona nam dolazi na svoj način, u svojim oblicima«. Tako i ovdje: riječ je o prepoznavanju kognitivnog osjećaja trenutka, prstohvatu inteligencije, intuiciji, usmjerenoj pažnji i godinama prakse, ništa više i ništa manje.

Znači, važno je naučiti čitati ljude?

- Apsolutno. Od najbizarnijih trenutaka kišnih jutara kada uđete u pekarnicu i namrštenoj teti morate reći da biste baš htjeli »onaj malo bolje pečeni kruh, dolje desno«, pa sve do nekih životnih momenata kada je od krucijalne važnost dobiti osjećaj – što li sada ona/on misli? Želim reći da, kako ste vi rekli, »čitanje ljudi«, nije nekakav mađioničarski trik, nego ozbiljno, znanstveno utemeljeno, proučavanje navika, pokreta i čitavog mora nesvjesnih radnji kojima se sugovornik »otkriva«, formalno ne rekavši ništa, a to ponekad zaista može izazvati nevjerojatne reakcije kod ljudi…

PROKLETSTVO I BLAGOSLOV

Što vas je privuklo komunikologiji i medijskim znanostima?

- Po riječima mojih roditelja oduvijek sam bio radoznalo i društveno dijete. Volio sam interakcije s ljudima, biti u »grupama« istomišljenika, od vrtićke grupe »srednjiša«, preko astronomske i geografske grupe u osnovnoj školi, pa do prvih bendova 80-ih u Splitu. Još od malena sam shvatio kako je rad na sebi i na izvrsnosti istovremeno ovisan i protkan osjećajem za interakciju s drugim ljudima. Naravno, postoje ljudi kao što su bili Solženjicin, Emily Dickinson ili možda Bobby Fischer, Hemingway ili Tesla koji su svijet solitudinarno gurali naprijed, a takvim posebnicima je dodatna komunikacijska interakcija s drugim ljudima samo ozbiljno naštetila. Takvi usamljeni vukovi su najsretniji sami, dok nama drugima, veseljacima, više paše hvatanje terce pri zavijanju u toplom čoporu.

Kako vidite razvoj hrvatske komunikologije u odnosu na svjetske trendove?

- Komunikologija je posebna grana znanosti koja istovremeno ima prokletstvo i blagoslov da se mora povinovati subjektivitetu vremena u kojem živi. Želim reći da zlatni standardi u znanstvenom pristupu analitike komunikacijskih procesa od prije samo desetak godina, danas više nisu isti. Brzina kojom se događaju stvari oko nas postaje jedan od ključnih parametara promjene paradigme gledanja na komunikaciju, posebice komunikacijske procese i procedure. Amerika i Trumpova vladavina nevidljivo i

Ništa bez glazbe - Neno Belan i Nikša Sviličić

Novi mediji i UI odavno su stavili nogu u vrata novinarstva i komunikologije, pa će se tim slijedom u skorom vremenu kompletne paradigme znanosti i umjetnosti morati stubokom mijenjati, a to je njihova prilika. Tko prvi uskoči u taj vlak, odabere pravi vagon i kupe prve klase, i daj Bože dokopa se sjedala do prozora, imat će krasnu poziciju za to putovanje

SLAVONSKI KORIJENI I DALMATINSKI ODGOJ

Rođeni ste u Osijeku, a odrastali u Splitu, koliko je dalmatinski đir utjecao na vas?

- Ponosim se svojim slavonskim korijenima i dalmatinskim odgojem, da na svoj način parafraziram Teslu. Moja ženska strana obitelji na koju sam iznimno ponosan je iz Bogdanovaca u ravnoj Slavoniji, a tatina strana je iz mjesta Ženaglava, općina Komiža, na otoku Visu. Jedan njihov davni slučajan susret na dnu Zajčeve ulice kasnih 60-ih dao mi je privilegiju da vam odgovaram na ova pitanja danas. U Osijeku sam rođen jednog petka 13. 1970. i nakon kraćeg vremena obitelj se preselila u Split, legenda kaže da moj stari nije mogao bez mora i Visa. U Splitu sam proveo formativne godine i svaki put kad osjetim miris mora, javi mi se moj osobni, splitski kolačić »Madeleine« i vratim se u osamdesete, koje su »bile godine kad smo stalno svirali« i slavili život.

Jedan čovjek - milijun interesa

Život me kroz sve ove godine, Bože, sad zaista zvučim kao olinjali profesor pred penziju, s peruti na ramenima sakoa, naučio da će oni, puno bolji i talentiraniji od mene, putem odustati, a ako ja budem dovoljno uporan u svom naumu i cilju, možda i uspijem. Ta se misao s vremenom ozbiljno utkala u moju radnu etiku

tiho nameće nove standarde i uzuse etičnosti, kao i metrike morala, a sve u jakom zagrljaju gospodina Makjavelija. Ta se paradigma direktno kapilarno »spušta« i na svakodnevne komunikacijske interakcije i mišljenja sam da dolazi do ozbiljne dekadencije društva, ali tako je - kako je. Što se tiče trenutačnog položaja hrvatske komunikologije, osobno poznajem perjanice struke u Hrvatskoj i sretan sam što imamo takve ljude.

Koliko su mediji spremni prihvatiti znanstvena istraživanja u praksi?

- Mišljenja sam da su mediji spremni prihvatiti rezultate znanstvenih istraživanja, jer će, po mome mišljenju, atraktivnost praxisa odnosno tih rezultata zasigurno dati novi dah u kreiranju interesa za komunikologiju kao takvu. Drugim riječima, ukoliko se znanstvena istraživanja iz domene komunikoloških znanosti na atraktivan način približe ljudima, tada će i prihvat novih dosega struke biti bolje popraćen i adekvatnije valoriziran.

VATRENI KARAKTER

Smatrate li da su društvene mreže više pridonijele demokraciji ili manipulaciji?

- To je otprilike kao da postavimo pitanje služi li neko moćno oružje za eskalaciju rata ili za postizanje mira? Društvene mreže su, po mome mišljenju, uvijek »vatrenog« karaktera: dobar sluga i loš gospodar. Svemogući algoritmi neprekidno rade svoje, od Facebooka do TikToka i nude nam, pod krinkom naših prokazanih surfajućih interesa, proizvode i usluge koje možda nikada ne bismo kupili i konzumirali da nam takvom subliminalno-agresivnom metodom nisu plasirane u (pod)svijest. S druge strane, društvene mreže mogu ukazati na neke negativne društvene anomalije ili odudaranje od pozitivnih zakonskih standarda pri čemu se istovremeno pretvaraju u »good cop« iz one izlizane fraze o dobrom i lošem policajcu. Teško je dakle reći u kojem smislu su, od ona dva iz vašeg pitanja, društvene mreže više pridonijele, ali svakako smatram kako će važnost i znanje kreiranja i upravljanja novim uredničkim politikama, koje treba uvrstiti u kurikulum novog medijskog doba, u vremenu ispred nas učiniti da će društvene mreže postati ozbiljan društveni korektiv.

Koja je uloga medija u oblikovanju nacionalnog identiteta?

- Ako se provodi optimizirana i ciljana akcija koja je od strane države strateški osmišljena – tada je značajna. Danas, koliko sam upoznat, postoje alati koji mogu na temelju glavnih »perjanica imidža« neke države tj. onoga »po čemu je poznata«, procijeniti njezin marketinški potencijal u kreiranju nacionalnog identiteta. U tom smislu mislim da su strukturirane medijski osmišljene kampanje lučonoše oblikovanja nacionalnog identiteta.

Što biste poručili mladim novinarima i komunikolozima danas?

- U genijalnim prepiskama Frederica R. Couderta i Sir Austena Chamberlaina iz 1936. godine Chamberlain je navodno rekao Coudertu da je jedno od glavnih kineskih prokletstava koje se baca na neprijatelja rečenica: »May you live in an interesting age«. Mislim da mladi novinari i komunikolozi upravo žive u zanimljivim vremenima. Novi mediji i UI odavno su stavili nogu u vrata novinarstva i komunikologije, pa će se tim slijedom u skorom vremenu kompletne paradigme znanosti i umjetnosti morati stubokom mijenjati, a to je njihova prilika. Tko prvi uskoči u taj vlak, odabere pravi vagon i kupe prve klase, i daj Bože, dokopa se sjedala do prozora - imat će krasnu poziciju za to putovanje.

Osim komunikologije, imate potrebu i za književnim izražavanjem, i izdali ste nekoliko knjiga, pripremate li trenutačno nešto novo?

- Ne bih to nazvao potrebom, već dubokim i važnim dijelom mog bića još od najranijeg djetinjstva. Sviranje, pisanje, učenje, stvaranje i komponiranje oduvijek su bili dio mog simulakruma. Zadnjih 40 godina, preciznije od 1985., svaki dan vježbam gitaru najmanje sat vremena, pišem istovremeno nekoliko knjiga, proučavam mentalne komunikacijske algoritme i još pregršt nekih kreativnih aktivnosti koje vam neću otkriti, jer bih ispao ozbiljan čudak, a sve se nekako nadam da ipak nisam! U pripremi je nekoliko novih pjesama za renomirane izvođače, napisao sam dvoglasni duet koji mi je jako drag i ide na ljeto u eter, napisao sam knjigu o tetovažama koja izlazi najesen, a drugu - o misteriju dubrovačkih karaka iz 1540. godine upravo dovršavam, također dvije znanstvene knjige iz domene interpersonalne komunikacije upravo su u tisku, pa imam već dogovorena brojna predavanja iz domene interpersonalne komunikacije po svijetu... Kao što vidite, nije dosadno.

Usamljeni vukovi su najsretniji sami, dok nama drugima, veseljacima, više paše hvatanje terce pri zavijanju u toplom čoporu

Koja vas tema najviše inspirira u pisanju romana i poezije?

- Rekao bih da nemam neku »the temu« koja me inspirira u pisanju proze i poezije. Naravno, ljepota i inspirativnost njezinog veličanstva Ljubavi u svim njezinim šarama i oblicima uvijek je tu, ali ono što me uvijek kreativno nadahne je kreativni narativ. Obožavam kod drugih autora kada me knjiga i/ili film prevare u mojim očekivanjima razvoja fabule, kao što recimo radi Billy Wilder u svojim filmovima. Primjerice, film »Double Indemnity« je za mene vrh noir žanra i remek djelo filmske naracije. Što se tiče znanstvenih knjiga. uvijek me zaintrigira neka misterija ili nedovoljno otkriven fenomen, kao što je slučaj dvije misteriozne karake koje su 31. 3. 1540. isplovile iz Dubrovnika i nikada se više nisu vratile. Ono što se dogodilo s njima je pravo čudo, za čije sam dokumentiranje potrošio godine i godine istraživanja, a što se dogodilo, moći ćete pročitati u mojoj novoj knjizi, koju zaista uživam pišući. Što se glazbe tiče, ostao sam vječno zarobljen u glazbenim narativima i dvoglasjima Beatlesa, Simona & Garfunkela, kao i glazbe 80-ih godina, koja me formirala u glazbenom kontekstu.

DVAPUT MJERITE I JEDNOM REŽETE

Kako balansirate akademsku preciznost i književnu slobodu u stvaranju?

- Godine provedene u pisanju znanstvenih radova i knjiga, u akademskoj zadanosti i normativnosti, definitivno su mi donijele disciplinu u pisanju proznih djela, za koju smatram da je izuzetno važna. Pravila akademskog pisma, koja su, kako bi to Descartes rekao, kratka i jezgrovita, prisiljavaju vas da »dvaput mjerite i jednom režete« svaku rečenicu koja mora biti odmjerena, maksimalno informativna i kontekstualizirana s ostatkom znanstvenog djela. Kada te znanstvene karakteristike pisanja »uglazbite« u književnu proznu kreativnost, dobijete onu »the rečenicu« koja lako može zavesti i zagrijati srca i glave čitatelja. Sad mi pada na pamet ona čuvena rečenica nobelovca François Mauriaca, koji je rekao da je život pisca jadan život, jer ga danomice dočekuje prokletstvo mukle bjeline praznog papira. Srećom, nemam taj problem. Uživam u shvaćanju procesa pisanja i imam blagoslov da neobično lako i brzo pišem.

Postoji li djelo koje smatrate svojim najosobnijim?

- Teško mi je izdvojiti jedno djelo kao najosobnije, jer sam u svako od njih unosio dio intime. To je pomalo slično onome što je Paul Cézanne govorio o jabukama, da svaka nosi njegovu osobnu borbu s prirodom i percepcijom. Moj mladenački libling, Auguste Rodin tvrdio je da je i najmanji potez dlijeta ispovijed duše. Marc Chagall je primjerice u svaku svoju sliku utkivao ljubav prema Belli i nostalgiju za rodnim Vitebskom, baš kao što je Rainer Maria Rilke u »Elegijama iz Duina« i »Sonetima Orfeju« spojio metafizičko i najintimnije osobno. Ne želeći se uspoređivati s njima, i mene ponekad uzdrma vlastiti stih iz moje »Cvitne nedilje« ili »Virujen u anđele«, ponekad redak iz »Druge strane slutnje« ili pak peta priča iz »Zadnje postaje Ljubav«. U svakom od tih trenutaka vidim nešto svoje i zato ne mogu izdvojiti samo jedno djelo kao »najosobnije«.

Kada biste morali izabrati – znanost, književnost ili film – što bi ostalo kao vaša glavna životna strast?

- Sve troje, i to ne nužno tim redoslijedom, i ako mogu zamoliti da se na taj popis još dopiše i glazba, fotografija i vještine meta-interpersonalnog algoritmiranja. Tako bih ujedno i zatvorio sekstet mojih najužih životnih interesa, strasti i hobija…

Sushrut Sardeshmukh i Ravi Pandit

INTEGRIRANA MEDICINA

Sudionici rasprave ukazali su i kako je integrirana medicina u zapadnjačkim zemljama postaje sve više zastupljena, uz ostalo i stoga što je moderna medicina sve skuplja. Tako je Ante Simonić istaknuo kako živimo u vremenima kada ni jedna zemlja nije zadovoljna sa svojim zdravstvenim sustavom, kao i kako biomedicinske znanosti fantastično napreduju, ali prijenos tog napretka u svakodnevnu zdravstvenu skrb nije dovoljno dobar.

- Medicina temeljena na znanosti postaje preskupa. Nakon 2. svjetskog rata postavljen je koncept zdravlja za svih do 2000-e godine. To nismo ostvarili jer je preskupo. Zato je i Svjetska zdravstvena organizacija proklamirala kako je budućnost razvoja zdravstva integrirana medicina koja će sve to okupiti i personalizirati prema pojedinom pacijentu, kazao je Simonić koji se puno bavio također drevnom, kineskom medicinom.

Reći će kako se u kineskoj i indijskoj tradicionalnoj medicini ogledaju civilizacijska ostvarenja obje fantastično stare i bogate civilizacije. One podrazumijevaju koncepcije, postupke i ostalo, a od svih tradicijskih postupaka danas se u svijetu najčešće koristi akupunktura koja je registrirana, uglavnom za otklanjanje bolova dok se u Kini koristi za rješavanje stotinjak dijagnoza. U Kini, ukazuje, od 1949. sustavno se razvijaju obje medicine te postoje čak 23 sveučilišta tradicijske medicine.

KVALITETA ŽIVOTA

O tome koje su perspektive inkorporiranja tradicionalne indijske medicine u ponudu zdravstvenog turizma Kvarnera, govorio je Vladimir Mozetič, čelnik kvarnerskog Klastera zdravstvenog turizma, koji je podsjetio kako je 2021. Klaster potpisao ugovor o poslovnoj suradnji s indijskim Ministarstvom AYUSH.

- Komplementarnom medicinom spajamo znanja koja su se prikupljala tisućljećima, a mogu doprinijeti kvaliteti života svakog od nas kao pojedinca. Inače, u ugovoru koji smo potpisali s Ministarstvom AYUSH su jasno definirani odnosi u promociji jedne i druge metode pružanja zdravstvenih usluga, prvenstveno gledajući na koji način možemo implementirati jogu i ayurvedu u usluge koje se pružaju u našem kraju, kazao je Mozetič dodajući kako se indijskom tržištu Klaster okrenuo iz razloga što je fokus na ekonomsko podneblje, međutim, obzirom na tisućljetnu tradiciju, ali i dobre rezultate, želi se jogu i ayurvedu uvesti ne samo u segment zdravstvenog turizma, nego i u svakodnevicu domicilnog stanovništva.

KVALITETNA EDUKACIJA

Ayurvedsku medicinu polako počinju otkrivati i Europljani. U Beču je, naime, 2004. otvorena međunarodna Ayurveda Academy, pionirska institucija za obrazovanje u području ayurvede čime je ova institucija proširila njenu primjenu u zdravstvenom turizmu i wellness industriji.

- Imamo polaznike iz niza zemalja, primjerice, Hrvatske, Mađarske, Njemačke... Naš je cilj kvalitetna edukacija o ayurvedi jer kada smo krenuli, shvatili smo kako postoje različite interpretacije ove znanosti, pojasnila je Claudia Matejovsky.

Stručni skup okupio eminentne znanstvenike iz Hrvatske, Indije i Austrije

Helena DRMIĆ, Alenka JURIČIĆ BUKARICA
Snimio Marko GRACIN

ISTOCK

AYURVEDA NIJE SUPARNIK, NEGO SAVEZNIK SUVREMENE MEDICINE

Vjerujemo u spoj tradicije i tehnologije. To je put koji slijedimo kada govorimo o znanstvenoj potvrdi ayurvedskih metoda. Nastojimo spojiti najbolje od oba svijeta, drevna znanja i suvremenu znanost. To nije samo ideja, nego konkretan sustav rada. Imamo više od petsto znanstvenika diljem svijeta i nacionalno akreditirani laboratorij u kojem se svaka metoda testira i provjerava prije nego što dođe do ljudi. Ništa ne radimo napamet, sve mora biti dokazano i potvrđeno, rekao je Pandit

Stručni skup Ayurveda i zdravstveni turizam - prilika za Rijeku i Europu okupio je u gradu na Rječini eminentne znanstvenike iz Hrvatske, Indije i Austrije koji su pred riječkom publikom raspravili teme oko uloge ayurvede u modernoj medicini, ali i dijela zdravstvenog turizma Rijeke i Kvarnera. Ovo događanje organizirala je riječka udruga Joga u svakodnevnom životu Rijeka, a u panelu su sudjelovali Ante Simonić, profesor emeritus Medicinskog fakulteta u Rijeci, Vladimir Mozetič, predsjednik Klastera zdravstvenog turizma Kvarnera, Ravi Pandit, izvršni direktor Patanjali Wellnessa, Sushrut Sardeshmukh, međunarodno priznati ayurvedski liječnik i istraživač, te Claudia Matejovsky, generalna direktorica Ayurveda Academyja u Beču. Stručnom skupu prisustvovala je i riječka gradonačelnica Iva Rinčić, a u uvodnom je obraćanju sve pozdravila i Maja Stošić, predsjednica udruge Joga u svakodnevnom životu Rijeka.

TRADICIJA I TEHNOLOGIJA

Posebnu pozornost privukli su upravo indijski gosti. Dr. Ravi Pandit izvršni je direktor indijskog Patanjali Wellnessa, dijela poznate Patanjali Grupe, jednog od najvećih ayurvedskih i wellness sustava u Indiji koji obuhvaća centre za liječenje, edukaciju i istraživanje. Pod njegovim je vodstvom Patanjali razvio mrežu laboratorija i tim znanstvenika koji tradicionalne metode liječenja povezuju s modernim znanstvenim dokazima. Prof. dr. Sushrut Sardeshmukh međunarodno je priznati ayurvedski liječnik i istraživač koji vodi Bharatiya Sanskriti Darshan Trust u indijskom gradu Pune. Potječe iz obitelji s jedanaest generacija ayurvedskih liječnika. Njegov institut poznat je po integrativnim pristupima u liječenju karcinoma te posjeduje više patenata u području onkologije u Indiji i SAD-u. Sardeshmukh je ujedno i savjetnik Ministarstva AYUSH (Ayurveda, Yoga, Unani, Siddha i Homeopatija) i gostujući predavač na brojnim svjetskim sveučilištima.

Rasprava je otvorila pitanje može li ayurveda, sustav koji zdravlje definira kao ravnotežu tijela, uma i duha, biti sugovornik modernoj medicini, a ne njezin kontrast. Pandit je istaknuo da taj spoj nije samo moguć, nego nužan.

- Vjerujemo u spoj tradicije i tehnologije. To je put koji slijedimo kada govorimo o znanstvenoj potvrdi ayurvedskih metoda. Mi u Patanjali Wellnessu nastojimo spojiti najbolje od oba svijeta, drevna znanja i suvremenu znanost. To nije samo ideja, nego konkretan sustav rada. Imamo više od petsto znanstvenika diljem svijeta i nacionalno akreditirani laboratorij u kojem se svaka metoda testira i provjerava prije nego što dođe do ljudi. Ništa ne radimo napamet, sve mora biti dokazano i potvrđeno, rekao je Pandit objašnjavajući kako Patanjali Wellness u Indiji provodi istraživanja i prilagođava tradicionalne protokole suvremenim medicinskim standardima.

- Ayurveda je potvrđeni sustav medicine, ali da bi je suvremeni svijet ozbiljno prihvatio, mora biti potkrijepljena znanošću.

NAČIN ŽIVOTA

Naglašava da je wellness puno više od luksuza i relaksacije, to je način života i ulaganje u prevenciju.

- Većina bolesti rezultat je naših svakodnevnih navika: kako jedemo, koliko spavamo, kako se nosimo sa stresom. Ako te navike promijenimo, možemo spriječiti mnogo toga. Wellness je zapravo preventivna mjera. Kad se o sebi brinemo prije nego što se razbolimo, bolest se često uopće ne pojavi. Zdravlje nije privilegij, nego svakodnevna odluka, kaže Pandit.

Pandit smatra da su upravo navike ono što najviše razlikuje zdrave od bolesnih ljudi, bez obzira na kontinent.

- Ne postoji zemlja bez izazova, bilo da je riječ o Indiji, Europi ili SAD-u, ali svi dijelimo istu potrebu za ravnotežom. Ljudi danas žive ubrzano, pod stalnim pritiskom. Zato ayurveda i wellness nude nešto što svima treba: usporavanje, svjesnost i povratak sebi.

Pandit je Hrvatsku opisao kao prirodnog partnera za razvoj europskog centra izvrsnosti.

- Hrvatska ima pravi mentalitet jer je obalna zemlja u kojoj ljudi žive umjereno i prirodnijim ritmom. Taj ritam pogoduje fizičkom i mentalnom zdravlju. Vidimo priliku da upravo ovdje počne europska priča o ayurvedi.

Govoreći o Hrvatskoj, Pandit vidi golem potencijal u spoju prirode, mentaliteta i iskustva u zdravstvenom turizmu.

- Hrvatska ima dugu tradiciju liječenja morem, termalnim izvorima i prirodnim metodama. Osim toga, imate način razmišljanja koji odgovara filozofiji zdravog življenja: umjereniji ritam, povezanost s morem i prirodom. Sve to stvara dobre temelje za razvoj centara koji bi povezivali ayurvedu i modernu medicinu.

Dodaje da Patanjali u Hrvatsku ne dolazi s gotovim rješenjima, nego s idejom suradnje.

- Ne želimo ovdje prodavati proizvod, nego donijeti sustav. Želimo ga prenijeti na lokalne stručnjake kroz razmjenu znanja i zajedničke projekte. Cilj je stvoriti centar izvrsnosti po europskim standardima, koji bi provodio edukacije i istraživanja, ali i pomagao ljudima da pronađu ravnotežu između tijela, uma i duha.

HOLISTIČKI PRISTUP

Govoreći o primjeni ayurvede u današnjoj medicini, Sushrut Sardeshmikh, govorio je o svojim iskustvima iz kliničke prakse u kojoj više od četrnaest godina spaja tradicionalnu medicinu i suvremenu onkologiju. Sardeshmikh je tako ukazao kako danas u zapadnjačkoj kulturi primjećuje veliku prisutnost gastrointestinalnih te kardiovaskularnih bolesti, ali i sve više problem mentalnog zdravlja.

- Prvo što u Europi primjećujem jest oslabljena probava zbog neredovitih obroka, neprikladne hrane i veličine porcija. Zatim dolaze metabolički i kardiovaskularni problemi, pa neurološki i na kraju mentalni. Sve je to povezano, rekao je.

Ukazao je kako tradicionalna indijska medicina ustvari sve to promatra ne izdvojeno, već kao povezanu cjelinu te prema pacijentu pristupa holistički.

- Ne postoji univerzalna terapija za sve. Ayurveda proučava svaku osobu zasebno. Ona nije samo terapijska, već i preventivna, cilj joj je pomoći zdravima da ostanu zdravi.

> **Sve što radimo, od hrane do ritma dana, utječe na naš imunitet. Postoje dvije vrste imuniteta: fizički i mentalni i oni su nerazdvojni. Kad ojačamo jedno, jačamo i drugo**
>
> SUSHRUT SARDESHMUKH

> **Ayurveda je potvrđeni sustav medicine, ali da bi je suvremeni svijet ozbiljno prihvatio, mora biti potkrijepljena znanošću**
>
> RAVI PANDIT

Sardeshmukh je naglasio da zdravlje počinje edukacijom.

- Prvi korak je naučiti ljude da žive u skladu s ritmom svog tijela i okoline.

Sardeshmukh vodi istraživački institut u Punei i poznat je po radu na integrativnim pristupima u onkologiji.

- Naš institut djeluje u zdravstvu i edukaciji više od trideset godina. Počeli smo 1994. s tri pilot-projekta: za karcinome, artritis i AIDS, a danas imamo dokumentiranu bazu s više od 16 tisuća pacijenata. Vlada Indije priznala je naš centar kao centar izvrsnosti, a registrirali smo i 11 patenata u području onkologije u Indiji i Sjedinjenim Državama, kaže.

UM I TIJELO

Za njega je ayurveda mnogo više od medicine.

- To je znanost o životu. Sama riječ 'ayurveda' znači znanje o životu. Njezin prvi cilj nije liječenje bolesti, nego očuvanje zdravlja kod zdravih ljudi. Ayurveda uči kako ostati zdrav, a ne samo kako ozdraviti.

Govoreći o najčešćim problemima današnjice, doktor Sardeshmukh navodi da sve počinje u probavi.

- U Europi najčešće vidim oslabljenu probavu, posljedicu neredovitih obroka i pogrešne hrane. Iz toga nastaju metabolički i kardiovaskularni poremećaji, a s vremenom i mentalni problemi. Sve je povezano: tijelo i um nikada nisu odvojeni. Ako um nije miran, ni tijelo ne može biti zdravo.

Dr. Sardeshmukh objašnjava da iscjeljenje ne počinje u ljekarni, nego u načinu razmišljanja i svakodnevici.

- Iscjeljenje ne počinje lijekovima, nego pozitivnom mišlju, dobrim snom, pravilnom prehranom i dnevnom rutinom. Sve što radimo, od hrane do ritma dana, utječe na naš imunitet. Postoje dvije vrste imuniteta: fizički i mentalni i oni su nerazdvojni. Kad ojačamo jedno, jačamo i drugo.

Posebnu važnost daje dijagnostici, koja u ayurvedi obuhvaća i fizičko i mentalno stanje.

- Dijagnoza je prvi korak prema liječenju. Ayurveda koristi različite metode promatranja: puls, jezik, oči, kožu jer svaka od njih otkriva nešto o stanju organizma. Kada se ispravno postavi dijagnoza, terapija postaje prirodan nastavak.

Na kraju razgovora obojica su se složila da ayurveda nije suparnik, nego saveznik suvremene medicine.

- Ne dolazimo se natjecati, nego surađivati. Ayurveda nije znanje o prošlosti, nego o budućnosti, o tome kako živjeti bolje, a ne samo kako se liječiti, poručili su dr. Ravi Pandit i prof. dr. Sushrut Sardeshmukh.

ZOO Life Pollinators povezuje znanstvenike i zoološke vrtove u borbi za spas oprašivača

Siniša PAVIĆ
Snimio Davor KOVAČEVIĆ

SPAŠAVANJE NEVIDLJIVIH JUNAKA PRIRODE

Cvjetna muha jedan je od važnih oprašivača

9
zemalja i 16 institucija u Europi uključeni su u borbi protiv izumiranja kukaca ključnih za oprašivanje biljaka

Pad populacije pčela, leptira i cvjetnih muha prijeti prehrambenim lancima, a Europa pokreće zajedničku akciju za očuvanje tisuća vrsta polinatora, bez kojih bi svijet ostao bez većine hrane i boja. Na Sveučilištu u Torinu predstavljen je projekt koji okuplja devet zemalja i 16 institucija u borbi protiv izumiranja kukaca ključnih za oprašivanje biljaka

Polinatori! Divlje pčele, cvjetne muhe, tko zna koliko vrsta leptira, svi su oni, i još mnogi drugi, polinatori. Polinator. Zvuči poput kakvog mitskog junaka Marvelovog kinohita. No, sve je puno jednostavnije, a opet nemjerljivo važnije od izmišljenih superheroja. Polinatore ne treba izmišljati, jer oni jesu junaci onog nevidljivog mikrosvijeta. Samo, i junaci nekad traže ruku spasa. Pa im se evo i pruža, makar bilo skoro pa u zadnji čas. No, što su polinatori!?

- Oprašivači. To su sve životinje koje oprašuju cvjetove. To nisu nužno samo kukci. U tropskim krajevima imamo slučajeva kada su to lemuri, šišmiši, puž balavac u tim tropskim krajevima također je 'slučajni' oprašivač, a u Brazilu je pronađena i jedna vrsta male žabe koja je također oprašivač – priča nam Tomislav Krizmanić, edukator u Zoološkom vrtu Grada Zagreba.

Riječ je, ističe, o svim onom životinjama koje se hrane nektarom taman da se pelud nekako zalijepi za njihovo tijelo pa da je prenesu na sljedeći neki cvijet i tako ga oplode. Eto, to su oprašivači. U Europi su, međutim, to gotovo pa isključivo kukci.

- Najveći broj njih – uči nas Ivan Juran, izvanredni profesor Agronomskog fakulteta u Zagrebu.

KLJUČNA ULOGA

Iznimka ima, ali ih je malo. Iznimka je tako plavetna sjenica, ptičica koja oprašuje jednu vrst biljke kockavice. Lako ovom dvojcu stručnjaka razbacivat' se pojmovima. No, ajmo mi od početka, od toga zbog čega su nam oprašivači toliko važni i što ih je to spopalo da se 16 europskih institucija iz devet zemalja udružilo u projekt imena ZOO Life Pollinators kojem je cilj zaustavljanje pada populacije divljih oprašivača!? Projekt je javnosti predstavljen prije desetak dana na Sveučilištu u Torinu.

- Oko 90 posto poljoprivrednih kultura razmnožava se oprašivanjem, zahvaljujući oprašivačima. Da nema oprašivača, ostali bismo samo na kulturama koje se ili same oplode, ili putem vjetra. To je odgovor na pitanje zašto su oprašivači važni – ističe Juran.

Oprašivači, očito je to, imaju vrlo važnu ulogu koje široke ljudske mase i nisu posve svjesne.

- Ključna je to uloga, jer bez oprašivača nema hrane. Nema hrane za nas, niti za druge životinje. Primjerice, ptičice jedu sjemenje koje dobrim dijelom nastaje tako tako što je neki kukac oprašio biljku – veli Krizmanić.

- Da nije oprašivača, ostali bismo na travama, na pšenici, i grahoricama eventualno – podcrtava Juran.

Važnost je neupitna, a stručnjaci su u Torinu upozorili da pad populacija oprašivača ne jenjava i da taj trend ugrožava ne samo ravnotežu prirodnih ekosustava, već i europsku poljoprivredu. Naime, o oprašivačima ovisi čak 84 posto usjeva na našem kontinentu. S druge pak strane novo izvješće Europske agencije za okoliš ne ostavlja mjesta sumnji: 9 posto divljih pčela prijeti izumiranje, 40 posto vrsta cvjetnih muha u kritičnom je stanju, a teška je situacija i za 480 vrsta leptira. Te male životinje, ključne za bioraznolikost i opskrbu ljudi hranom, ugrožene su gubitkom staništa, klimatskim promjenama, pesticidima i invazivnim vrstama.

- Oprašivače bi trebalo čuvati kao kap vode na dlanu. A mi oprašivačima činimo zlo. Ili to i nije posve do ljudi!? - pitamo.

- Do nas je u velikoj mjeri, premda puno problema nastaje nenamjerno, samim našim postojanjem i načinom života – kaže Krizmanić.

Ima nas na svijetu preko osam milijardi, ima nas svakim danom više, treba to nahraniti, pa se koriste različita sredstva kemijske naravi ne bi li se tome doskočilo, često na štetu oprašivača. To je jedan od problema. Drugi je vezan za uništavanje staništa. Treći uz klimatske promjene.

- Ono na što mi možemo utjecati je način na koji ljudi razmišljaju, način na koji tretiraju svoje okućnice i zelene površine. Tu možemo mnogo toga promijeniti i to značajno. Ljudi, primjerice, često žele kratku, savršeno podšišanu travu koja je nalik zelenom tepihu. A trebalo bi ostaviti tu i tamo i nešto autohtonih biljaka, možda nekakav panj da je ljudima dekor, a divljim pčelama koristan za razmnožavanje – ističe Krizmanić.

I trebali bi ljudi, ističe, paziti kod korištenja kemijskih sredstava u poljoprivredi, vrtlarstvu.

- E, sada ja kao agronom moram malo »obraniti« struku. Često se, naime, smatra da je agronomija ta glavna djelatnost koja utječe na smanjenje broja oprašivača. Naravno da je dijelom i tako, ali tu je urbanizacija, industrijalizacija, gubitak staništa, izgradnja infrastrukture i tako dalje. Međutim, što se tiče kemijskih sredstava, mi na fakultetu stalno naglašavamo kako je nužno obrazovanje, znanje i poznavanje te tematike da bi se spriječilo to štetno korištenje – kaže Juran.

Apostrofira on još jedan problem.

- U ljekarnu baš ne možete ući i kupiti neki lijek bez recepta, ali zato možete položiti tečaj, dobiti iskaznicu i kupovati sve što hoćete za zaštitu bilja. Pitanje je je li to u tako kratkom vremenu dovoljno – upozorava Juran.

9%
divljih pčela prijeti izumiranje

40%
vrsta cvjetnih muha u kritičnom je stanju

> **Oko 90 posto poljoprivrednih kultura se razmnožava oprašivanjem, zahvaljujući oprašivačima. Da nema oprašivača, ostali bismo samo na kulturama koje se ili same oplode, ili putem vjetra. To je odgovor na pitanje zašto su oprašivači važni**
>
> IVAN JURAN

STVAR KOMPROMISA

Na Agronomskom fakultetu, kaže Juran, studente se uči da kemijska sredstva nisu ona prva linija obrane kod suzbijanja štetnih organizama.

- Tu je niz preventivnih mjera koje mogu smanjiti populaciju štetnih organizama i držati ih ispod one štetne granice. A ako dođemo do toga da nemamo izbora, onda moramo koristiti sredstva za zaštitu bilja – naglašava Juran.

Dakle, kemijska sredstva da bi se proizvodila hrana, ali na ispravan način. Spasit će to i naše oprašivače. Samo, koliko ih ima, koliko bi nam ih trebalo, kako Europa stoji s oprašivačima!?

- Ako sam dobro zapamtio podatak, onda se jednom oprašivaču od tri, bilo koje vrste i na području EU-a, znatno smanjila brojnost. A jednom od deset prijeti izumiranje – upozorava Juran.

Krizmanić kaže da to možemo i sami primijetiti u svojim vrtovima, ako ih imamo.

- Jednostavno, puno manje kukaca sliječe na cvjetove – tvrdi Krizmanić.

- A ako i sleti, ljudi su skloni tome da kukca udare novinom, ili šlapom – velimo.

- E, to je sad stvar činjenice da ima ljudi koji se boje svega što leti. Strahovi su strahovi, ali strahove treba rješavati

Ivan Juran, izvanredni profesor Agronomskog fakulteta u Zagrebu, i Tomislav Krizmanić, edukator u Zoološkom vrtu Grada Zagreba

> **Ključna je to uloga, jer bez oprašivača nema hrane. Nema hrane za nas niti za druge životinje. Primjerice, ptičice jedu sjemenje koje dobrim dijelom nastaje tako tako što je neki kukac oprašio biljku**
>
> TOMISLAV KRIZMANIĆ

SVAKA ŽARDINJERA ŽIVOT ZNAČI

Kako pojedinac, kako svatko od nas, može posve konkretno krenuti pomagati oprašivačima?

- Tako što će posijati biljke koje su atraktivne polinatorima, a ako je moguće paziti da to budu domaće vrste biljaka. Na taj način, na vrlo malom prostoru, u jednoj žardinjeri se napravi puno – savjetuje Juran. Elem, ružmarin, kadulja, lavanda, nema bolje ni za balkon, ni za vrt, ni za oprašivače. Dobro rješenje su i gradski vrtovi u kojima se povrće uzgaja na ekološki način. A Agronomski fakultet je i posve plastično dokazao svu korist oprašivača u projektu u kojem su usijavali cvjetne trake uz nasad lubenice pa komparirali broj plodova i težinu plodova uz cvjetnu traku i tamo gdje je nije bilo. Uz cvjetnu traku plodova je bilo više i bili su teži. Ili, narodski rečeno, što više cvjetnih traka svima će biti bolje.

– rezolutan je Krizmanić.

Pa ako se uz edukatora može, primjerice, prevladati strah od zmije ili guštera i to toliko da ih se dotakne, moralo bi se moći eliminirati i strah od oprašivača, tim više što se ljudi žele svojih strahova riješiti. I tim prije što ni kukci ubosti neće ako ih nešto ili netko ne isprovocira.

- Stršljena i osu i pčelu ćemo prepoznati. I biti oprezni, pogotovo ako smo alergični na ubod. Nema razloga bojati se sveg ostalog. Nije opasno sve što leti. Zato je jedan od segmenta ovog europskog projekta upravo rad s ljudima da ih se osvijesti koliko su važni oprašivači, da ih se ne treba bojati, da naučimo što se sve može učiniti za oprašivače, a da ne narušimo svoj način života. Stvar je kompromisa – poručuje Krizmanić.

I to, dodaje, ne znači da vrt mora biti neuredan da bi se spasilo oprašivače, a onda i ljudsku vrstu u končanici. Britanci, recimo, to rade sjajno, Nizozemci također, a sve koristeći uvelike autohtone biljke u suživotu s kultivarima. Bitno je samo da nema invazivnih biljaka.

- Učimo svi, i znanstvenici, i ekolozi, i građani – veli Krizmanić.

Da su njih dvojica već štošta naučila, osvjedočili smo se sami. Dok smo pričali, oko Jurana je letjela osa, taman da obojica skoro u glas konstatiraju: »Ova nije oprašivač!«

- Jedan od ciljeva projekta je dati znanstveno metodološku podlogu za djelatnike ZOO-a koji će na osnovu toga obavljati edukaciju šire javnosti i podići svijest o važnosti oprašivača – ističe Juran.

ZELENI KROVOVI

U fokusu su tako divlje pčele, cvjetne muhe, leptiri, mada je tu i kornjaša, recimo poput zlatne Mare koja je jedan od najljepših kornjaša u nas. Samo, dojam je da se ovaj europski projekt i svi znanstvenici u njemu bore i s neznanjem, i s građevinskim lobijem, s ignorantima svake vrste.

- Nije to borba. Ljudi samo trebaju osvijestiti da su kompromisi mogući. Nitko ne tvrdi da ne smijemo graditi, upravo suprotno. Samo treba imati na umu cijeli živi svijet i uvesti male modifikacije. Jer, osiguravanjem osnovnih uvjeta za život oprašivača samo u našim vrtovima omogućavamo život tisućama drugih životinjskih i biljnih vrsta. Svi ćemo od toga imati koristi – ne dvoji Krizmanić.

Mala oaze u urbanim središtima dade se stvoriti. Primjera radi, u zagrebačkom ZOO-u se, gdje god je to za gradnje bilo moguće, stavljao zeleni krov, kako zbog bolje izolacije i uštede, tako i da bi se barem dijelom vratilo stanište nekim vrstama. Ti će se krovovi sada dotjerati tako da su pogodni za rast biljaka, a onda i da oprašivači imaju hrane i uvjeta za razmnožavanje.

- Ti zeleni krovovi su najteži dio ovog projekta zato što su vrlo specifična staništa - kaže Krizmanić.

Edukacija je sve, projekt traje četiri godine pa će se cijele generacije nastojati podučiti važnosti oprašivača, a ozbiljne zemlje koje su u projektu od starta su shvatile da ovo mora biti zajednička zadaća znanstvenika i ljudi u velikim zoološkim vrtovima. Projekt vodi Biopark Zoom (Immersive Parks) iz Torina. Među partnerskim zoološkim vrtovima su Zoološki vrt Grada Zagreba iz Hrvatske, Zoološki vrt Kopenhagen iz Danske, Zoološki vrt Debrecen iz Mađarske, Zoološki vrt Bra ov iz Rumunjske, Oasis Wildlife Fuerteventura iz Španjolske te Nordens Ark i Zoološki vrt

Slottsskogen iz Švedske. U projektu sudjeluju i Sveučilište u Torinu, Sveučilište u Zagrebu, Zaklada Zoom i Smart Revolution.

A zašto su nositelji programa baš zoološki vrtovi? Zato što su, podsjeća Krizmanić, zoološki vrtovi danas centri zaštite životinja, a i prirode.

- Uz to, zoološki vrtovi mogu dosegnuti velik broj ljudi. Izračunali smo da osam zooloških vrtova koji su u ovom projektu godišnje posjeti pet i pol milijuna posjetitelja. Pomnožite to s četiri godine i jasno je koliko je to veliki doseg – objašnjava Krizmanić.

Pa će edukacija u zagrebačkom ZOO-u početi na proljeće.

- Zimu ćemo iskoristiti za razradu strategije, da bi se u travnju, kako očekujemo, krenulo s edukacijom i različitim aktivnostima u svim osam europskih zooloških vrtova istovremeno – veli Krizmanić.

CENTRI ZA RAZMNOŽAVANJE

I to je onaj jedan ili prvi dio projekta. Drugi dio vezan je uz činjenicu da će spomenuti zoološki vrtovi na 926 hektara površine svojih zemljišta posaditi drveće, grmlje i zeljaste biljke korisne oprašivačima, a onda će se pratiti broj vrsta oprašivača na tim terenima. Odnosno, u sklopu projekta stvorit će se specijalizirani centri za razmnožavanje oprašivača, razvoj zajedničkih metoda praćenja i pokretanje programa građanske znanosti za škole i lokalne zajednice. Nasljeđe projekta pridonijet će tzv. zajedničkoj znanosti. Znanstveni podaci i alati koji se razviju tijekom projekta, bit će dostupni međunarodnoj znanstvenoj zajednici na otvorenoj platformi, zajedno s repozitorijem dobrih praksi za sve proučavane vrste.

- Pratit ćemo stanje, gledati koje vrste nam dolaze, prilagođavati se tome. Cilj je da na kraju dobijemo jedan lijep paket svih mjera koje treba poduzeti da bi spasili oprašivače, pa da onda taj paket ponudimo drugima. Tako će na puno lakši način moći pomoći oprašivačima nego mi koji još puno toga moramo otkriti i onda ponuditi – zaključuje Krizmanić.

Dakle, nema nam druge nego proširiti znanje o ranjivim divljim europskim vrstama oprašivača, o onih 2.000 vrsta pčela, 900 vrsta cvjetnih muha, 480 leptira i 10.000 vrsta noćnih leptira. Proširiti znanje pa ih spasiti kad im već štošta ne ide u prilog, ni klimatske promjene recimo.

- Bumbarima, primjerice, izuzetno je velik problem povećanje temperature. Oni su iz hladnijih podneblja, prilagođeni nižim temperaturama i Sredozemlje je pogotovo jako ugrožene što se toga tiče – kazuje Krizmanić.

A baš su bumbari i pčele, barem po onom što Krizmanić u svom vrtu vidi, u nas ponajveće oprašivačke face. Zna on to tim više nakon što je u Torinu naučio kako razlikovati bumbara od pčele. A dok smo mi pričali naš fotoreporter Dado je snimio – kukca!

- Evo polinatora – poprilično ponosno reče Dado.

Još da je znati koje je vrste.

- Cvjetna muha – unisoni će, i posve oduševljeno, naši sugovornici.

PLAVI SVIJET

Branko ŠULJIĆ

Plovidba i brodovi kao nadahnuće

Još početkom godine dobio sam jednu knjigu. Od tada, čitavo vrijeme stoji mi na radnom stolu. Povremeno je otvaram, više je gledam, a rijetko čitam. Ona i jest takva, prvenstveno namijenjena gledanju. Iste stranice mogu svaki put iznova gledati s jednakom pažnjom. Otkrivanjem njena autora čitatelju postaje jasno zašto je tako. Dakle, autor je Nevenko Žunić, a knjigu je naslovio »Metafore o navigaciji«, s kratkim podnaslovom: »monografija«. Na naslovnici su istaknuti i urednici Ljiljana Domić, Melita Žunić i Robert Žunić. Nevenko Žunić objavio je knjigu na nešto više od 200 stranica, i to u vlastitoj nakladi, a znakovita je činjenica da u njoj nije slova napisao. Ali je svojim radovima ispunio tri četvrtine njena sadržaja. Tekstualni dio napisali su drugi, znamenita pjesnička i općenito književna imena, ljudi iz likovnih umjetnosti, autorovi prijatelji i članovi obitelji. Recimo i to, riječ je o drugom izdanju monografije »Metafore o navigaciji«. Prvo je objavljeno 2010. godine.

Ponavljam, iako je objavio knjigu, Nevenko Žunić ne piše, on je slikar, sredstvo njegova izražavanja je kist, bolje rečeno – pinelić. Jer za ono što slika najčešće je potreban sitan kist iz kojeg se boja neće razlijevati, koji omogućuje maksimalnu preciznost. Dakle – pinelić!

Među poznavateljima likovne umjetnosti u Rijeci, Hrvatskoj, pa i znatno šire, Nevenko Žunić dobro je znano ime. Isto tako, znaju ga u pomoračkim krugovima, jer on nije profesionalni umjetnik, nije za to ni akademski obrazovan. Školovanjem i profesijom on je pomorac. Veći dio radnog vijeka proveo je na brodovima u svojstvu pomorskog časnika. Jer, ploviti se mora, a svoja krstarenja morima i oceanima znalački je koristio za vlastito oplemenjivanje duha, plovidbe i brodovi uvijek su mu bili izvor nadahnuća za umjetničko stvaranje.

STVARNI BRODOVI

Brodovi i more, drvene barke, morski pejzaži s bonacom, vjetrovima i neverama, vizure lučica i uvala, mjesta na obali i otocima, stari primorski gradići. I opet samo oni! To bi mogla biti najkraća karakterizacija umjetničkog stvaralaštva Nevenka Žunića. Stvarni brodovi, onakvi kakve ih vidimo i doživljavamo, brodovi u realnosti, sa svim detaljima, bez prepuštanja umjetničkoj imaginaciji.

Svoje radove u monografiji je Nevenko Žunić složio u tri tematske cjeline. Prvu i najopsežniju čak nije naslovio, a osobno ona mi je najdojmljivija. U njoj dominiraju barke, gajete, guci, leuti, pasare, batane, ribarski brodovi, salbunnjeri… Neki su lijepi i maksimalno uređeni, svjedoče veliku ljubav svojih vlasnika u njih utkanu, drugi zapušteni i prepušteni propadanju na nekoj groti, ili osamljenoj uvali, upravo poput onog leuta za kojeg »…sićanja naviru, leute moj/ Osta si sam, napušten brod…« u pjesmi Tome Bebića, što je ukomponirana među te slike. Te su barke slikane svugdje, od autorova rodnog Vinjerca, uzdužno uz obalu i preko otoka, do sjevernijih lokaliteta njegova prebivanja. Taj dio knjige dopunjuju vjetrovi i vremenske (ne)prilike što ih dobro znaju moreplovci i svi ljudi s mora, vjetrovi s naših prostora, te mnoge slike karajobraza, među kojima je Vinjerac oslikan iz raznih smjerova. Tu nalazimo i gole grote, ali i Kornate, Lukovo Šugarje, Donju Kladu, Krk, Kraljevicu i Volosko… Na nekoliko stranica nalaze se stari jedrenjaci, svjedoci prohujala vremena.

PRIČE »DIVOVA«

Drugu grupu radova čine »Divovi mora«, s »Dinamičkom korelacijom velikih brodova i mora«, napisao je prof. dr. Serđo Kos. Nju čine velikani putničke plovidbe sa svjetskih mora. Tko god malo poznaje Nevenka Žunića, bez problema će pogoditi – na prvom je mjestu »Carpathia«, a odmah do nje i »Titanic«. To je njegova trajna preokupacija. Jedna od najvećih pomorskih tragedija, najpoznatija i medijski najeksponiranija, i danas, nakon više od 110 godina pobuđuje veliku pažnju svjetske javnosti. »Carpathia«, brod heroj, brod čvrsto i zauvijek vezan uz Rijeku. Milijuni priča na svim jezicima, a ni jedna ispričana do kraja. Za sva vremena zapisano je, međutim, da je Rijeka bila prva europska luka u koju je »Carpathia« uplovila nakon nevjerojatnog podviga, spašavanja brodolomaca s »Titanica«. Upravo je Nevenko Žunić bio jedan od inicijatora podizanja spomenika »Carpathiji« u Rijeci.

Svaki od tih »divova mora« nosi svoju priču, sudbinu, češće tužnu i nesretnu, nego lijepu i romantičnu, kako često takve brodove zamišljamo. Istina je, ima i onih što su povijest svjetskog pomorstva obilježili na drugi, ljepši način. Spominjem neke, ne zalazeći u njihove »biografije« i razdoblja plovidbe – »Leonardo da Vinci«, »Canberra«, »Rex«, »Mauretania«, »Aquitania«, »Europa«, »Ile de France«, »Queen Mary«…

U završnom dijelu su crteži rađeni uglavnom tušem, te ponešto flomasterom i olovkom. Motivi su skoro pa isti iz prvog dijela knjige, s time što tu nalazimo i crtež riječke luke, te njemačkog Frankfurta na Meini, ali opet s brodom u sredini. Završnicu čine minijature, crteži Vukovara, ilustracije za knjigu »Fuga Vukovarijana«.

EMOCIONALNE SLIKE

Sadržaj knjige sam prepričao. Red bi bio napisati nešto i o njenoj drugoj strani, umjetničkoj. U tome nisam vičan kao kad pišem o brodovima i moru. Umjesto vlastitih ocjena, nudim nekoliko citata iz tekstualnog dijela knjige. Najprije riječi uvaženog gospara, akademika Luke Paljetka: »Svaki brod, čim se iz luke otisne na pučinu, postaje sjećanje, čežnja, sanjarija, vjetar, dim, pjena, neizbrisiva slika. Upravo tako brodove vidi slikar Nevenko Žunić, kao zadivljujuću višeznačnu sliku, koja u svom hiperrealizmu želi nadići realizam što ga je moguće postići tehničkim sredstvima, fotoaparatom ili kamerom, jer Žunić nije fotograf brodova. U pozadini Žunićeva postupka stoji zapravo privid, njegov hiperrealizam (ono stvarnije od stvarnijeg, kako to definira Baudrillard) ishod je simulacije, težnje da se značenje vidljivog preobrazi u igru, podredi drugim pravilima, drugom, pustolovnijem nacrtu, zamamnijem od onog sadržaja kojim upravlja prolazna namjera, pretvarajući se u biti u nestvarnu, sanjarsku i onostranu«. Čak i kad slika brodove po nečijoj narudžbi, obvezan pravilom krajnje vjernosti svakom i ponajmanjem detalju, Žunić ne prestaje biti ono što u dubini svog bića jest – sanjač brodova…«

A znameniti riječki svećenik i sveučilišni profesor, dominikanac prof. dr. Marijan Jurčević, u »Prijateljskom zapisu« navodi: »A tek kako su emocionalne njegove slike malih lučica i malih barki? Jednostavno otkriva nove uvale, nove lučice, pa i stare dalmatinske i primorske kućice… Da rečem jednu rečenicu riječju i doživljajem New Agea o Nevenkovim slikama: one u sebi imaju neku energiju, osobnu i kozmičku energiju. Smiruju čovjeka i more. To je ono što ih čini 'živim' slikama. I tako Nevenko oživljava i uskrsuje brodove i brodare.«

Kozmetičarke o povlačenju TPO-a iz upotrebe

POZITIVAN KORAK PREMA SIGURNIJIM I ZDRAVIJIM KOZMETIČKIM STANDARDIMA

Sanda MILINKOVIĆ FRANK

Od 1. rujna 2025., pravnom regulativom u Europskoj uniji više nije dopuštena uporaba TPO-a, sastojka koji se godinama koristio za stvrdnjavanje gelova i lakova pod UV svjetlom jer je sada službeno dodan na listu zabranjenih sastojaka u kozmetici.

Puni naziv sastojka glasi trimetilbenzoil-difenilfosfin oksid, a riječ je o fotoinicijatoru koji omogućuje brzo stvrdnjavanje proizvoda pod UV svjetlom pa se zbog toga najčešće nalazio u UV gelovima i trajnim lakovima za nokte, a ponekad i u ljepilima za ekstenzije trepavica, upotrebljavajući se isključivo u profesionalnim salonima.

Međutim, prepoznat je kao potencijalno štetan te je, na temelju klasifikacije kao CMR tvar kategorije 1B (mogući karcinogen, mutagen ili reproduktivno toksičan), njegova upotreba potpuno zabranjena u državama članicama Europske unije.

O tome koliko su kozmetičarke bile informirane o sastojku te njegovoj nadolazećoj zabrani, utjecaju odluke Europske unije na rad salona i općenito o sigurnosti i transparentnosti u kozmetičkoj industriji, razgovarali smo s kozmetičarkom i majstor pedikerom Alenkom Suzić, ujedno i vlasnicom jednog riječkog salona ljepote te kozmetičarkom Arijanom Mršić i vlasnicom kozmetičkog salona u Rijeci Vesnom Bonata.

BRZO DOSTUPNE ALTERNATIVE

Suzić kaže da su njezine prve reakcije na uvođenje zabrane upotrebe TPO-a u kozmetičkim proizvodima od strane Europske unije bili šok i nevjerica.

- Vijest je stigla naglo i bez ikakvih službenih obavijesti prema salonima. Većina nas se informirala tek međusobno, kroz razgovore s kolegicama i grupe na društvenim mrežama. Nije problem u samoj zabrani, svi mi želimo sigurne i provjerene proizvode, nego u načinu na koji se sve provelo. U jednom danu smo saznale da proizvodi s kojima svakodnevno radimo više ne smiju biti u upotrebi, a nitko nas nije pripremio na to. Osjećaj je bio da se odluka donijela preko noći, bez razumijevanja što to znači za nas male poduzetnike, kaže Alenka.

ISTOCK

S druge strane, kozmetičarka Arijana Mršić i Vesna Bonata, vlasnica kozmetičkog salona, kažu da ih zabrana TPO-a nije iznenadila jer već neko vrijeme prate rasprave i znanstvene studije o njegovoj potencijalnoj štetnosti, dodajući da, iako se takve vijesti mogu činiti zabrinjavajućima, osobno ih smatraju pozitivnim korakom prema sigurnijim i zdravijim kozmetičkim standardima. Dodaju da su zbog nove mjere morale prilagoditi dio asortimana koji koriste u radu, posebno gelove i trajne lakove. Srećom, već su surađivale s brendovima koji brzo reagiraju na EU regulative, pa su alternative bez TPO-a bile dostupne gotovo odmah. Dodaju da je promjena zahtijevala dodatnu edukaciju i testiranje novih proizvoda, ali da nisu osjetile veći negativan utjecaj na poslovanje.

ISTOCK

Prve reakcije, kada je Europska unija uvela zabranu upotrebe TPO-a u kozmetičkim proizvodima, za mnoge su bili šok i nevjerica. Promjena je zahtijevala dodatnu edukaciju i testiranje novih proizvoda, ali kozmetičarke ipak nisu osjetile veći negativan utjecaj na poslovanje

DUGOROČNO KVALITETNIJA PONUDA

Budućnost kozmetičke industrije nakon ovakvih zabrana, Mršić i Bonata vide kao priliku jer je, po njihovom mišljenju, svaka promjena koja ide prema većoj sigurnosti i transparentnosti, korak naprijed.

- Vjerujemo da će ovakve regulative potaknuti proizvođače na inovaciju i ulaganje u kvalitetnije, zdravije formule. Dugoročno, to znači i kvalitetniju ponudu za klijente, ali i sigurnije uvjete za nas koji u industriji radimo svakodnevno.

Proizvode je mijenjala i Suzić koja navodi da je to značilo ne samo novi trošak, nego i gubitak postojećih zaliha jer su neki lakovi bili potpuno novi i morali su se ispravno zbrinuti kao opasan otpad, koji se naplaćuje po kilogramu.

- Kroz razgovor s kolegicama shvatili smo da su distributeri već neko vrijeme znali za zabranu jer su mjesecima prije snižavali cijene proizvoda s TPO-om. Tada smo mislile da se tržište napokon stabilizira nakon rasta cijena uzrokovanog uvođenjem eura, a zapravo su se rješavali zaliha. Taj trenutak nas je iskreno povrijedio, osjećamo se prepuštene same sebi. Država nas nije adekvatno informirala ni zaštitila, a upravo su mali saloni, većinom žena poduzetnica, najviše pogođeni jer vodimo poslovanje, brinemo o obitelji i djeci, a sada još moramo snositi trošak nečije tuđe šutnje, komentirala je Suzić. Dodaje da, prema njezinom mišljenju, kozmetičarke u Hrvatskoj nisu bile dovoljno informirane o štetnosti TPO-a prije nego što je zabrana stupila na snagu te da nije bilo nikakvog službenog kanala komunikacije prema njima te da su informacije saznavale usputno kroz razgovore.

- Kad razmislite, mi radimo u industriji koja direktno utječe na zdravlje ljudi, a informacije o ovako važnim promjenama dođu do nas zadnje. Zato se i osjećamo pomalo izigrano, jer smo cijelo vrijeme radile po pravilima, kupovale legalno i plaćale poreze, dok oni koji rade izvan sustava i dalje mogu koristiti iste proizvode bez ikakve kontrole, komentira Suzić.

TRANSPARENTNOST SAMO NA PAPIRU

S njome se slažu i Mršić i Bonata koje zaključuju da, nažalost, razina informiranosti među kozmetičarkama varira. Objašnjavaju da su oni koji prate regulative i redovito se educiraju bili svjesni problema i ranije, ali da mnogi profesionalci nisu imali pristup točnim informacijama, dijelom i zbog nedovoljno transparentnih deklaracija proizvoda u čemu bi pomogla bolja edukacija i komunikacija od strane proizvođača i nadležnih tijela.

Na pitanje o tome smatraju li da se kozmetička industrija dovoljno transparentno odnosi prema sastavu proizvoda i mogućim zdravstvenim rizicima, Suzić odgovara sa »ne dovoljno« jer transparentnost postoji na papiru, ali ne u praksi.

- Informacije o promjenama u sastavu proizvoda često se skrivaju iza marketinških izraza. Mi u salonima smo odgovorne osobe, ne nanosimo samo boju na nokat, nego rukujemo kemikalijama i pazimo na zdravlje klijentica. Zato bi bilo pošteno da nas se na vrijeme obavještava o svakoj

promjeni, a ne da sami otkrivamo posljedice. U ovoj situaciji, distributeri su očito bili korak ispred, a mi smo bile te koje su morale sanirati štetu, zaključuje Suzić.

Mršić i Bonata iskreno komentiraju da se i dalje događa da proizvodi dolaze na tržište s nepotpunim ili zbunjujućim deklaracijama.

- Profesionalci često ovise o vlastitom istraživanju da bi došli do konkretnih informacija. Transparentnost bi trebala biti osnovni standard, a ne iznimka, jer se radi o zdravlju i sigurnosti klijenata i stručnjaka koji s tim proizvodima svakodnevno rade, naglašavaju.

Proizvode koji su sadržavali TPO u salonu nemaju pa dodaju da već postoje kvalitetne formule koje ne sadrže taj sastojak, a jednako su učinkovite.

Kažu da su mnoge renomirane tvrtke izbacile »TPO-free« verzije trajnih lakova i gelova, pa rade s njima, dodajući da su sastojci koji se sada koriste sigurniji, testirani i u skladu s EU regulativama te da uvijek dodatno provjeravaju svaki proizvod koji uvode u salon. Jednaka je situacija i kod Suzić koja naglašava da se na tržištu pojavljuju TPO-free formule i nove tehnologije koje koriste sigurnije fotoinicijatore te da su neki proizvođači reagirali brzo i odgovorno pa već imaju dobre zamjene.

Napominje da proces prilagodbe traje jer testiraju nove materijale, uče kako reagiraju i koliko se dobro ponašaju u praksi, ali i da im je cilj ostao isti, a to su sigurnost i kvaliteta.

- Neki proizvodi bez TPO-a su jednako kvalitetni i dugotrajni kao oni koji su se koristili prije zabrane, ali neki još nisu. Svaka nova formula ima svoje specifičnosti i zahtijeva prilagodbu u radu. Mi, profesionalke, brzo učimo i pronalazimo rješenja, ali nije realno očekivati da se preko noći sve izjednači s onim na što smo bile navikle.

Vjerujem da će kroz neko vrijeme novi proizvodi biti još bolji i sigurniji, kaže Suzić.

Nije problem u samoj zabrani, svi mi želimo sigurne i provjerene proizvode, nego u načinu na koji se sve provelo

ALENKA SUZIĆ

JEDNAKO KVALITETNO I DUGOTRAJNO

Na prilagodbu su spremne i Mršić i Bonata koje kažu da su, prema njihovim dosadašnjim iskustvima, novi proizvodi bez TPO-a jednako kvalitetni i dugotrajni kao oni koji su se koristili prije zabrane.

- Naravno, svaka promjena traži malo prilagodbe, ali uz pravilnu primjenu, novi proizvodi pružaju istu razinu postojanosti i kvalitete. Klijentice nisu primijetile razliku u trajanju ili izgledu noktiju, što nam je bila velika potvrda da smo napravili dobar izbor, naglašavaju.

S obzirom na odgovore o tome da neki kozmetičari nisu bili svjesni svih detalja uoči uvođenja zabrane od strane Europske unije, na naše pitanje o tome koliko pak onda prosječni potrošač zna o sastojcima koji se nalaze u kozmetici, i mijenja li ova zabrana svijest o važnosti sigurnijih proizvoda, Suzić odgovara da većina klijentica ne razmišlja o tome dok se nešto ne dogodi.

- Ali sada, otkad se ovo pokrenulo, sve više žena pita što koristimo i žele znati jesu li proizvodi sigurni. To je pozitivno jer otvara prostor za edukaciju i povjerenje. S druge strane, postoji i problem da, kada čuju da je »nešto zabranjeno«, mnoge žene pomisle da će kod kuće biti sigurnije, a to je zapravo najopasnije. Kod kućnih tretmana nema stručne pripreme, pravilne dezinfekcije ni kontrole. Takvi proizvodi, ako se krivo nanesu, mogu izazvati ozbiljne reakcije. Zbog toga se i bojimo da će ova zabrana potaknuti još veći broj djevojaka da rade nokte doma, izvan sustava, dok su saloni, gdje se poštuju higijenski i sigurnosni standardi, dodatno kažnjeni. Nadamo se da će ovakve situacije probuditi svijest i kod krajnjih potrošača, da tretmane potražuju u provjerenim salonima, gdje je rad kontroliran i siguran, a ne u kućnim izradama noktiju koje često donose rizik za zdravlje i potiču sivu ekonomiju.

Profesionalni saloni su jedino mjesto gdje klijentica zaista može biti sigurna da dobiva kvalitetnu, higijensku i stručnu uslugu, zaključuje Alenka Suzić.

Da ovakve zabrane mogu biti snažan poticaj da poticaj ljudima da se više informiraju i počnu postavljati pitanja, mišljenja su Mršić i Boneta koje kažu da većina potrošača još uvijek ne obraća dovoljno pažnje na sastav proizvoda, ali da se svijest polako mijenja.

- U našem salonu uvijek potičemo klijentice da budu znatiželjne i educirane jer imaju pravo znati što im se nanosi na tijelo, zaključuju Arijana Mršić i Vesna Bonata.

PRIVATNA ARHIVA

Profesionalci često ovise o vlastitom istraživanju da bi došli do konkretnih informacija, kažu Vesna Bonata i Arijana Mršić

KOLIČINA TISUĆU PUTA MANJA

U priopćenju o zabrani, Caroline Rainsford, direktorica za znanost pri CTPA-i (britanska trgovačka udruga koja predstavlja sve vrste tvrtki uključene u proizvodnju, opskrbu i prodaju kozmetičkih i osobnih proizvoda), izjavila je da je razlog zabrane TPO-a u kozmetičkim proizvodima u EU temeljen na njegovim opasnim svojstvima, odnosno na tome kako se tvar može ponašati u »najgorem mogućem scenariju« kada su naši organi izloženi vrlo velikim količinama.

- TPO na taj način nije korišten u kozmetici. Količina ovog sastojka koja se koristi u proizvodima za nokte više je od tisuću puta manja od one koja bi mogla imati negativan učinak na plodnost, a ovi se proizvodi nanose na nokte, pa je potencijal za apsorpciju sastojka u naš organizam još manji.Svi ovi čimbenici uzimaju se u obzir kroz zakonom propisanu i temeljitu procjenu sigurnosti koju svi kozmetički proizvodi moraju proći prije nego što se stave na tržište, i to od strane odgovarajuće kvalificiranog i iskusnog procjenitelja sigurnosti, kazala je.

TPO PREPOZNAT JE KAO POTENCIJALNO ŠTETAN TE JE, NA TEMELJU KLASIFIKACIJE KAO CMR TVAR KATEGORIJE 1B (MOGUĆI KARCINOGEN, MUTAGEN ILI REPRODUKTIVNO TOKSIČAN), NJEGOVA UPOTREBA POTPUNO ZABRANJENA U DRŽAVAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE

VIXUALIZE STUDIO

Radimo u industriji koja direktno utječe na zdravlje ljudi, a informacije o ovako važnim promjenama dođu do nas zadnje, govori Alenka Suzić

POD POVEĆALOM OD 2014.

TPO je već dulje vrijeme pod nadzorom europskih zdravstvenih tijela, a 2014. godine, Znanstveni odbor za sigurnost potrošača (SCCS) izdao je mišljenje o njegovoj sigurnosti i mogućim učincima.

Zatim je 2019. godine TPO klasificiran kao CMR tvar (potencijalno kancerogen, mutagen ili reprotoksičan) i svrstan u kategoriju CMR 2, što znači da se sumnjalo da je toksičan za ljudsku reprodukciju. U tom je trenutku njegova uporaba bila dopuštena uz ograničenja (najviša dopuštena koncentracija iznosila je 5 posto).

Međutim, 2025. godine, nova znanstvena istraživanja potaknula su tijela Europske unije na ažuriranje procjene. TPO je ponovno klasificirana kao CMR 1B (dokazano toksičan za ljudsku reprodukciju sukladno Uredbi br. 2025/977, poznatoj kao »Omnibus VII«) što je dovelo do njegove zabrane u kozmetičkim proizvodima prema Europskoj uredbi o kozmetičkim proizvodima (EZ br. 1223/2009).

Ponovna klasifikacija temeljila se na istraživanjima provedenima na životinjama koja su pokazala abnormalnosti testisa i smanjenu plodnost kod glodavaca.

BUDUĆNOST KOZMETIČKE INDUSTRIJE

Suzić kaže da iz svake promjene može izaći nešto dobro i naglašava da ih je ova situacija naučila da moraju biti glasnije, međusobno se povezati i tražiti transparentnost.

- No, činjenica je da su ovakve mjere za mnoge male salone bile ogroman udarac, najviše za žene koje same vode posao, podižu djecu i pokušavaju održati kvalitetu i stabilnost. Ipak, vjerujem da će nas sve ovo dugoročno učiniti jačima, odgovornijima i povezanijima. Mi znamo svoj posao, volimo ga i želimo raditi po pravilima, ali uz podršku, a ne uz odluke donesene preko noći.

Svaka promjena traži malo prilagodbe, ali uz pravilnu primjenu, novi proizvodi pružaju istu razinu postojanosti i kvalitete

VESNA BONATA

Irena Petak, žena koja zna što ljubimci misle

BRIGA ZA ŽIVOTINJE U INTERESU JE ZDRAVOG DRUŠTVA

Vremena su takva da svi misle kako mogu voziti auto, odgajati djecu, imati psa, međutim ovo naše društvo je postalo zahtjevno. Nekada je držanje kućnog ljubimca bilo daleko manje zahtjevno nego danas kada moramo uvažiti i potrebe životinje i potrebe drugih koje susrećemo u šetnji sa psom, govori savjetnica za ponašanje životinja Irena Patak

Lira nije samo pas, ona je i prijateljica

Siniša PAVIĆ
Snimio Davor KOVAČEVIĆ

Subotnje je prijepodne, doba od odlaska na tržnicu i dokonu kavu na jesenjem suncu. No, groomeri i groomerice odlučili su drugačije, pa se okupili na Prvom susretu groomera u nas u organizaciji HOK-a i Ceha obrtnika Grada Zagreba. Došli su, između ostalog, i poslušati predavanje Irene Petak, savjetnice za ponašanje životinja, jedine u nas. Pozorno su je slušali, upijali sve što može olakšati potrebu groomera da uredi psa i nevoljkost psa da ga itko šiša i parfumira. Ono što intuitivno možda i slutimo vezano za odnos s našim kućnim ljubimcima Irena Petak će nam ili potvrditi, ili nam ukazati na greške. Ništa drugačije nije bilo ni koji dan kasnije u jednoj od zagrebačkih knjižnica. Ljudi i njihovi kućni ljubimci, jedna od onih tema za koje mislimo da znamo sve, a zapravo i ne znamo puno. Nego, jedina savjetnica za ponašanje životinja u nas!? Irenu Petak je zapravo najteže predstaviti, pa joj to odmah i priznajemo.

- Kada bih govorila o sebi, onda bih svakako krenula od toga da sam veliki ljubitelj životinja i da sam cijelu svoju edukaciju posvetila tome. U trenutku kada sam se krenula interesirati za ovo što radim kod nas nije bilo ljudi koji su se s tim bavili, pa sam za većinu edukacije morala poći u inozemstvo. Premda je kod nas u znanstvenoj zajednici i bilo ljudi koji su se bavili ponašanjem životinja, problemima u ponašanju kućnih ljubimaca i životinja nisu se bavili – priča nam Petak.

Potraga za naobrazbom vodi je posvuda, ponajprije i ponajviše u Veliku Britaniju. Kaže kako se onomad entuzijastična vratila iz Velike Britanije gdje, uostalom, imaju i Međunarodno udruženje za savjetnike za ponašanje životinja. Točan naziv organizacije prema kojoj se nazvala savjetnicom za ponašanje životinja je »The Association of Pet Behaviour Counsellors«.

- Nisam jedina koja se bavi problemima u ponašanju, samo što su ostali većinom oni koji nemaju akademsku edukaciju i uglavnom se bave samo sa psima. Jedina sam koja je to studirala i koja se bavi velikim brojem životinja. Nekada se takve kao što sam ja može nazvati savjetnik, a nekad se više koristi pojam životinjski biheviorist. Pri tom treba napomenuti da ja nisam psiholog, premda ljudi znaju nekad reći da i jesam jer im zvuči zgodno. Prema mojim kvalifikacijama najbolje bi bilo reći da sam primijenjeni etolog. Etologija je znanost o ponašanju životinja, a ja znanje o ponašanju životinja primjenjujem da bih pomogla životinjama u rješavanju problema u ponašanju – objašnjava Petak.

PREMALENA ZA VETERINARA

Spomen psihologije neminovno vuče od životinja k ljudima, jer dovoljno je jedno predavanje Irene Petek odslušati, bilo preko videolinka bilo u kakvom javnom prostoru, da i laiku bude jasno kako se Petak mora baviti ljudima skoro koliko i životinjama, a sve ne bi li životinjama pomogla. Barem se tako učinilo potpisniku ovog teksta.

- Ideja o savjetnicima za probleme u ponašanju kućnih ljubimaca je proistekla od psihologa u inozemstvu koji imaju mogućnost studirati psihologiju i zoologiju, što kod nas ne postoji kao studij. I takvi ljudi su, kroz razgovor s onim s kojima rade, vidjeli da postoji potreba da

PASJI IDENTITET U SVIJETU MIRISA

Ako je išta za predavanja naučio potpisnik ovih redaka, ako je ikakvu odluku donio, onda je to ona da neće svoga psa gnjaviti i požurivati dok marno njuška naokolo. Sve je puno teže ako si groomer jer groomer teško da može urediti psa bez upotrebe šampona, a svaki šampon eto ima neki miris koji psu nije dan.

- Znanstvena istraživanja su dokazala da je njuškanje tijekom šetnje za pse jako zdravo, jer povisuje razinu dopamina u mozgu. To znači da se pas koji njuši dobro osjeća. Dozvoliti psu da za šetnje njuška donosi veliku blagodat psima. I trebaju se međusobno njuškati jer im je to prirodno. Tu kompromisa ne može biti. Što se pak tiče pseće higijene, mislim da nema spora da moramo održavati higijenu naših kućnih ljubimaca i velika je vrijednost što to možemo obaviti kod profesionalaca. Znanost je, međutim, istražila kako psi sebe doživljavaju. Pokazalo se da pas ima svoje ja, svoj identitet u svijetu mirisa, onako kao ga mi imamo u vizualnom svijetu. Otud kritika činjenice da stavljamo neke mirise na pse jer tako im oduzimamo njihovo ja. Morat će se industrija kozmetika tome prilagoditi tim novim saznanjima. Moja je uloga edukacija vlasnika da ne traže od groomera da se na pse stavljaju parfemi koji gode ljudskom nosu, nego da su svjesni da se strane mirise ne smije nanositi na pse, niti im kupovati druge preparate s mirisima – uči Patak.

se pomogne i kućnim ljubimcima. Naknadno se toj struci pridružio određeni broj ljudi drugih struka. Ja sam biolog, a tu su i veterinari koji uglavnom rade na nečem što se da nazvati psihijatrija životinje – kazuje Petak.

Školovanje smo riješili, ma kopka nas hoće li se naći onaj koji je kod Petak posijao ono zrno iz kojeg je proklijala ljubav prema životinjama. Slučajno smo tako doznali da su joj roditelji bili veterinari.

- Roditelji i djed. Ali, oni su svi bili veterinari starog kova, kako je to nekada bilo. I ja sam razmišljala o tome da budem veterinar, ali je moja mama rekla da sam premalena i da ne bih znala pristupiti kravi, da nisam dovoljno visoka. Rekla mi je i da sam previše osjetljiva što se tiče životinja i da neke stvari u samoj edukaciji ne bih mogla proći. Pa sam gledajući emisije Davida Attenborougha zaključila; ok, neću biti veterinar, bit ću biolog. Zanimljivo je da me školovanje ipak odvelo na veterinarsku medicinu. Nakon što sam završila studij biologije, već sam diplomski radila na Veterinarskom fakultetu – govori Petak.

No, kad se dogodio interes za etologiju, što je bio okidač da se u tom pravcu krene?

- Zanimalo me ponašanje kućnih ljubimaca. Imala sam papige, mačku, zanimalo me o čemu razmišljaju. Već sam u srednjoj školi za svoje seminare u više navrata birala teme vezano za ponašanje životinja. A kada sam trebala raditi diplomski mentor mi je predložio tu temu. Naime, studirala sam biologiju, posebno imala ekologiju i vidjela sam da me dobrobit životinja zanima – objašnjava Petak.

ŠTO ŽIVOTINJE MISLE

Ekologija se, govori, više bavi životinjama u prirodi, a dobrobit za životinje koje su pod ljudskom skrbi. No, kakva god da je podjela, ono što je Petak najviše zanimalo su pitanja kako pristupiti životinjama, kako ih razumjeti, kako ih zaštititi. Jer što je njoj to bilo jasnije, tim je bolje mogla objasniti drugima kako će imati bolji odnos prema životinjama. A je li ju taj interes učinio ipak mrvu manje osjetljivom nego li je bila kada joj je majka kazala da i nije veterina za nju!? Je li ju, narodski rečeno, pogrubio?

- Život me svakako pogrubio, ali ono na što se moja mama referirala je odlazak u kino na film »Ta divna stvorenja«. Morala me izvesti van jer sam toliko plakala da nismo mogle ostati do kraja filma – smije se Petak.

Željela sam znati što životinje misle, kaže Petak.

- I sam često razmišljam što bi bilo da moj pas progovori. Strah me da bi mi svašta izgovorio – priznaje novinar.

No, u nekog nazovi normalnog svijeta taj interes za ono što životinje misle i trebaju brzo splasne. Pitanje je zbog čega ne nazovemo stručnjaka i prije nego problem eskalira. Petak ima razumijevanja.

- Nekada bi se moglo postaviti i pitanje zašto smo sami sebi u nekim situacijama najveći neprijatelji. Ako nismo u stanju često ni sebi napraviti najbolje, nego dozvolimo da nas vode životne okolnosti, onda nije ni za čuditi se kako reagiramo kada su životinje u pitanju. Moram priznati da otkada se bavim ovim poslom imam i jako lijepih priča gdje su ljudi neku malenu stvar promijenili u svom pogledu na životinju i riješili sve probleme. Jer, kada životinja ima problem, vrlo često i ljudi osjećaju grižnju savjesti. Jednako tako osjećaju grižnju savjesti i kada se životinju kažnjava, tako da se uvijek radi i s vlasnikom kada se radi s kućnim ljubimcima. Cilj nam je učiniti da se obje strane, i ljudska i životinjska, osjećaju dobro. To je poanta čitavog savjetovanja – ističe Petak.

A to savjetovanje započne uvijek tako što vlasnik mora ispuniti upitnik s nizom pitanja koji će savjetnici pomoći da detektira problem i nađe rješenje. Koliko su ljudi pritom iskreni?

- Kada sam bila u Velikoj Britaniji, na klinici u Bristolu, naučila sam raditi tako da ljudima prvo pošaljem upitnik. Upitnik je koncipiran tako da ljudi moraju sjesti i napisati odgovore. Mislim da im to koristi da se podsjete nekih stvari, a i tjera ih da razmisle kako odgovoriti. Mislim da ih upitnik bolje pripremi za konzultacije. I ne bih rekla da ljudi nisu iskreni. Ja mislim da ljudi krivo gledaju na neke stvari, ali kada dobiju slično pitanje, iz više kutova dobijem odgovor koji može biti ključan – veli Patak.

INFORMIRANJE JE KLJUČNO

Može li se onda kazati gdje najviše griješimo, mi vlasnici kućnih ljubimaca, napose pasa s obzirom na to da vlasnici pasa najviše posežu za konzultacijama. Teško je to pitanje, iskreno će Petak.

- Mislim da kao društvo najviše problema imamo s ljudima koji ne brinu za pse. Rekla bi da je nebriga još uvijek ono gdje najviše griješimo i gdje najviše zla činimo cijeloj populaciji pasa. Što se tiče kućnih ljubimaca, rekla bi da je najveći propust ako ih adekvatno ne socijaliziraju jer to je zapravo lako. Ta socijalizacija može spriječiti jako veliki broj problema – smatra Petak.

Drugo izvorište problema vidi ona u ljudskoj nepažnji kada i od koga kupuju pse. Svatko tko udomljava prihvaća da će možda biti onako ili ovako, ima divnih pasa, ali oni koji kupuju kupuju s tom da dobiju određenu kvalitetu, kaže Petak.

- Uz to ja problem vidim i u pitanju genetike čistokrvnih pasa, zato što sada već znamo da što se tiče fizičkog zdravlja svaka pasmina ima neke rizične bolesti. Tako da bi voljela da ljudi kada kupuju pse budu kvalitetno informirani o zdravlju pasmine, o kritikama pasmine i o tome mogu li oni takvu pasminu imati u gradu, imaju li dovoljno vremena, prostora i slično. Moj savjet bi bio da se ljudi kvalitetno informiraju i na osnovu toga odlučuju i o pasmini, i o udomljavanju – poručuje Patak.

Etologija je znanost o ponašanju životinja, a ja znanje o ponašanju životinja primjenjujem da bih pomogla životinjama u rješavanju problema u ponašanju

IRENA PETAK

Informiranje je ključno, ali kakofonija informacija je ogromna.

- Rekla bih da smo mi na međunarodnom tržištu i netko tko želi znati, naći će se u problemu, jer ima jako puno informacija. Problem je što ljudi kada krenu pretraživati teško mogu znati koje su informacije nove, a koje stare. A trebalo bi ići prema novim podacima jer je količina novih podataka jako velika. Vremena su takva da svi misle kako mogu voziti auto, odgajati djecu, imati psa, međutim ovo naše društvo je postalo zahtjevno. Nekada vozač na području grada i nije morao znati sve što danas mora. Tako je i s kućnim ljubimcima. Nekada je držanje kućnog ljubimca bilo daleko manje zahtjevno nego danas kada moramo uvažiti i potrebe životinje i potrebe drugih koje susrećemo u šetnji sa psom – upozorava Patak.

JAČANJE KARAKTERA

Štošta se i promijenilo, kaže. Pa ako su, primjerice, nekada mačke išle van, danas je savjet da van ne idu i to zbog njihove sigurnosti. A ne idu van i zbog ekološkog faktora da ne bi od mačke nastradale neke ptice pjevice.

- Kojih nemamo dovoljno jer smo ih mi ljudi potrovali jer trujemo kukce kojima se hrane, pa je mačak problem. A nije problem mačka nego naš odnos. No, to su sve neki novi faktori u načinu držanja kućnih ljubimaca i zbog toga se teško snaći u svim tim podacima – veli Patak.

Interes životinja i interes čovjeka.

- Pretpostavit ću da ipak malo više navijate za interes životinja – velimo.

- Nijedan od odgovora nije jednoznačan. U Velikoj Britaniji prednost kod udomljavanja mačke dobit će onaj koji ima kuću s vrtom jer se smatra da je interes mačke da malo boravi vani. Kod nas će apsolutno dobiti prednost onaj koji ima stan i dobro zatvorene prozore s mrežom da mački ništa nije opasno i ne strada. To govori kako je nekada teško odrediti čemu dati prednost. Interes životinja je zapravo interes zdravog ljudskog društva jer zamislite koliko dobra za psihičko i fizičko zdravlje donosi ljudima šetnja pasa i međusobno druženje. Ili briga o mački, to koliko nježnosti nakon stresnog radnog dana dobiju od mačke. Dakle, ne postoji interes čovjeka ili životinje, postoji interes društva da bude zdravo. Tako da je ono što radim zapravo u interesu svih nas – na to će Patak.

Kućnim ljubimcima trebalo bi dati sve uvjete da im njihov karakter, ono najbolje što imaju samo jača. Iznenađuje pri tom podatak da je profesionalna dresura kao takva odbačena, ili prestala tek 90-ih.

- Ona nije nikada ni prestala. Profesionalna dresura proizašla iz vojske i policije temelji se na iskustvu vojske i policije. Oni su to uskladili sa svojim potrebama i s pasminama s kojima rade. S druge strane, znanost se razvijala pa tako i psihologija učenja. Jako je zanimljivo da su ljudi koji su diplomirali psihologiju započeli s treningom životinja. Počelo je to nakon Drugog svjetskog rata, međutim oni su trenirali životinje za predstave u akvarijima, kitove i dupine u akva-parkovima. Bilo im je jasno da velike životinje neće moći kontrolirati fizički. Ti koji su prvi krenuli otvorili su firmu za trening životinja, prvo u akva-parkovima onda i sa životinjama koje su potencijalno opasne. Željeli su ući u područje rada sa psima, ali im zagovarači stare dresure nisu dali ući. Prekretnicu čini knjiga koja se zove »Don't Shoot the Dog«, autorice Karen Pryor. Autorica je napravila tako dobar marketing da te 80-e godine, kada je knjiga izašla, smatramo prvim ulaskom modernog treninga na područje rada sa psima – uči Petak.

Pritom ističe kako je i prije toga bilo onih koji su razumjeli tu novu metodologiju, iskustvo ih je ako ništa drugo učilo, no za početak modernog treninga uzimaju se 80-e.

- Na tržištu međutim i dalje imamo borbu, premda je očito da stari način rada sa psima nije prikladan za sve pasmine, nije prikladan za sve pse, a nije prikladan ni za sve ljude. Jer, ako se ljudima recimo kaže da psa trebaju lupiti, većina ljudi koji imaju kućne ljubimce to neće napraviti. Danas znamo da ta metodologija nije prikladna za kućne ljubimce, štoviše može dovesti do pogoršanja problema u ponašanju. Ne može se tako raditi s ljubimcima – upozorava Petak.

GWEN I LIRA

A ima i Petak svog psa. Onomad je to, sve do prije malo više od godinu dana, bila Gwen. I bila je Gwen, kako jednom reče Patak, njena prijateljica.

- Moja Gwen, nažalost, više nije s nama. Sada imam kujicu koja se zove Lira. Kroz djetinjstvo sam imala prvo hrčka, pa papige tigrice, onda mačke, pa smo opet imali papige kod kuće. Kad sam se vratila iz Velike Britanije, nabavila sam psa. I sve svoje kućne ljubimce sam smatrala prijateljima. S jednom mojom mačkom, običnom, crnom, jako dobro sam se slagala. Mi smo i razgovarale, ona je često pričala i ona je sve moje ispite sjedila sa mnom u krilu i gledala te moje knjige. Ona je jako utjecala na odabir moga puta jer sam gledala što ona zapravo hoće. Sa psima se od početka bavim, ali nastojim da je to na prijateljski način i to iz njihove perspektive. Ne ljutim se na njih što su psi i mislim da je u tome ključ da oni shvate da smo zapravo prijatelji – veli Petak.

Obje kujice su udomljene, a Lira je, ako ćemo pravo, malo teži materijal za prilagodbu. Njoj je, za razliku od Gwen, puno više vremena trebalo da uopće shvati da može čovjeku u krilo.

Nego, dolaze li ljudi savjetnici za životinje ipak s mrvu prevelikim očekivanjima?

- Ili je bolje da pitam jesmo li, kada vam već dođemo ili nazovemo, spremni priznati sebi da smo neke stvari radili krivo – pitamo.

- Poanta svakog savjetovanje nije reći da je netko napravio grešku, nego je poanta savjetovanja da se i čovjek i pas, maca, ili neke druga vrsta kućnog ljubimca osjećaju dobro. Rekla bih da je moje savjetovanje nadogradnja znanja da ljudi i životinje bolje funkcioniraju – jednostavno će Petak.

Odgovor na pitanje kakvi smo mi to generalno prema svojim kućnim ljubimcima, prema životinjama, i opet nije jednostavan, odnosno još nije onakav kakav bi trebao biti. Reći će Petak da su dvije struje dominantne, ona koja sve više želi znati o životinjama i koja životinje tretira kao ljubimce, pravim blagom baš kao nekada.

- Tu je struja kojoj je stalo do životinja, a postoji i struja koja ne shvaća nikakvu vrijednost ni ljudi ni životinja i nekako se čini da ta struja dominira ako ova prva nije dovoljno glasna. Trebamo biti glasniji pa da se i zakonodavstvo prilagodi k tome. Moramo težiti k civiliziranom društvu. Jako je, naime, važno razumjeti da moramo raditi pritisak i na vlasnike pasa da se ponašaju odgovorno jer pustiti psa bez nadzora nije odgovorno ponašanje, ne počistiti za svojim psom nije odgovorno. Treba nam odgovorno ponašanje i prema životinji i prema drugim građanima – poručuje Petak.

Irena i Lira, kujica kojoj je trebalo vremena da se prilagodi

BOGATA BIOGRAFIJA

Irena Petak bavi se ponašanjem i dobrobiti životinja više od 30 godina. Studirala je biologiju (ekologiju) na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu te doktorirala na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. O rješavanju problema u ponašanju kućnih ljubimaca učila je na sveučilištima u Edinburghu i Bristolu. Školovala se u Austriji, Irskoj, Njemačkoj, Italiji, Estoniji, Velikoj Britaniji, Češkoj i Nizozemskoj. Na Sveučilištu u Edinburghu magistrirala je primijenjenu etologiju i dobrobit životinja, s temom o komunikaciji pasa. Autorica je brojnih znanstvenih i stručnih radova, te se dugi niz godina bavi i popularizacijom znanosti.

Među 1 %

najboljih restorana na svijetu tako je bračka BioMania ocijenjena prema prestižnoj TripAdvisorovoj nagradi Best of the Best, u konkurenciji čak 4,2 milijuna restorana diljem svijeta

BioMania, veganski restoran koji oduševljava i mesojede

OD SJEMENA DO STOLA, TO JE NAŠA FILOZOFIJA

Mi funkcioniramo na principu suradnje. Suradnja s lokalnim, hrvatskim proizvođačima, inzistiramo da je sve organski. Na certifikatima ne inzistiramo uvijek, pogotovo ako ih jako dobro poznajemo. Sve svježe namirnice dolaze iz zone u kojoj radimo. To su sve najčešće naši prijatelji, ljudi s kojima dijelimo istu životnu filozofiju i koji to ne rade isključivo zbog novca, već zbog toga što vjeruju u to, isto kao i mi. To je jedna energija koja je drugačija nego kad je čovjek isključivo materijalno orijentiran, kazao nam je Dario Kožul

Tonka PAVIĆ
Snimio Davor KOVAČEVIĆ

BIOMANIA PREDSTAVLJA JEDINSTVENU GASTRONOMSKU PRIČU KOJA JE ZAPOČELA 2018. GODINE S MISIJOM PROMJENE PERCEPCIJE O ZDRAVOJ PREHRANI I ODRŽIVOM NAČINU ŽIVOTA

Tkalčićeva ulica – Zagreb. Četiri popodne, četvrtak, svi su kafići i restorani u pogonu. Mi tražimo samo jedan malčice drugačiji – BioManiu. Veganski restoran koji je u samo nekoliko godina osvojio srca posjetitelja u svom prostoru u Bolu na Braču, a sada već deset mjeseci isto čini i u srcu hrvatskog glavnog grada.

BioMania predstavlja jedinstvenu gastronomsku priču koja je započela 2018. godine s misijom promjene percepcije o zdravoj prehrani i održivom načinu života. Ta se priča ispostavila itekako smislenom kad je bračka BioMania osvojila prestižnu TripAdvisorovu nagradu Best of the Best, kojom se svrstala među 1 posto najboljih restorana na svijetu među čak 4,2 milijuna objekata. Posebno impresivno, restoran je ušao i u top 10 svjetskih veganskih i vegetarijanskih restorana, te je jedini na toj listi koji posluje isključivo sezonski.

PRINCIP ODRŽIVOSTI

Sva ta priznanja i u nama su probudila znatiželju tko stoji iza cijelog koncepta BioManije pa smo se zaputili u njihovu zagrebačku podružnicu, makar smo mesojedi, ne bi li se i sami uvjerili u izvrsnost ovoga restorana. Dočekao nas je suvlasnik Dario Kožul, ujedno i kreator cijele ideje. Na pitanje kako je sve počelo, Dario iskreno odgovara kako je njihov prvi objekt, kućicu s hranom na plaži Zlatni rat, otvorio slučajno i bez puno razmišljanja o ishodu.

Ni u jednom trenutku nije slutio do čega će sve ta kućica kasnije dovesti.

- Od malena ljetujem u Bolu, doslovce cijeli život. Moji su roditelji 60-ih tamo napravili vikendicu. Iako sam iz Zagreba, sad kad gledam unazad najviše sam dana u životu proveo tamo. Kućica na Zlatnom ratu dogodila se slučajno. Tadašnji načelnik uhvatio me i u prolazu mi rekao da ne može naći nikoga tko bi nešto drugačije mogao ponuditi na food courtu koji je zamislio, htio je nešto drugačije od uobičajenog, onako kako ja jedem. Makar do tad nisam imao iskustva s gastronomskom scenom, iduće godine, 2018., odlučio sam »uletiti« u to i ne previše razmišljati, opisao nam je Dario, dodajući kako mu je jedino bitno bilo da kućica funkcionira na principu održivosti što je i u svim prijašnjim poslovima bila filozofija kojom se vodio.

Mala BioMania kućica isticala se na plaži pored svih ostalih, kako dizajnom tako i ponudom. Svakako, dobra je hrana privukla ljude pa su se pred šarenom kućicom ubrzo počeli stvarati redovi te se dvije godine nakon Dario upustio u ozbiljniji pothvat i otvorio restoran u centru Bola. Koncept je bio isti - održivost.

- Mi funkcioniramo na principu suradnje. Suradnja s lokalnim, hrvatskim proizvođačima, inzistiramo da je sve organski. Na certifikatima ne inzistiramo uvijek, pogotovo ako ih jako dobro poznajemo. Sve svježe namirnice dolaze iz zone u kojoj radimo. To su sve najčešće naši prijatelji, ljudi s kojima dijelimo istu životnu filozofiju i koji to ne rade isključivo zbog novca, već zbog toga što vjeruju u to, isto kao i mi. To je jedna energija koja je drugačija nego kad je čovjek isključivo materijalno orijentiran, kazao nam je Dario.

PRISNO I OPUŠTENO

Iako i sam vegan, Dariju cilj nije ljude kuditi ukoliko jedu meso i isključivo veganima ponuditi opciju za obrok, već svima pokazati nešto novo i drugačije, neovisno o tome koje su im inače preferencije za hranu. To mu je i uspjelo. Kako nam govori Dario, više od 80 posto gostiju su ljudi koji jedu sve pa tako i meso, a stopa povratka gostiju također iznosi oko 80 posto. Od deset ljudi koji posjete BioManiu, osmero ih se vrati ponovno. O izvrsnosti hrane koju nude govore i priznanja, odnosno nagrade. Posebice ona TripAdvisora Best of the Best prema kojoj je bračka BioMania svrstana u 1 posto najboljih restorana na cijelome svijetu već treću godinu za redom. Na to je Dario posebno ponosan, ali priznaje, takvo nešto ni u jednom trenutku nije očekivao.

- Stvarno me iznenadilo, nisam uopće o tome razmišljao. Prvi put kad smo ušli u top deset, mislio sam da se netko sa mnom šali, da je nekakva skrivena kamera. Ali to da smo u jedan posto najboljih restorana na cijelom svijetu, to je fantastično. Računamo da će se isto dogoditi i u zagrebačkoj BioManiji. Feedback nam je odličan kao i dolje i samo je pitanje vremena. Tko god dođe oduševi se, i to nema samo hranom, već i atmosferom, ambijentom i energijom. Ljudi vole kako se prema njima odnosimo, s prisnošću i opušteno, zadovoljno

objašnjava Dario.

A na pitanje što je to presudilo da BioMania uđe u top deset te i u 1 posto najboljih restorana na svijetu, Dario odgovara – puno toga. Među najbitnijima je tu bio izbor namirnica i partneri koji proizvode samo kvalitetno, Dario posebno ističe i filozofiju utkanu u cijelu priču, ali i dosta sreće – dok je druge korona bacala u dugove i zatvarala poslovne objekte, BioManiju je, prema Dariju, ona pomogla.

- Restoran smo na Braču otvorili 2020. godine i, da budemo iskreni, nismo bili spremni za restoranski biznis. Kućicu smo upogonili u samo četiri mjeseca, i iako je otvaranje restorana, naravno, trajalo nešto duže, to je ipak bilo nedovoljno vremena. Imamo fenomenalnog najmodavca koji nas je za vrijeme korone snažno podržavao nas i još nam k tome ponekad fizički pomagao. Korona nam je dala vremena da se dodatno pripremimo, objasnio nam je Dario.

A kako su mještani Bola prihvatili veganski restoran, druga je priča. Iako su napravili očigleda iskorak u gastronomskoj ponudi isprva sa svojom kućicom na Zlatnom ratu, a kasnije i restoranom, Dario tvrdi kako njihov pothvat ni dan danas lokalno nije potpuno prepoznat i da ih većina

Naša je hrana većinski bezglutenska pa tako svi oni s intolerancijom i dalje mogu ovdje pojesti nešto zaista dobro

mještana gleda kao da su 'pali s Marsa'. »Niti oni najodgovorniji za razvoj turizma nisu svjesni što ovakva ponuda znači za destinaciju«, jednostavno će Dario.

DRUGAČIJE A KVALITETNO

U Zagrebu sve drugačije izgleda. Deset mjeseci nakon otvorenja glavni je grad ispunio sva njihova očekivanja. Pogoduje im to i što su u samom centru pa im dolaze ljudi iz cijele Hrvatske ne bi li okusili nešto drugačije, a kvalitetno. Tako nam se Dario pohvalio podatkom da je velika većina njihovih gostiju u Zagrebu upravo iz Hrvatske, makar Tkalčićevom prošeta i puno turista. I dok su upravo oni klijentela bračkog restorana, u zagrebački dolaze i vraćaju se uglavnom 'naši' ljudi.

- Zagreb je i više nego ispunio očekivanja. Ljudi iz Rijeke, Istre, Slavonije i Dalmacije koji dolaze tu poslom otkrili su nas i vraćaju nam se. Dolaze iz znatiželje i žele probati nešto novo, a to tu stvarno i mogu. Važna je i činjenica da je naša hrana većinski bezglutenska pa tako svi oni s intolerancijom i dalje mogu ovdje pojesti nešto zaista dobro. Dolazi nam i puno Zagrepčana koji ljetuju na Braču, sretni što sad našu hranu mogu jesti tijekom cijele godine, a ne samo u sezoni, objašnjava nam Dario.

Zaista, tamnozeleni ambijent restorana, ukrašen biljkama i šarenim slikama i nama je stvarao ugodu te smo se osjetili i više nego dobrodošlima u BioManiji. Ovaj susret nije mogao proći bez da isprobamo svu tu posebnu hranu o kojoj smo toliko čuli pa je Dario odabrao neka od najpopularnijih jela restorana, kao što su BioMania burek i, novi na meniju, arancini s gljivama i veganskim sirom, ali i jela koja je možda najneobičnije naći u veganskom restoranu – spaghetti bolognese i sezonsku punjenu papriku.

Mada smo sami ljubitelji mesnih proizvoda u BioManiu smo stigli otvorena uma. Prvo je na red stigao burek, možda i najčešći izbor gostiju. Omotan rižinim papirom i punjen takozvanim BioMania mixom na bazi crnog graha, slanutka, cikle s mnoštvo začina. Uz burek se poslužuje i krema od indijskih oraščića s češnjakom. Restoran u ponudi nudi i burek od batata, a natuknuli su nam da ubrzo stiže i još jedna, nova verzija. Zatim su na red stigli arancini, odnosno integralna riža oblikovan u kuglicu punjenu gljivama i sirom, s hrskavom korom od gluten free krušnih mrvica, posluženi s kremom od indijskih oraščića i parmezana.

Za glavno jelo spaghetti bolognese na bazi ranije spomenutog BioMania mixa, ali s potpuno drugačijom formulacijom i začinima te paprike punjene dimljenim tofuom, basmati rižom i sezonskim povrćem, poslužene s pire krumpirom. Službeno je – BioMania nas je uspjela preobratiti, barem na kratko i na ova ćemo se jela svakako i vratiti. Ipak, jasan je pobjednik večeri bio burek koji nas je oborio s nogu. Nije ni čudo da se u restoran vraćaju svi, a ne isključivo vegani.

ENERGETSKA PRIČA

S jedne strane BioManiji ide odlično i na prste mogu nabrojati samo uspjehe, ali s druge strane sputavaju ih administrativni i pravni problemi u tome da njihov uspjeh bude još veći, kako nam se požalio Dario.

- Mi ovdje tražimo ljude koji su drugačiji; i profesionalci su u svom poslu i razumiju ono što mi razumijemo, a to je da je ovo fundamentalno jedna energetska priča. Od sjemena do stola. Takvih ljudi nema puno, ali mi ih uspijemo naći i dovesti ovdje. To su ljudi koji mogu raditi gdje hoće, ali im se svidi naša priča i budu voljni doći. Problem nastaje što nakon dolaska oni, skupa s nama, moraju čekati radnu dozvolu. Naprimjer, ove nam je godine došla fantastična konobarica, odnosno, voditeljica, Argentinka s puno profesionalnog iskustva, spremna raditi za nas. Četiri mjeseca »maltretiranja« od strane institucija. Nismo mogli zaposliti, a ona nije razumjela u čemu je problem. Nakon ta četiri mjeseca i brojnih peripetija, otišla je, nije više željela čekati, kako i bi. I to je samo jedan primjer. S tim se ne suočavam samo ja, već i puno drugih ugostitelja. S druge strane ako zaposliš »na crno«, riskiraš dolazak inspekcije, ogromnu kaznu i nemogućnost zapošljivanja stranaca u budućnosti. To je realnost naše države, iskreno nam je kazao Dario.

Mi ćemo se u BioManiu itekako vratiti, ako ne u ovu zagrebačku, onda u onu u Bolu, preko ljeta, a možda ubrzo, kako smo čuli, i Istra dobije svoju verziju ovog jedinstvenog veganskog restorana otvorenog za sve ljubitelje nečeg drugačijeg.

ISTRA I INOZEMSTVO

Na pitanje, što dalje i postoje li planovi za daljnje širenje, kako u Hrvatskoj tako i vani, Dario odgovara potvrdno. Ukoliko se odluče širiti dalje po Hrvatskoj, sljedeći bi korak svakako mogla biti Istra.

- Rado bismo ušli u partnerstvo s nekim iz Istre ukoliko se nađe netko tko ispunjava kriterije za franšizera, a koji su prilično zahtjevni. Ni inozemstvo nije daleko. Definitivno idemo van granica Hrvatske. Dobro poznajem europsku scenu i smatram da za nas itekako ima prostora te da je i dalje, uglavnom, veganska ponuda dosta prosječna. Nekoga tko na ovakav način pristupa veganskoj kuhinji po Europi gotovo i nema – od proizvođača, do cijelog pristupa poslu na održivi način. Na takvo što sam vrlo rijetko u cijeloj Europi naletio, iskreno tvrdi Dario.

REPUBLIKA HRVATSKA
ŽUPANIJSKA UPRAVA ZA CESTE
PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE
Rijeka, Nikole Tesle 9/X

KLASA: 406-01/25-01/50
URBROJ: 2170-48-03/15-25-03
Rijeka, 10.10.2025.

Na temelju članka 123. – 133. Zakona o cestama (NN 84/11, 18/13, 22/13, 54/13, 148/2013., 92/14, 110/19, 144/21, 114/22, 114/22, 4/23, 133/23), te članka 84. stavak 3. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina (NN broj 112/18, 39/22 i 152/24) objavljuje se

OBAVIJEST

Ovom obavijesti obavještavamo o započinjanju postupka evidentiranja dijela županijske ceste ŽC5205 (Čavle (DC3) – Kukuljanovo – Bakar (A7/DC40)) u naselju MAVRINCI u k.o. CERNIK-ČAVLE u katastarski operat i zemljišnu knjigu.
Evidentiranje će se izvršiti sukladno članku 123. – 133. Zakona o cestama (NN 84/11, 18/13, 22/13, 54/13, 148/2013., 92/14, 110/19, 144/21, 114/22, 114/22, 4/23, 133/23), temeljem kojeg se javne ceste evidentiraju u katastru i upisuju u zemljišnu knjigu kao – javno dobro u općoj uporabi u vlasništvu Republike Hrvatske s pravom upravljanja Županijske uprave za ceste Primorsko-goranske županije.
Geodetski elaborat izvedenog stanja javne ceste izradit će tvrtka Geosfera d.o.o., Nikole Cara 4, 51000 Rijeka.
U okviru izrade geodetskog elaborata osobe upisane u katastarski operat katastra zemljišta, osobe upisane u zemljišnu knjigu, kartone zemljišta, pologe isprava i druge osobe koje imaju pravni interes za predmetne i susjedne katastarske čestice pozvat će se na obilježavanje granica katastarskih čestica pojedinačnim pozivima.
Nositelji stvarnih prava mogu izvršiti uvid u geodetski elaborat izvedenog stanja kao i zatražiti eventualna dodatna pojašnjenja, dana **14. 10. 2025. godine (utorak) u vremenu od 10,00 do 12,00 sati u prostorijama tvrtke Geosfera d.o.o., Nikole Cara 4, 51000 Rijeka**.

Na temelju članka 16. i 16 a. Izjave o osnivanju društva s ograničenom odgovornošću za obavljanje komunalnih i drugih djelatnosti (SN PGŽ br. 19/03, 4/11 i 19/16) i Odluke Skupštine društva od dana 09. listopada 2025.g. objavljuje se

JAVNI NATJEČAJ

za izbor i imenovanje direktora/ice-jedinog člana/ice Uprave

Cjelokupni tekst natječaja za izbor i imenovanje direktora/ice-jedinog člana/ice Uprave nalazi se na službenoj stranici Komunalnog društva Čavle d.o.o. http://kdc.hr/ te na oglasnoj ploči društva.
Prijave se zaprimaju do ponedjeljka 27. listopada 2025g. do 14.00h.

OBAVIJEST

Na temelju Odluke Općinskog načelnika, KLASA: 945-03/25-01/2, URBROJ: 2170-25-02-25-7 od 03. listopada 2025. godine, te članaka 9., 10. i 24. Odluke o raspolaganju imovinom u vlasništvu Općine Lovran (SN PGŽ 22/10, 20/11, 28/12 i 45/12-ispravak te SN OL 4/14, 7/14, 11/14, 1/15-pročišćeni tekst 7/18, 12/18, 1/19, 11/19 i 10/22) Općina Lovran raspisuje natječaj ***ZA PRODAJU DIJELA I OSNIVANJE PRAVA SLUŽNOSTI*** na nekretnini Općine Lovran prikupljanjem pisanih ponuda.
Cjeloviti tekst natječaja nalazi se na web stranici Općine Lovran www.lovran.hr i na oglasnoj ploči Općine Lovran.
Rok za podnošenje ponuda iznosi 15 dana, računajući od dana objave ove Obavijesti u Novom listu.

OPĆINSKI NAČELNIK OPĆINE LOVRAN

Sukladno odredbi članka 11. Programa poticanja i razvoja poduzetništva na području Grada Delnica u 2025. godini (Službene novine Grada Delnica 6/25) gradonačelnik Grada Delnica

OBAVJEŠTAVA

Da se 13. listopada 2025. godine objavljuje Javni poziv za dodjelu potpora iz Programa poticanja i razvoja poduzetništva na području Grada Delnica u 2025. godini.
Tekst poziva nalazi se na službenoj mrežnoj stranici Grada Delnica http://www.delnice.hr i oglasnoj ploči Grada Delnica.
Rok za podnošenje zahtjeva za dodjelu potpora je do 31. listopada 2025. godine.

Gradonačelnik Grada Delnica
Igor Pleše, univ. spec. oec.

060/555-991
CIJENA POZIVA:
tel. 0,46 € /min
mob. 0,63 € /min
Novi list d.d., Rijeka, Zvonimirova 20a,
OIB: 44110106406, info tel. 051/650-108

Kako je američki nogomet pretvorio Tottenhamov stadion u more emocija i zajedništva

TRI SATA ČISTE ČAROLIJE

18
godina utakmice američkog nogometa pune europske tribine

Kirby Lee-Imagn Images/REUTERS

Uz rasprodani stadion, tisuće nasmijanih navijača i moćnu rock glazbu, London je još jednom pokazao zašto je europski dom američkog nogometa – sporta koji slavi strast, poštovanje i zabavu, a ne sukob i mržnju

Iz Londona Marinko KRMPOTIĆ

Danas u 14.30 sati po srednjoeuropskom, odnosno hrvatskom vremenu u 15.30, na stadionu Tottenhama u Londonu počet će susret američke Nacionalne nogometne lige (NFL) između Denver Broncosa i New York Jetsa. Bit će to treća od ukupno šest ovosezonskih NFL utakmica koje se igraju u Europi, a kao i svaka dosad – bit će rasprodana do posljednjeg mjesta.

Čarolija američkog nogometa već gotovo dva desetljeća puni europske stadione: od 2007. godine, kada je NFL prvi put gostovao u Londonu, svaki je susret na Starom kontinentu dočekan s oduševljenjem i – punim tribinama. Liga je odavno shvatila da je Europa tržište koje ne donosi samo zaradu, nego i novu, sve brojniju vojsku zaljubljenika u američki nogomet.

ISTINSKO ISKUSTVO

Razlozi tolikog oduševljenja europske publike nisu samo u nedvojbenoj kvaliteti NFL-a i uzbudljivosti tog, nama još uvijek nesvakidašnjeg sporta, nego i u posebnom odnosu koji sve veći broj ljubitelja američkog nogometa razvija prema tim utakmicama. Taj odnos, premda karte uglavnom kupuju Europljani, sve je bliži onom tipično američkom krajnje pozitivnom poimanju sporta.

Sve se to jasno moglo osjetiti prošle nedjelje, kada smo imali priliku biti dio pravog NFL spektakla – sjajne utakmice između Cleveland Brownsa i Minnesota Vikingsa, koja je pokazala zašto američki nogomet u Europi više nije samo atrakcija, nego i istinsko sportsko iskustvo.

Ono što europskim posjetiteljima svake od europskih NFL utakmica, a tako je bilo i s ovom između Vikingsa i Brownsa, odmah upada u oči nekoliko je stvari, posebno kad takve sportske događaje uporedite s europskim nogometnim utakmicama. Prva stvar koje na ovim utakmicama nema su – specijalci. Dok bi bilo koja nogometna europska utakmica ovakvog ranga, čak i manji derbiji u Hrvatskoj, primjerice Rijeka – Istra, bila praćena uočljivim postrojbama specijalne policije, u Londonu je te nedjelje bilo puno pripadnika osiguranja odjevenih u reflektirajuću žutu odoru te znatno manje klasičnih engleskih policajaca. I, zanimljivo, svi su bili nasmijani i spremni pomoći jer nitko od njih nije osjećao nikavu prijetnju.

Druga stvar posvuda uočljiva i potpuno netipična za hrvatske, pa i znatno šire nogometne utakmice su – osmijesi! Dok na domaćim utakmicama, čak i kad nije riječ o derbijima, vlada manje ili više napeto ozračje popraćeno psovkama i navijačkim pjesamama u kojima se uglavnom nekoga mrzi pa se agresija može, kako se to kaže, opipati, u Londonu su rame uz rame išli navijači oba kluba, zabavljali se, smijali, uživali i veselili se. I nisu tu bili samo navijači Minnesote i Clevelanda. Dojam je da se oko i na Tottenhamovom stadionu našlo u dresove odjevene navijače baš svih američkih NFL momčadi! Zbog svega toga i ova je utakmica bila mala svetkovina NFL-a, američkog nogometa i poimanja sporta kao zabave, prijateljstva i suradnje, ali nikako mržnje, agresije, nasilja....

Sve to, naravno, prelilo se potom na stadion gdje je 62.000 ljudi bilo tako smješteno da su jedni uz druge sjedili navijači suparničkih momčadi kao i oni u dresovima klubova koji ove godine u Europu neće ni doći. I nitko nikome nije smetao, nitko nikoga nije gledao poprijeko ili se ljutio ako navijaš za ekipu koja nema tvoje boje.

SVE U ŠESNAEST

Pomogao je pri tom i sjajan zabavni program koji je ipak ekskluzivitet NFL-a i koji cijelom događaju daje poseban ton. U velikoj je to mjeri i zbog specifičnosti američkog nogometa kao sporta. Naime, zbog iznimnog inteziteta u ovoj su igri češće stanke, što zbog ozljeda, što zbog sudačkih provjere raznih situacija, ali i zbog pravila igre koja nalažu da se u određenim situacijama igra zaustavi. Takve pauze znaju trajati od minutu-dvije do tri-četiri minute, a tu stanku organizatori popunjavaju glazbom koja udara iz moćnih zvučnika te snimkama publike od koje mnogo njih jedva čeka da ih kamera uhvate te da oduševljeno počnu mahati.

Uz to na ovoj utakmici gostovao je i rock bend uživo. Riječ je bila o sastavu Rick Parffit JNR, grupi koju je osnovao sin pokojnog gitarista grupe Status Quo, Ricka Parffita seniora. Rukovođen očevim rock nasljeđem, ali i poticajnim ozračjem, bend je, kad god bi im se pružila prilika, svoje dvije-tri minute ispunio čvrstim i ritmičnim američkim i britanskim rockom što je u kombinaciji s izborom »glavnog glazbenog urednika« stvaralo moćnu rock smjesu koja je u pojedinim trenucima poput »Hey Jude« Beatlesa ili »Don't Look Back in Anger« grupe Oasis, prekrasni Tottenhamov stadion pretvarala u moćnu rock arenu na kojoj su refreni spomenitih pjesama završavani zbornim pjevanjem bez pratnje glazbe.

Posebna je priča ponuda hrane, pića i »ostalog«. Veliki Tottenhamov fan shop smješten u podnožju stadiona za ovu je prigodu pretvoren u službeni NFL dućan, a gužva koja je vladala do pred samu utakmicu sigurno je još jednom na lice NFL gazda navukla itekako širok osmijeh. Radilo se »sve u šesnaest« pri čemu je na deset kasa kupce upućivalo nekoliko pomagača koji su svakom tko bi prišao izvikivali broj kase koja je bila slobodna. Cijene? Za naš džep baš i nisu male, ali ne ide se na NFL utakmicu svaki dan. Evo cijena temeljnih navijačkih memorabilija u funtama – zimska kapa 33, šilterica 50, NFL hudica s logom utakmice 60 ili 70, hudica pojedinog kluba 80, dresovi pojedinih igrača – od 105 do 120 funti. Preračunajte u eure (pa i u kune) i vidjet ćete da baš i nije jeftino. Hrana i piće? Svega i svugdje. Na samom stadionu svaki od pet katova nudi šankove na kojima najčešće idu pivo (6 -7 funti) i hot dog (4-5 funti), ali i niz drugih pića i hrane. Van stadiona izvrsno i raznoliko pri čemu je najpametnije malo se potruditi jer se znaju naći sasvim dobri lokali za doručak ili ručak, ali i sjajni skupi kafići poput kultnog »Totenham No. 8« u kojeg da biste uopće ušli treba na dan utakmice platiti 10 funti!

NA STADIONU JE 62.000 LJUDI BILO TAKO SMJEŠTENO DA SU JEDNI UZ DRUGE SJEDILI NAVIJAČI SUPARNIČKIH MOMČADI KAO I ONI U DRESOVIMA KLUBOVA KOJI OVE GODINE U EUROPU NEĆE NI DOĆI. I NITKO NIKOME NIJE SMETAO, NITKO NIKOGA NIJE GLEDAO POPRIJEKO ILI SE LJUTIO AKO NAVIJAŠ ZA EKIPU KOJA NEMA TVOJE BOJE

TRI SATA PROLETE U TRENU

Zbog svega navedenog tri sata, a to je otprilike neki prosjek NFL utakmice, prolete u trenu. No, gdje je tu sport, pitate se? Ima ga, itekako ga ima. Utakmica do tada dviju ponajboljoh obrambenih NFL momčadi ponudila je žestoku borbu i moćne sudare koji se na tribinama kad lupi tijelo o tijelo ili kaciga o kacigu čuju puno bolje nego na TV-u. Utakmica je imala itekakvu dinamiku i zanimljivost jer su Brownsi kao austajderi poveli te u samu završnicu utakmice ušli s prednošću od 17:14 da bi dvadesetak sekundi prije kraja Vikingsi sjajnim dodavanjem Carsona Wentza došli do pobjede od 21:17. Brižljivi statističari zabilježili su da je ovo bila prva utakmica u povijesti NFL-a u kojoj je quarterback, odnosno razigravač bio rookie, odnosno debitant te je svoj prvi nastup u NFL-u ostvario - izvan SAD-a! Riječ je o Dillonu Gabrielu, razigravaču Brownsa, a svoje visoke vrijednosti tijekom odlične utakmice potvrdio je Justin Jefferson, wide receiver Vikingsa, dok su veliki potencijal najavili running back Brownsa Quinshone Judkins i tight end David Njoku.

Sve u svemu – nezaboravno! Pa ako volite sport, posebno američki nogomet te imate vremena i novaca, evo vam prijedloga za izlet – iduće nedjelje na Wembleyu u Londonu igraju LA Rams i Jacksonville Jaguars, a 9. studenog Olimpijski stadion u Berlinu ugostit će Indianpolis Coltse i Atlante Hawkse. Posljednja ovosezonska europska NFL utakmica bit će odigrana u Madridu gdje će se 16. studenog ogledati Washington Commanders i Miami Dolphins.

KIRBY LEE

Pune tribine pratile su susret Vikingsa i Brownsa

Stadion Tottenham Hotspursa

Udarci tijela o tijelo i kacige u kacigu čuju se do vrha stadiona

I mlado i staro na NFL!

MILIJUN DOLARA PO UTAKMICI U EUROPI

Ima li što loše u svemu? Indirektno – da. Naime, dva dana nakon odgledane utakmice odvrtjeli smo na Arena Sportu prijenos uživo koji je išao tog dana. I odmah – razočaranje. Zašto? Zato jer, bar smo tako čuli, stroga pravila NFL prijenosa priječe doživljaj kakav ima publika na stadionu. Drugim riječima sve snimke publike, sva glazba koja je bila izniman dio utakmice, svi odlični komentari službenog spikera – u TV prijenosu se ne čuju! Šteta. Ali i razumljivo. NFL želi da dođete na utakmicu!

S odigravanjem utakmica van SAD-a, NFL je krenuo 2007. godine, a prva »europska« utakmica bila je ona u kojoj su 28. listopada 2007. igrali Miami Dolphins i New York Giants. Uz Englesku, gdje je odigrano najviše NFL utakmica van SAD-a, američki klubovi gostovali su i u Njemačkoj, Brazilu, Irskoj, Meksiku, Španjolskoj i Australiji. Hrvatska? Teško. Stadioni su nam premali...

Podaci koje je NFL objavio o prodaji karata kažu da, primjerice, na utakmice u Londonu prosječno dođe tek 3 posto Amerikanaca, 22 posto su stanovnici Londona, 60 posto iz ostalih dijelova Velike Britanije, a 15 posto iz ostalih dijelova Europe. Najniže cijene karata u Engleskoj kreću se od 44 funte na Wembleyu i 64 funte na Tottenhamovom stadionu pa do onih vrijednih 400 i 500 funti. Po istim tim podacima karte za sve ponuđene susrete u prodaju kreću devet mjeseci ranije, a sve se prodaju – u dva dana! Za spomenutu prvu utakmicu odigranu 2007. godine u Londonu kapacitet od 40. 000 mjesta prodan je u potpunosti u 90 minuta!

Nisu svi zadovoljni nastupima NFL momčadi u Europi. Brojni navijači američkih klubova, pogotovo pretplatnici, protive se gostovanjima jer im to znači minimalno utakmicu manje u tekućoj sezoni. No, mamac koji privlači vlasnike klubova za koje navijaju je itekako jak. Po nastupu u Europi NFL svakoj momčadi uplati – milijun dolara!

Na temelju čl. 391. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (»Narodne novine«, br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 144/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 152/14., 81/15. i 94/17.), čl. 48. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (»Narodne novine«, br. 33/01., 60/01., 129/05., 109/07., 36/09., 125/08., 36/09., 150/11., 144/12., 123/17. i 144/20.), čl. 53. Statuta Grada Bakra (»Službene novine Grada Bakra«, br. 4/18., 12/18., 4/20., 3/21., 14/21., 10/23., 13/23. i 14/23.,br. 15/23 – pročišćeni tekst), čl. 3.-10. Odluke o uvjetima, načinu i postupku gospodarenja nekretninama u vlasništvu Grada Bakra (»Službene novine Primorsko – goranske županije«, br. 40/09., 44/09.) i Zaključka gradonačelnika KLASA: 024-03/25-01/13, URBROJ: 2170-02-04/2-25-30 od dana 30. rujna 2025. godine, Grad Bakar raspisuje:

JAVNI NATJEČAJ

I. Predmet ovog Javnog natječaja je prodaja nekretnina označenih kao:

k.č.br.	kultura	z.k.ul.	k.o.	dio/cijela	ukupno m²	dio za prodaju u m²	početna cijena	iznos jamstva
1671	Oranica i trsje	2617	Krasica	Suvlasnički udio 1080/28080 dijela	446	21,60	1.684,80 Eur-a	168,48 Eur-a
697/1	Industrijska zona Pašnjak	1873	Kukuljanovo - nova	cijela	179	179	17.900,00 Eur-a	1.790,00 Eur-a
697/2	Industrijska zona Pašnjak	1874	Kukuljanovo- nova	cijela	2082	2082	208.200,00 Eur-a	20.820,00 Eur-a
697/3	Industrijska zona Pašnjak	1882	Kukuljanovo -nova	cijela	194	194	19.400,00 Eur-a	1.940,00 Eur-a
2355/8	Glavičina Livada	4489	Hreljin	cijela	367	367	36.700,00 Eur-a	3.670,00 Eur-a
386/2	Industrijska zona Pašnjak	942	Kukuljanovo- nova	cijela	31	31	1.550,00 Eur-a	155,00 Eur-a
1242 *	Sušina Pašnjak	372	Škrljevo - nova	cijela	108	108	864,00 Eur-a	86,40 Eur-a
1247*	Sušina Pašnjak	1332	Škrljevo – nova	cijela	873	873	6.984,00 Eur-a	698,40 Eur-a
1248*	Sušina Pašnjak	374	Škrljevo – nova	Suvlasnički udio 108/576	408	76,68	613,44 Eur-a	61,34 Eur-a
1061	Škrljevo uređeno zemljište	745	Škrljevo – nova	cijela	68	68	5.236,00 Eur-a	523,60 Eur-a
1464/2	Kukuljanovo Pašnjak	5236	Kukuljanovo -nova	cijela	320	320	32.000,00 Eur-a	3.200, 00 Eur-a
1398	Kukuljanovo Pašnjak	5246	Kukuljanovo- nova	cijela	1077	1077	107.700,00 Eur-a	10.770,00 Eur-a

*Nekretnine iz toč. I. označene kao k.č. br. 1242, k.č. br. 1247 i k.č.br. 1248 sve iz k.o. Škrljevo – nova su prema važećoj prostorno planskoj dokumentaciji označene kao PŠ – ostala poljoprivredna tla, šume i šumsko zemljište.

Za zemljišta oznake (P1, P2 i P3, te PŠ) koja su prema trenutno važećoj prostorno planskoj dokumentaciji označena kao poljoprivredna ukoliko vlasnik po izvršenoj kupoprodaji podnese prijedlog odnosno primjedbu za uvrštenjem navedenog zemljišta u građevinsko područje kroz izmjene i dopune prostornog plana, te se u postupku izrade izmjena i dopuna prostornog plana u skladu sa zakonskom i prostorno-planskom procedurom navedene nekretnine uvrste u građevinsko područje, vlasnik nekretnine se obvezuje platiti razliku vrijednosti zemljišta prema kupoprodajnoj cijeni po m² sukladno procjeni ovlaštenog vještaka koje će se provesti nakon uvrštenja nekretnine u građevinsko područje.

II. Pravo sudjelovanja na ovom Javnom natječaju imaju sve fizičke osobe koje imaju državljanstvo Republike Hrvatske, državljanstvo država koje čine Europski gospodarski prostor, državljani onih država s kojim Republika Hrvatska ima Ugovor o reciprocitetu stjecanja nekretnina te pravne osobe koje imaju sjedište u Republici Hrvatskoj ili državi koja čini Europski gospodarski prostor.

III. Rok za podnošenje ponuda za kupnju nekretnine je 30 dana od dana objave ovog Javnog natječaja u Novom listu.

IV. Ponuditelj koji se natječe za kupnju nekretnina ponuđenih na prodaju ovim Javnim natječajem dužan je za sudjelovanje uplatiti u korist Grada Bakra jamčevinu u iznosu navedenom u tablici.

Jamčevina se uplaćuje na žiro račun Grada Bakra broj: **HR7824020061800400007**, uz naznaku: **jamčevina za kupnju nekretnina**, poziv na broj: **68 9016-OIB**.

V. Tekst ovog javnog natječaja objavljen je na mrežnim stranicama Grada Bakra http://www.bakar.hr

VI. Ponuda za kupnju nekretnina obavezno sadrži:

- pisanu ponudu u kojoj je naznačena nekretnina iz Javnog natječaja za koju se ponuditelj natječe te iznos koji nudi kao kupoprodajnu cijenu iste,
- dokaz o izvršenoj uplati jamčevine,
- podatak o natjecatelju (za fizičke osobe : ime i prezime, prebivalište , presliku osobne iskaznice, OIB), (za pravne osobe: Izvadak i sudskog odnosno izvadak iz obrtnog registra u izvorniku ili ovjerenom prijepisu ne stariji od 3 mjeseca od dana objave ovog Javnog natječaja u dnevnom tisku),
- IBAN broj na koji će se izvršiti povrat jamčevine
- izjavu ponuditelja kojom se obvezuje da će, u slučaju da njegova ponuda bude prihvaćena, sklopiti ugovor o kupoprodaji na njegov trošak i to u roku od 30 dana od dana prihvaćanja ponude, zatim da u cijelosti prihvaća uvjete natječaja te da njegova ponuda ostaje na snazi 90 dana, računajući od dana otvaranja ponuda.

VII. Ponude za kupnju nekretnina dostavljaju se u zatvorenoj omotnici s naznakom: „NATJEČAJ ZA KUPNJU NEKRETNINA – NE OTVARAJ“ na slijedeću adresu:

GRAD BAKAR
Primorje 39, 51222 Bakar

Ponude se mogu predati osobno, neposredno putem pisarnice Grada Bakra koja se nalazi na istoj adresi ili preporučenom pošiljkom putem pošte. Danom predaje ponude smatra se dan predaje ponude Gradu Bakru, odnosno dan predaje ponude na poštu preporučenom pošiljkom.

VIII. Svaka dostavljena ponuda koja se odnosi na kupnju nekretnina ponuđenih na prodaju putem ovog natječaja smatrat će se valjanom ukoliko sadrži sve tražene podatke i potrebnu dokumentaciju te ukoliko je pravovremeno dostavljena.

Nerazumljive, neodređene, nepotpune i nepravovremene ponude, kao i ponude u kojima je iznos ponuđene kupoprodajne cijene niži od iznosa određenog u početnoj cijeni, smatrat će se nevaljanima.

Također, ponude koje budu dostavljene od strane ponuditelja koji po bilo kojoj osnovi prema Gradu Bakru ima dospjelih financijskih obveza ili ukoliko ponuditelj vodi sudski spor s Gradom Bakrom neće biti razmatrane, odnosno neće se smatrati valjanima.

Javni natječaj može se provesti i ako na njemu sudjeluje samo jedan ponuditelj.

IX. Javno otvaranje pristiglih ponuda za kupnju nekretnina održat će se

21. studenog 2025. godine u Gradskoj vijećnici Grada Bakra, s početkom u 9:00 sati.

Najpovoljnijim ponuditeljem smatrat će se ponuditelj koji ponudi najvišu cijenu, pod uvjetom da ispunjava i sve druge uvjete natječaja. U slučaju odustanka prvog najpovoljnijeg ponuditelja, najboljim ponuditeljem smatra se sljedeći ponuditelj koji je ponudio najvišu cijenu uz uvjet da je veća od početne cijene.

X. Ponude ponuditelja koji na dan zaključenja natječaja imaju nepodmirene obveze prema Gradu Bakru po bilo kojoj osnovi neće biti razmatrane.

XI. Ponuditeljima koji se izaberu kao najpovoljniji jamčevina će se uračunat u kupoprodajnu cijenu, dok će se ostalim ponuditeljima vratiti u roku 15 dana od dana donošenja Odluke o izboru najpovoljnijeg ponuditelja.

XII. U slučaju da ponuditelj čija ponuda bude prihvaćena odustane od sklapanja ugovora, gubi pravo na povrat jamčevine.

XIII Ako najpovoljnijim ponuditeljem budu utvrđene dvije ili više osoba koje su podnijele zajedničku ponudu, njihova je obveza glede isplate kupoprodajne cijene solidarna te će kao takva biti utvrđena i Ugovorom o kupoprodaji nekretnine.

XIV. Iznos kupoprodajne cijene koja je postignuta za kupnju nekretnine ponuđene na prodaju ovim Javnim natječajem kupac je dužan uplatiti u cjelokupnom iznosu u roku 30 dana od dana sklapanja Ugovora o kupoprodaji.

XV. Ukoliko kupac zakasni s plaćanjem kupoprodajne cijene, obvezuje se na plaćanje zakonskih zateznih kamata koje teku od dana dospijeća plaćanja do dana isplate. Ukoliko kupac zakasni s plaćanjem više od 30 dana, prodavatelj ima pravo jednostrano raskinuti ugovor, a uplaćenu jamčevinu zadržati.

XVI. Kupoprodaja nekretnina se obavlja po načelu »viđeno – kupljeno«. Grad Bakar ne odgovara za eventualnu neusklađenost podataka koji se odnose na površinu, kulturu ili namjenu nekretnina, a koji mogu proizaći iz katastarske, zemljišnoknjižne i druge dokumentacije te stvarnog stanja u prostoru.

XVII. Svi troškovi vezani za provedbu kupoprodajnog ugovora (trošak utvrđivanja visine početne cijene, trošak objave javnog natječaja, ovjere, pristojbe, parcelacije, porez na promet nekretnina i sl.) na teret su kupca.

XVIII. Grad Bakar pridržava pravo poništenja objavljenog Javnog natječaja u cijelosti ili djelomično, u svakoj fazi postupka, bez davanja posebnog obrazloženja, kao i pravo ne izbora najpovoljnijeg ponuditelja. U tom slučaju Grad Bakar ne snosi nikakvu odgovornost prema bilo kojem ponuditelju.

KLASA:940-01/25-01/42
URBROJ: 2170-2-04/2-25-4
Bakar, 06. listopad 2025.

Gradonačelnik
Tomislav Klarić

SOBIN

SLAVKO

Jedno od najpoznatijih lica domaće scene o čaroliji snimanja, snazi prijateljstva, važnosti ranjivosti u životu i umjetnosti

NAJVIŠE SAM DOMA - NA SETU

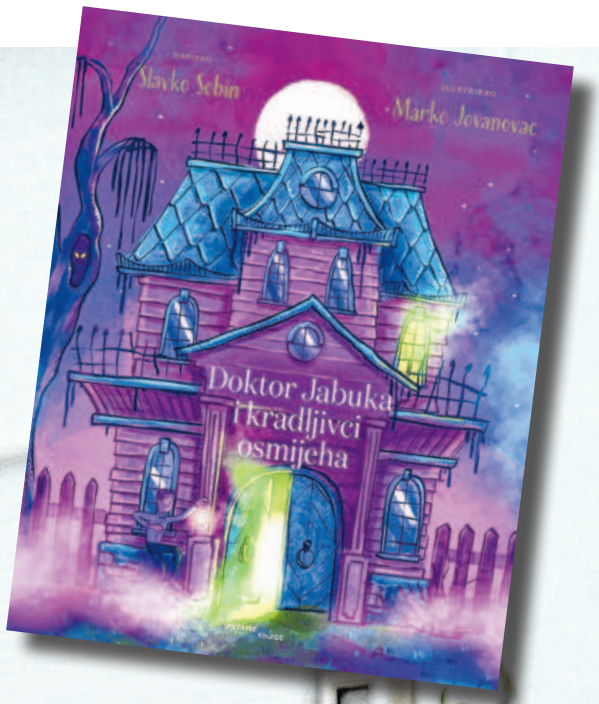

Mislim da sam na setu najbolja verzija sebe. Volim te duge sate, rana ustajanja, dolazak na set i ono prvo »dobro jutro, svima« – ljudima s kojima provodiš nekoliko intenzivnih mjeseci i postaneš prava mala obitelj. Volim kad smo svi premoreni, ali i dalje potegnemo jedni za druge. Volim tu kreativnu razmjenu, brzinu sitnih promjena dok zajedno tražimo što bolje funkcionira. Volim istinu koju kamera zahtijeva, minimalizam koji u kadru funkcionira. Nikada na kazališnoj sceni nisam dosegnuo tu razinu »bivanja u liku« kao pred kamerom, govori Slavko

Đurđa BALJAK

U Gradskoj knjižnici Zadar nedavno je gostovao poznati glumac i autor slikovnica Slavko Sobin, gdje je predstavio drugi dio popularnog serijala »Doktor Jabuka«. Mališani su ga dočekali s veseljem, a on im je kroz priču i smijeh govorio o važnosti prijateljstva te razumijevanja. No, Slavko nije samo dječji pripovjedač – on je i jedno od najprepoznatljivijih lica domaće kazališne, filmske i televizijske scene.

U razgovoru za naš list, osim o pisanju, govorio je i o svojim aktualnim glumačkim projektima, među kojima je nova HRT-ova serija »Blaž među ženama«, u kojoj tumači šarmantnog, ali ranjivog Špiru. Otkrio je kako likove uvijek gradi iz njihove krhkosti, vjerujući da je upravo ranjivost ono što ih čini istinitima i bliskima. S jednakom iskrenošću pričao je i o važnosti prijateljstva – kako u životu, tako i na setu, o iskustvu studiranja u SAD-u, o povratku na hrvatsku scenu te o tome zašto mu je rad pred kamerom »čarolija u punom smislu riječi«.

Uz glumačku karijeru, Sobin posljednjih godina sve više gradi i onu književnu. Kroz slikovnice »Doktor Jabuka« progovara o emocijama i temama koje se u djetinjstvu često guraju »pod tepih« – poput anksioznosti, straha ili ega, vjerujući da se o njima mora govoriti od najranije dobi. Pisanje mu je meditacija i način da iz sebe pusti i nježnije stvari, kaže glumac koji jednako strastveno govori o pripovijedanju, čitanju i potrebi da umjetnost bude human, empatičan i osnažujući prostor – bilo na papiru, na sceni ili pred kamerom.

ISPOD KOMIČNE MASKE

U novoj HRT-ovoj seriji »Blaž među ženama« utjelovljujete Špiru. Što nam možete reći o tom liku, koliko vam je blizak i u čemu se razlikuje od vas samoga?

– Špiro je na papiru glasna, duhovita i naprasita figura – i publika će ga tako doživjeti. Kada bi se povlačila neka paralela s likovima koje već poznajemo, on bi bio izvanbračno dijete Joeyja Tribbianija i Kramera, za koje dosad nismo znali da postoji. No nisam tražio inspiraciju u njima ni u komičnim situacijama, već, kao i uvijek, likove gradim iz njihove ranjivosti. Vjerujem da ljudi, pa tako i Špiro, većinu stvari koje rade »na van« zapravo rade iz nesigurnosti i obrambenih mehanizama.

Iza te fasade krije se usamljen čovjek, u strahu od starenja i nerealiziranosti. On stalno negdje žuri, a zapravo ne radi ništa – posao mu je testiranje videoigara u vlastitom dnevnom boravku, a i to uglavnom prepušta drugima. U panici je jer mu mladost curi kroz prste, trenira kao manijak i nabacuje se svakoj ženi koja mu uđe u radijus od sto metara. Ulazi u krizu srednjih godina i drži se slike vječnog momka, iako je svima osim njemu jasno da to više nije slučaj. Upravo to ga dovodi u genijalne i apsurdne situacije.

Mogao sam igrati samo komediju i rezultat bi bio zabavan, ali meni je pravi užitak tražiti ono što lik skriva. Te njegove mane vrlo sam lako prepoznao – vjerojatno su dijelom i moje – samo što sam ih za potrebe uloge potencirao do krajnjih granica.

U seriji glumite s Mijom Bujan, s kojom ste već surađivali na njezinom autorskom prvijencu. Koliko vam je važno podupirati mlade kolege i u kojem smislu vas oni inspiriraju?

– Mia je izuzetna glumica i čovjek, i beskrajno mi je drago što me odabrala za svoj film »Ljeto iza nas« te što su nam se putevi u tako kratkom vremenu ponovo isprepleli. Jako smo slični, i često se znam našaliti da je ona »Mini Me«. Mladi ljudi koji ne čekaju da im materijal padne s neba, nego ga sami stvaraju, sve su potrebniji ovoj industriji. To doprinosi stvaralačkoj raznolikosti, ali je i izvrsna lekcija svima.

Glumački posao je takav da postoje faze kada te nitko ne traži, ne treba ili te čak ne želi, i u takvim je trenucima važno znati da kreativnost ne traži tuđe dopuštenje – stvarati možeš i sam. Mlade kolege ću uvijek podupirati, štititi i diviti im se kad god treba.

LEKCIJE S POZORNICE

Prije nekoliko godina u Zadru ste snimali film »Samo kad se smijem« s Tihanom Lazović, s kojom vas veže i privatno prijateljstvo. Na nedavnoj promociji slikovnice u Zadru istaknuli ste važnost prijateljstva u svom životu. Možete li podijeliti što vam to iskustvo znači i kako se prelijeva u vaš profesionalni rad?

– Prijateljstva su osnova života. Odnosi. Nježnost prema drugima. Bliskost. To je jedino što ostaje iza tebe – kakav si bio prema ljudima. Prijateljstva su na setu iznimno važna jer ovaj posao zahtijeva razinu otvorenosti, ranjivosti i intime koja može biti bolna ako nisi okružen ljudima kojima vjeruješ. Bitna su i u zabavnim, obiteljskim serijama poput »Blaž među ženama«. Činjenica da smo funkcionirali kao obitelj i da je u ansamblu bilo toliko ljubavi pomogla nam je da se igramo i prenesemo upravo onu razinu humora i topline koja je potrebna za ovakav projekt. Nadam se da ljudi to prepoznaju i uživaju gledajući – kao što smo mi uživali stvarajući.

Na konkretnom primjeru filma »Samo kad se smijem«, Tihanino i moje prijateljstvo bilo je presudno da možemo otići na setu u toliki mrak, jer smo znali koliko si vjerujemo, koliko smo tu jedno za drugo i koliko ćemo se pridržati ako odemo predaleko u ulogama – osobito u scenama fizičkog nasilja. Tihana je fenomenalna partnerica, virtuoz u poslu i prava inspiracija. Taj film nam je oboma bio važan – i nama, i redateljici Vanji Juranić. Htjeli smo filmom doprijeti do ljudi, pomoći ženama kojima je potrebna podrška, osvijestiti društvo o jezivom sustavu – i vjerujem da smo u tome donekle uspjeli.

Iza vas su brojna kazališna, filmska i televizijska iskustva. Gdje se osjećate najviše »svoj« i što vam svako od tih područja donosi na različitim razinama?

– Najviše sam doma na setu. Često znam reći da sam ondje najbolja verzija sebe. Volim i te duge sate, rana ustajanja, dolazak na set i ono prvo »dobro jutro svima« – ljudima s kojima provodiš nekoliko intenzivnih mjeseci i postaneš prava mala obitelj. Volim kad smo svi premoreni,

Sve sam knjige napisao u razdoblju kada sam na filmu i televiziji dobivao vrlo mračne uloge, pa mi je pisanje došlo kao neka vrsta privatne meditacije i omekšavanja samoga sebe. Trebao mi je, valjda, kreativni ventil da iz sebe pustim i neke ljepše, nježnije stvari

Najzahtjevnije u ovom poslu je osjećaj da vrijediš samo onoliko koliko vrijedi tvoja posljednja uloga. Čim završiš projekt, već te počne brinuti kada ćeš opet dobiti takvu priliku

Glumci doista imaju utjecaj na publiku, i taj se utjecaj mora njegovati i poštovati. Eto, to je najljepši dio ovog posla. To – i kad ti u restoranu daju besplatan desert jer vole Žungula, ha, ha, ha

ali i dalje potegnemo jedni za druge. Volim tu kreativnu razmjenu, brzinu sitnih promjena dok zajedno tražimo što bolje funkcionira za scenu. Volim istinu koju kamera zahtijeva, minimalizam koji u kadru funkcionira. Možda je to samo moj osobni nedostatak tehnike, ali nikada na kazališnoj sceni nisam dosegnuo tu razinu »bivanja u liku« kao pred kamerom. Meni je rad na filmu (i televiziji – jer danas tu više gotovo i nema razlike, pogotovo u inozemstvu) prava čarolija u punom smislu te riječi.

Kada ste prvi put osjetili da je gluma baš vaš životni poziv?

– Ne znam točno, jer mi se čini da sam oduvijek nešto maštao, glumio, predstavljao. Odluku da upišem dramsku grupu u Splitu donio sam tek početkom srednje škole, nakon što me profesorica glazbenog, Ines Kezić, pitala da se pridružim predstavi za LiDraNo. Radili smo »Što je muškarac bez brkova« i to je prošlo odlično. Mislim da se tada negdje u meni rodila ideja da bih se mogao ozbiljnije posvetiti glumi.

Oduvijek sam volio pozornicu – svirao sam violinu cijeli život i poznat mi je onaj osjećaj kada s pozornice uspiješ doprijeti do nekoga u publici. Samo sam u jednom trenutku shvatio da bih radije progovarao kroz sebe nego kroz instrument. Sve se poslije nekako spontano posložilo.

GLUMA NIJE SAMO IGRA

Koje biste prednosti glumačkog posla izdvojili kao najveće i najljepše?

– Ethan Hawke je u svom romanu napisao nešto što je toliko rezoniralo sa mnom da tu rečenicu sada uzimam i kao svoju: »Smisao glume je prenijeti i osvijestiti humanost, prizvati sućut i osloboditi sram.« Mi glumci se, kao, samo »igramo«, ali ako dobro obavimo svoj posao, zaista možemo dotaknuti ljude na jednoj predivnoj razini.

To sam osjetio s »Crno-bijelim svijetom«, gdje se publika toliko povezala s likovima i pričom da su postali djelićem njihovih života – spajali su generacije, donosili radost. Dogodilo se to i na mnogo dubljoj razini s filmom »Samo kad se smijem«, koji je mnogima bio potreban – da ih osvijesti ili osnaži.

Glumci doista imaju utjecaj na publiku, i taj se utjecaj mora njegovati, poštovati i usmjeravati u smjeru koji, kako je Ethan rekao, mora biti human, nježan i osnažujući. Eto, to je najljepši dio ovog posla. To – i kad ti u restoranu daju besplatan desert jer vole Žungula (smijeh).

A koje su one manje vidljive, zahtjevne strane profesije o kojima se u javnosti rijetko govori?

– Svaki posao ima svoje zahtjevne strane. Meni je najteže prihvatiti onaj osjećaj da sam dobar samo onoliko koliko je dobra moja posljednja uloga. To znači da, čim završiš nešto s čime si zadovoljan, već te počne brinuti kada ćeš opet dobiti takvu priliku. Teško je i to što zapravo cijeli život moraš biti »odabran« za nešto. Netko te mora htjeti – odnosno, mora se poklopiti cijeli jedan tim ljudi koji žele baš tebe za tu ulogu. I taj stalni balans između javne osobe i potrebe za privatnošću zna biti poprilično zamoran.

Postoji li neka uloga, tekst ili autor kojega priželjkujete odigrati, a još niste imali priliku?

– Mislim da postoji puno veći broj mogućnosti koje se mogu poklopiti da ostvarim neku predivnu ulogu nego što ja u svojoj glavi mogu zamisliti. Možda se negdje, tko zna gdje, upravo školuje neka redateljica/ica s kojima ću za 20 godina napraviti ulogu života, a trenutačno ni ne znam da postoje.

Slavka Sobina trenutačno se može gledati na malim ekranima u seriji »Blaž među ženama«

RENATO BRANDOLICA

Obožava dijeliti kadar sa zadarskom glumicom Tihanom Lazović

SAMIR ČERIĆ KOVAČEVIĆ

OTVORENOST, INTELIGENCIJA, INSTINKT

Glumačku ste izobrazbu stjecali u SAD-u. Koliko je to iskustvo oblikovalo vaš profesionalni i osobni pogled na glumu i umjetnost općenito? Po čemu se američki pristup razlikuje od europskog, i zašto ste se odlučili vratiti u Europu?

– Studirao sam samo u Americi, tako da ne znam koja je razlika – ne mogu uspoređivati. Svakako smatram da sam najviše naučio kasnije, na pozornici i kroz sate provedene na setu. Na Akademiji dobiješ alate koje možeš koristiti, ali meni je trebalo vrijeme, iskustvo i sazrijevanje da osjetim koji od tih alata funkcioniraju za mene osobno, a koji ne. Na kraju dana, neke se stvari jednostavno ne mogu naučiti – bez obzira na to radi li se o Americi ili Europi. Emotivna otvorenost, glumačka inteligencija, dobar instinkt... to više dolazi od života nego od ičega drugog. U Europu sam se vratio jer mi je istekla viza, a po povratku sam odmah počeo raditi i vrlo brzo se zaposlio u GKM-u Split. S obzirom na to da me sada putevi opet nekako vode prema vani, mislim da se sve dogodilo točno onako i onda kada je trebalo.

Zato se ne fokusiram na pojedinačne ideje, ali imam jasnu želju – volio bih da moje uloge budu relevantne, da dopiru do ljudi, da mijenjaju i mene i publiku, da nas »voze«. Ali evo, da dam barem nešto konkretno – jedva, ali jedva čekam ponovo dijeliti kadar s Tihanom Lazović.

Osim glume, pišete i dječje knjige. Kako se taj kreativni proces nadopunjuje s glumačkim radom?

– Pisanje knjiga u svojoj je suštini isto ono što volim raditi kroz glumu – »storytelling«, pripovijedanje. Sve sam knjige napisao u razdoblju kada sam na filmu i televiziji dobivao vrlo mračne uloge, pa mi je pisanje došlo kao neka vrsta privatne meditacije i omekšavanja samoga sebe. Trebao mi je, valjda, kreativni ventil da iz sebe pustim i neke ljepše, nježnije stvari.

NAJTEŽE GODINE

Često naglašavate da bez čitanja ne biste mogli postizati ono što danas postižete. Što vam čitanje znači u osobnom i profesionalnom smislu?

– Čitanje je najljepša stvar na svijetu. Umjesto da živiš u samo jednom svijetu, imaš priliku živjeti u njih bezbroj. A ponekad se dogodi da pročitaš nešto što tako duboko rezonira s tobom, rastavi te sa zemljom, i onda se zapitaš – zašto me baš ovo toliko taknulo? I upravo tada naučiš nešto novo, i o svijetu i o sebi.

U više ste navrata istaknuli da kroz svoje slikovnice želite otvarati teme s kojima se djeca često ne suočavaju, poput anksioznosti ili ega, a kasnije u odrasloj dobi ostaju nespremna. Zašto vam je važno progovarati baš o tim temama i kakve reakcije dobivate od roditelja i djece?

– Pa važno mi je – jer su te teme važne. Smatram da se mladi trebaju barem upoznati s tim pojmovima, kako bi im kasnije bilo lakše navigirati kroz život kada te sve počne »stiskati«. Najteže godine u mom životu bile su rane 20-e, jer me tada mnogo toga zaskočilo i dočekalo nespremnog. Ako mogu barem malo pripremiti druge na to, rado ću pokušati. I pokušavam.

Na čemu trenutačno radite? Možemo li uskoro očekivati novu knjigu, novu ulogu ili možda nešto sasvim drugačije?

– Trenutačno odmaram – možda i malo predugo za svoj ukus – ali idući projekt mi počinje tek u veljači. U međuvremenu će izaći britanski film »Surviving Earth«, u kojem igram glavnu ulogu, zatim serija »The Night Manager« koju sam snimao lani te film »Dioklecijan« Domagoja Burića. Sad puštam sve te projekte da odu u svijet i »žive svoj život«.

Do tada radim malo na sebi – na strpljenju, na pokušaju razumijevanja svega što se događa oko nas u svijetu – i, naravno, jedva čekam sljedeći set. A uživam i u gledanju »Blaža među ženama«, naravno.

OSOBNA ARHIVA

Slaven Perović, povjesničar umjetnosti i kolekcionar

KAKO SAM NA eBAYJU KUPIO CRTEŽ ZA KOJI VJERUJEM DA PRIPADA VAN GOGHU

Priča je počela sasvim slučajno, 2007. godine, kada sam preko prijatelja saznao za eBay. Odmah sam iz znatiželje upisao pojam »crteži« i otvorio mi se čitav svijet od kiča do vrijednih radova. Na eBayju se dnevno pojavi i do 60 tisuća crteža, a iz tog mora valja prepoznati ono vrijedno

Riječ je o crtežu starice za stolom s praznim pogledom punim boli, ali s najbolje nacrtanim staračkim rukama koje sam vidio u 19. stoljeću. Pokušao sam ga kupiti, ali sam izgubio dražbu. Nekoliko tjedana kasnije stigla je obavijest da je kupac odustao i crtež se ponovo nudio. Ovaj put dao sam visoku skrivenu ponudu i dobio ga. Kad je stigao u Zadar, pokazao sam ga majci i rekao: »Ovo je sigurno Van Gogh.« Nasmijala se, misleći da se šalim, no što sam ga dulje promatrao, uvjerenje je bilo sve jače. Ključ je bio Van Goghov portret udovice iz Arlesa iz 1888. – shvatio sam da je riječ o istoj osobi...

Đurđa BALJAK
Snimio Mate KOMINA

U povodu Dana Državnog arhiva u Zadru otvorena je izložba pod naslovom »Francuski crteži XIX. stoljeća kupljeni na eBayju, Zbirka »Slaven Perović«, dar Državnom arhivu u Zadru, izbor iz zbirke«. Riječ je o nesvakidašnjoj priči u kojoj se svjetsko tržište umjetnina na internetu spojilo s jednom od najstarijih kulturnih institucija u Hrvatskoj, a sve zahvaljujući zadarskom povjesničaru umjetnosti i kolekcionaru Slavenu Periviću. Desetljećima je radio kao kustos i muzejski savjetnik u zagrebačkom Muzeju Mimara, gdje je vodio Zbirku crteža, grafika i sitnoslika te tijekom karijere atribuirao i istraživao djela u najvažnijim svjetskim muzejima – od Louvrea do Metropolitana. Još od studentskih dana vezan uz Francusku, posljednjih se petnaestak godina posvetio sakupljanju crteža putem eBayja, oblikujući kolekciju od više od 700 autora. Zbirka poglavito obuhvaća francuske radove 19. stoljeća, ali i poneke raritete iz drugih razdoblja i zemalja. Njegova odluka da cijelu zbirku donira DAZD-u proizašla je iz želje da ostane na okupu i dostupna javnosti. Sama izložba tek je dio bogatog opusa koji je time postao dijelom lokalne, ali i hrvatske kulturne baštine.

U razgovoru za naš list, Perović je otkrio kako je sve počelo gotovo slučajno, kada je otkrio eBay, što ga je odvelo u novu strast i sustavno kolekcionarstvo. Govorio je i o izazovima razlikovanja vrijednog od kiča, o raritetima u zbirci, među kojima je i crtež za koji vjeruje da pripada van Goghu, te o tome zašto crtež smatra temeljem svih umjetnosti. Između ostalog, govorio je i o svom profesionalnom putu na kojem je sve više i više izoštravao svoje stručno oko.

POČELO IZ ZNATIŽELJE

Kako je započela priča sa sakupljanjem francuskih crteža na eBayju?

– Priča je počela sasvim slučajno, 2007. godine, kada sam preko prijatelja, koji je prodavao stari kompjutor u New Yorku, saznao za eBay. Odmah sam iz znatiželje upisao pojam »crteži« i otvorio mi se čitav svijet, od kiča do vrijednih radova. Budući da sam već imao veliko iskustvo s francuskom umjetnošću, posebno dok sam radio u Mimari kao muzejski savjetnik i voditelj, upisao sam »francuski crteži«. Shvatio sam da se ondje prodaje mnogo djela, vrlo različite kvalitete – od lošijih do vrhunskih – i počeo sam kupovati. Na eBayju se dnevno pojavi i do 60 tisuća crteža, a iz tog mora valja prepoznati ono vrijedno. Zahvaljujući znanju i iskustvu uspio sam oblikovati zbirku i koncentrirati se na Barbizonsku školu – slikare koji su sredinom 19. stoljeća otišli iz Pariza, pogođenog kolerom, u Barbizon kraj šume Fontainebleau. Ondje su počeli slikati prirodu isključivo na otvorenom i otvorili put impresionistima. Kako su barbizonci na tržištu bili rijetki, proširio sam zbirku i na 18. i 19. stoljeće. Tako je s vremenom nastala kolekcija koja danas broji više od 730 autora – među njima i 150 bakropisa. Obuhvaća radove francuskih majstora, ali i umjetnika iz drugih zemalja, poput Belgije, Švicarske, Njemačke, SAD-a, Japana, Kine, Vijetnama...

Zašto ste odlučili cijelu zbirku pokloniti upravo Državnom arhivu u Zadru?

– Kada oblikujete takvu zbirku, važno je da ona ostane na okupu i ne rasprši se. Zato sam odlučio darovati je instituciji koja zna čuvati papir. Izbor je pao na Državni arhiv u Zadru – najstariji arhiv u Hrvatskoj. Ravnatelj je došao u Zagreb, pregledao zbirku i prihvatio donaciju. Prošlo je nekoliko godina dok nismo uspjeli pripremiti izložbu i katalog, ali sada je sve zaokruženo.

Posebna zanimljivost je i crtež koji pripisujete Vincentu Van Goghu – kakav je osjećaj kada posumnjate da držite u ruci rad jednog od najpoznatijih umjetnika na svijetu?

– Riječ je o crtežu starice za stolom s praznim pogledom punim boli, ali s najbolje nacrtanim staračkim rukama koje sam vidio u 19. stoljeću. Pokušao sam ga kupiti, ali sam izgubio dražbu. Nekoliko tjedana kasnije stigla je obavijest da je kupac odustao i crtež se ponovo nudio. Ovaj put dao sam visoku skrivenu ponudu i dobio ga. Kad je stigao u Zadar, pokazao sam ga majci i rekao: »Ovo je sigurno Van Gogh.« Nasmijala se, misleći da se šalim, no što sam ga dulje promatrao, uvjerenje je bilo sve jače. Ključ je bio Van Goghov portret udovice iz Arlesa iz 1888. – shvatio sam da je riječ o istoj osobi. Potezi ugljena s crteža ponavljaju se u ulju gotovo identično. Obratio sam se Van Goghovoj komisiji, ali nakon pandemije prestali su primati radove na procjenu i sve sveli na galeriste i trgovce. Pisao sam muzeju, no nisu htjeli otkriti tko daje ateste. Pokazao sam crtež kolegi, profesoru

visoke renesanse – nije stručnjak za Van Gogha, ali je rekao: »Vidim ono što vidim – i ovo je to.« Sad kad su katalog i izložba gotovi, planiram se ozbiljno posvetiti ovom pitanju i pokušati ga iznijeti pred stručnu komisiju. Kako? Još ne znam. Ali kad se na nešto usmjerim, obično uspijem.

KOMENTAR DRUŠTVA

Postoji li u zbirci, uz Van Gogha, još neko djelo koje biste posebno istaknuli?

– Istaknuo bih crtež Eugènea Delacroixa, jednog od najvećih imena francuskog i svjetskog romantizma. Nastao je oko 1828., u vrijeme kada je Delacroix dobio državnu narudžbu za veliku sliku o bitki kod Nancyja – važan trenutak jer je upravo takva narudžba značila pravo priznanje u Francuskoj. Na mom crtežu vidi se da je još tražio rješenje, prikazan je Karlo Smjeli, ali vitez je na konju, dok mu je koplje usmjereno prema nebu. Na poleđini crteža se nalaze računske bilješke, a u Louvreu sam pronašao još nekoliko crteža s istim rukopisom, što gotovo sigurno potvrđuje da je riječ o originalu.

Poseban je i crtež Théodorea Géricaulta, koji sam kupio 2004. godine. Odmah sam prepoznao da potječe iz njegova rimskog razdoblja oko 1816., koje jako dobro poznajem. Godinu dana kasnije nabavio sam još jedan list iz iste crtanke – imao je isti vodeni pečat, a pokazalo se da se crteži čak nastavljaju jedan na drugoga. Trgovac ih je, najvjerojatnije, razdvojio kako bi mogao dobiti veću zaradu.

Renesansni umovi smatrali su crtež temeljem svih umjetnosti. Kako vi gledate na njegovu ulogu u povijesti umjetnosti?

– Jedan je kritičar 19. stoljeća rekao da su kipovi za prinčeve, slike za mesare (op.a. građansku klasu), a crteži za znalce. I doista, najveći su znalci kroz povijest skupljali crteže – dovoljno je spomenuti princa Alberta i njegovu Albertinu. Crteži su često najinteligentniji i najduhovitiji zapisi, ponekad djeluju brži i od same misli, kao da su nastali prije nego što je misao uopće dovršena. Renesansni umovi vidjeli su u crtežu spoj tjelesnog čina crtanja i intelektualnog koncepta. Naravno, znali su da bez njega nema arhitekture, kiparstva ni slikarstva – jer iza svakog djela stoje studije, krokiji i skice. Crtež je temelj povijesti umjetnosti.

Što publika može naučiti o 19. stoljeću promatrajući crteže – što oni otkrivaju što možda slike ne mogu?

– Francuska je u 19. stoljeću imala desetke ilustriranih časopisa u kojima su crtači satirično komentirali politiku ili društvo. U mojoj zbirci je tridesetak takvih autora, među kojima su važni Paul Gavarni ili Jean Ignace Grandville. Ljudi su znali njihove rafinirane poteze napamet, a litografije su se tiskale u masama. Ti su crteži ponekad bili priprema za slike, ali su nerijetko nastajali kao potpuno samostalna umjetnička djela. Oni nam govore o odjeći, odnosima među ljudima, društvenim okolnostima jednoga vremena, a pritom pokazuju i svu raznolikost crtačkih tehnika i papira. Moja zbirka, sada u vlasništvu DAZD-a, obuhvaća cijelo 19. stoljeće i uvjeren sam da mnogi muzeji u Francuskoj nemaju tako dobru zbirku crteža XIX. stoljeća.

UVJEŽBANO OKO

Digitalne dražbe i online izložbe postale su posebno popularne u pandemijskom razdoblju. Kako gledate na tu digitalnu scenu i može li ona promijeniti način na koji se stvaraju muzejske zbirke?

– Crtež na ekranu nikada nije isto što i uživo, jer tek kad ga držite pred sobom, možete procijeniti njegovu vrijednost. S vremenom se, naravno, oko izvježba – ja sam se možda dva ili tri puta prevario, ali u pravilu su svi radovi koje sam nabavio bili originali i vrijedni. To je proces navikavanja. Ljudi se uvijek iznova čude novim stvarima – kao što su se moji baka i djed, rođeni početkom 20. stoljeća, čudili radiju ili televiziji. Ja sam kao dijete doživio pojavu televizije, a danas svjedočimo digitalnim dražbama, online izložbama i umjetnoj inteligenciji. Civilizacija ide naprijed, u dobrom ili lošem smjeru – ali neumoljivo ide.

Izložba Slavena Perovića u zadarskom Državnom arhivu

Obratio sam se Van Goghovoj komisiji, ali nakon pandemije prestali su primati radove na procjenu i sve sveli na galeriste i trgovce. Pisao sam muzeju, no nisu htjeli otkriti tko daje ateste. Planiram se ozbiljno posvetiti ovom pitanju i pokušati ga iznijeti pred stručnu komisiju. Kako? Još ne znam. Ali kad se na nešto usmjerim, obično uspijem

MOĆ DETALJA

Desetljećima ste vodili zbirku crteža i grafika u Mimari. Koliko vam je to iskustvo pomoglo da razvijete »oko« za prepoznavanje rukopisa i stilova?

– Rad u Mimari, ali i istraživanja u inozemstvu, posebno u pariškom Louvreu, bili su presudni za razvijanje tog »oka«. Louvre ima savršenu dokumentaciju, pa sam tamo često dolazio i proučavao crteže. Jednom sam shvatio da je jedna atribucija pogrešna. Pitao sam što učiniti ako imate drukčije mišljenje, objasnili su mi proceduru i to sam napravio. Od tada je prošlo dvadeset godina, a nitko atribuciju nije promijenio.

Slično iskustvo imao sam i s Metropolitan Museumom u New Yorku. Tamo se čuvao crtež nazvan »Hrvatska prijenosna nargila«, iako je zapravo prikazivao »Turčina s nargilom«. Istraživanjem sam otkrio da je riječ o pripremi za veći crtež u Baltimore Museum of Art, te da se zapravo radi o »Hrvatskom taboru u Balaklavi« na Krimu – što su mi i potvrdili. Povijesni kontekst otkrio je i zašto – tada su Turci s granice Carstva doveli 200-tinjak Hrvata iz Bosne da rade na gradnji pruge za Engleze.

Još jedno slično otkriće veže se uz crtež Giambattiste Tiepola u Metropolitanu, za koji se dugo vjerovalo da prikazuje »Brodolom sv. Pavla na Malti«. No, istraživanja su pokazala da se brodolom zapravo dogodio na Mljetu. Na Malti nikada nije bilo zmija otrovnica, a biblijski zapis jasno kaže da je Pavla ugrizla otrovnica. Tragom književnih izvora Ignjata Đurđevića pronašao sam i grafiku po Tiepolovu crtežu s jasnim natpisom da se radi o plovidbi Jadranom. Takve situacije pokazuju koliko je važno iskustvo, ali i znatiželja i upornost jer ponekad upravo jedan detalj otvara sasvim novu interpretaciju.

Biti povjesničar umjetnosti je financijski uvijek bio težak posao – plaća je mizerna, a i mirovina kasnije. Ipak, uživao sam u svakom danu. Zahvaljivao sam Bogu što radim s ljepotom, što proučavam djela koja me ispunjavaju

Kako pamtite svoje početke u Klovićevim dvorima i koliko se to razlikovalo od kasnijeg rada u Mimari?

– U Klovićevim dvorima u to se vrijeme radilo gotovo poput u tvornici – izložbe su se nizale jedna za drugom, a mi mladi kustosi pisali smo legende i tekstove, koje bi na kraju formalno potpisivali stariji kolege. U tom sustavu zapravo smo bili njihova služba. Bilo je važno odraditi posao i ispuniti rokove, ali je nedostajalo prostora za istinsku kustosku kreativnost i istraživački rad. Tek u Mimari sam dobio priliku u potpunosti se posvetiti onome što me najviše zanimalo – crtežima. Tamo sam mogao raditi ozbiljan, stručni posao, istraživati i graditi zbirku, što me zapravo i odredilo u daljnjoj karijeri.

HRVATSKI LOUVRE

Koliko je izazovno baviti se poslom povjesničara umjetnosti – koje su najveće prepreke, a koje prednosti tog poziva?

– Financijski je to uvijek bio težak posao – plaća je mizerna, a i mirovina kasnije. Ipak, uživao sam u svakom danu. Zahvaljivao sam Bogu što radim s ljepotom, što proučavam djela koja me ispunjavaju. U Mimari smo imali zbirku koja obuhvaća tri tisuće godina umjetnosti i pristup najvažnijim svjetskim časopisima, pa sam neprestano učio, ne samo o crtežima, nego i o slikarstvu i drugim područjima.

Što za vas predstavlja Zbirka Mimara i njezin značaj u širem kontekstu?

– O zbirci su pisane knjige pune poluistina – stvaralo se ozračje da je Mimara skupljao fascikle, a ne umjetnine. No, strani su stručnjaci prepoznavali i potvrđivali vrijedna djela. Naravno, falsifikati postoje u svakom muzeju, ali u cjelini Mimara je stvorio zbirku koja može stajati uz bok najznačajnijima. Na početku su je zvali »hrvatski Louvre«. Treba znati da je Louvre kraljevska zbirka građena stoljećima, s ogromnim sredstvima i često otkupima ili pljačkom. Mimara je, nasuprot tome, bio privatni kolekcionar. Do kapitala je došao nakon što mu je Tito povjerio zadatak povrata umjetnina iz Njemačke poslije Drugog svjetskog rata. Dio toga ostalo mu je kao kapital, pa je kupio dvorac u Salzburgu i otuda gradio zbirku. Zbirka je bila poznata i prije Zagreba – izlagana je u Parizu, primjerice u velikoj izložbi romanike. Neke Bogorodice iz te izložbe kasnije su završile u njegovoj zbirci. Djela su potvrđena na najvažnijim međunarodnim izložbama, a njegovo ime bilo je poznato i njemačkim i austrijskim muzejima, koji su ponekad i sami prodavali radove. Danas se pišu doktorati i otkrivaju novi podaci – primjerice, doktorandica Mirna Međeral otkrila je sve o podrijetlu El Grecove slike iz Mimarine donacije Strossmayerovoj galeriji. Sve to pokazuje koliko je Mimara bio ozbiljan kolekcionar i koliko ovaj posao, iako težak i financijski neisplativ, može biti ispunjavajući jer omogućuje rad s vrhunskim djelima svjetske baštine.

Dva Osječanina, Dražen Zovko i Igor Flatscher, na motociklima stigli do najsjevernije točke Europe

NA DVA KOTAČA SVE DO NORDKAPPA

Ponoćno sunce

Dražen Zovko i Igor Flatscher

PRIVATNA ARHIVA

Nordkapp je prostor iznimne prirodne ljepote koji je posljednjih desetljeća postao prava turistička atrakcija te jedna od najpoznatijih lokacija za promatranje ponoćnog sunca. Riječ je o litici visokoj 307 metara, koju u ljetnim mjesecima posjećuje oko 200.000 stranih i domaćih gostiju, a osobito privlači motocikliste, pa i bicikliste, kojima je to mitska točka na kraju svijeta

Ivan ALILOVIĆ

Prijateljstvo od osnovnoškolskih klupa i zajednička strast prema motociklima odveli su dvojicu Osječana, Dražena Zovka i Igora Flatschera, do norveškog Nordkappa (Sjeverni rt), koji se često spominje kao najsjevernija točka Europe, iako je to zapravo rt Fligely na otoku Rudolfu, u skupini otoka Zemlje Franje Josipa koji pripada Rusiji, no riječ je o nepristupačnom području udaljenom samo tisuću kilometara od Sjevernog pola.

U svakom slučaju, Nordkapp je prostor iznimne prirodne ljepote koji je posljednjih desetljeća postao prava turistička atrakcija te jedna od najpoznatijih lokacija za promatranje ponoćnog sunca. Riječ je o litici visokoj 307 metara, koju u ljetnim mjesecima posjećuje oko 200.000 stranih i domaćih gostiju, a osobito privlači motocikliste, pa i bicikliste, kojima je to mitska točka na kraju svijeta. Dražen, s kojim smo o ovom putovanju razgovarali u njegovu osječkom domu, i Igor, koji živi u Irskoj, odlučili su je posjetiti na svojim ljubimcima, »Suzikama«, kako vole reći: Dražen na pravom, rasnom trkaćem Suzukiju GSX R 1000 iz 2016. godine, a Igor na Suzukiju V-Strom 650.

UŽIVANJE U PROSTRANSTVIMA

Iako im ovo nije prvo veliko zajedničko putovanje motociklima, s obzirom na dužinu puta, ukupno oko 9.000 kilometara, Dražen nam je otkrio kako nije bilo lako, kako kaže, dobiti »ausvajs« od supruge. Zapravo, bio je to najteži zadatak u cijeloj ovoj priči, pa je i Dražen naš razgovor započeo upravo tom temom.

- Početak ove priče seže u 2023. godinu, kada smo se Igor i ja zaputili na putovanje zemljama Balkana. Već smo tada imali u planu otići na Nordkapp, no, naravno, nisam naišao na oduševljenje gospođe supruge, pa je došlo do prekida programa, te smo umjesto toga otišli na kraće putovanje do Crnog mora. Da stvar bude gora, 2024. godine pao sam s bicikla. Naravno, voziš se cijeli život na motoru, prođeš na njemu cijelu Europu, i u Osijeku padneš s bicikla i završiš 14 dana u bolnici, razbijene glave, slomljene ključne kosti i rebara, ha, ha, ha. Dakle, supruga uopće nije bila oduševljena idejom

RITUALI I JELOVNIK

Važan je detalj prilikom ovakvih putovanja svakako i prehrana. Kako je prostor na motociklima ograničen, a vožnja duga i naporna, prehrana mora biti lagana, a hranjiva.

- Jeli smo zobenu kašu, koju Igor i inače voli jesti, jer smo i na prijašnjim putovanjima otkrili kako je to vrlo zgodno, s obzirom na to da te dugo drži sitim, a ne zauzima puno prostora u prtljazi. Usto nemaš problema s probavom, tj. ne moraš često na toalet, što je jako važno, jer kada se jednom spremiš za polazak natovaren svim tim stvarima, nije baš zgodno zaustavljati se i skidati kombinezon svako malo. Svako smo jutro imali svoju rutinu. Priprema zobene kaše, pranje posuđa, obavljanje higijene, spremanje šatora... Radili smo kao švicarski sat, sve je funkcioniralo savršeno. Kada bismo pozavršavali sve te obrede, zaputili bismo se dalje, a dnevno smo prelazili oko 500 kilometara, otkriva Zovko.

da putujemo na tako dalek put, još se dogodilo i to s biciklom, pa možete samo zamisliti koliko mi je trebalo da je uvjerim da će sve proći u redu. Bilo je onih koji su navijali za mene, a bilo je i onih koji nisu, koji su govorili nemoj ga pustiti, on je lud, šta će ondje. No zeleno svjetlo ipak se upalilo! - započinje priču koja se vjerojatno nikada ne bi dogodila bez velike želje i tvrdoglavosti i - tolerantne supruge. Na ovaj su put, ističe Dražen, otišli kako bi okusili cestu te uživali u miru i prirodi rijetko nastanjenih prostranstava Skandinavije, uz razgovore kakve mogu voditi samo prijatelji koji su od malih nogu puno toga prošli zajedno.

Veliki ih gradovi nisu zanimali. Plan puta pravili su iz dana u dan. U mjestu gdje su danas boravili planirali su kamo i kako sutra ili prekosutra. Na taj su način, ističe Dražen ponosno, čitav put prešli bez najmanjeg problema.

- Velike gradove već smo upoznavali, puno nam je interesantnija bila priroda. Zapravo, ne znam otkuda bih uopće počeo, priča je prilično kompleksna. Počevši od Suzike. Po taj sam motor otišao avionom u Englesku, u Peterborough, a usput sam posjetio i Igora u Irskoj i još jednog prijatelja, a zatim se provozao Sjevernom Irskom i Škotskom te se na motoru vratio kući u Osijek. Dakle, već je i sama kupnja motora bila posebna priča, no korijen svega, pa i te priče, seže u onaj stari Osijek, koji je nekada postojao, u vrijeme kada smo se zarazili Mad Maxom, Speedwayem, Majskim susretima i motorima koje su tada vozili veliki frajeri. Krenuli smo tim putem i nastavili do dana današnjeg. Ne odustajemo od motora, živimo taj život, unatoč okolnostima. Igor živi u Irskoj, ja sam ovdje, u Osijeku. Danas je teško dogovoriti se za piće u kafiću, a mi smo si ostvarili jedno ovakvo putovanje. Iako nismo u svakodnevnom kontaktu, u danom su se trenutku ponovno aktivirale iskonske veze i krenuli smo prema Nordkappu! To je čudo!, u dahu otkriva kako je sve krenulo.

Ubrzo se okreće na ključnu stvar i pritom razbija neke stereotipe.

- Mi naš bajkerski život ne živimo nauštrb obitelji. Ona je uvijek na prvom mjestu, pa i ne čudi da nije bilo jednostavno sve ovo organizirati. Više sam energije izgubio na dobivanje suglasnosti supruge nego tijekom 16-17 dana vožnje, dodaje kroz smijeh.

UPOZNALI DJEDA MRAZA

Nakon što je razum pobijedio, 31. srpnja krenuli su na put, svatko sa svoje polazišne točke, Dražen iz Osijeka, Igor iz Kilkennyja u Irskoj, s dogovorom kako će se sastati i prenoćiti u Hamburgu kod suprugine prijateljice, prije nego što krenu dalje prema Danskoj i skandinavskim zemljama.

- Budući da su to zemlje koje krasi prekrasna priroda, a dan ljeti traje 24 sata, odlučili smo prvi dio putovanja prema sjeveru, sve do centralne Švedske, kampirati u šatorima. Na mjestu prvog kampa uz more, kod Malmöa, s pogledom na Øresund, koji je atrakcija sam po sebi, susreli smo dva brata. Ispostavilo se kako se nalazimo na njihovu prostoru na kojem imaju nekakvu streljanu, što li, no to nije bio nikakav problem, dopustili su nam da ondje prenoćimo, pogotovo kada su vidjeli da nosim majicu benda Motörhead, koji i oni jako vole. Odmah su pustili njihovu glazbu, a mi smo, kao znak zahvalnosti što su nas primili, izvadili bocu irskog viskija kojim bi se okrijepili nakon duge vožnje. No ta dvojica piju kao smukovi! Mi smo popili po guc-dva, a oni su ostatak spalili začas, opisuje prvo kampiranje na dugom putu do Nordkappa.

Nakon prolaska kroz Švedsku, u norveškom mjestu Bodo, ukrcavaju se na trajekt za Lofote, skupinu otoka ispred sjeverozapadne obale Norveške, gdje su, na prekrasnom mjestu uz more, također kampirali. Ostalo je još 1.000 kilometara do Nordkappa.

Uživanje u prirodi

- Zašto smo išli na Lofote? Kako je norveška obala vrlo razvedena, ondje 300 kilometara puta oduzima vremena kao 600 kilometara po ravničarskom kraju, pa smo, s obzirom na to da su otoci Lofota dobro povezani mostovima, odlučili da je bolje i lakše iz Bodea otići trajektom u Moskenes na Lofotima i nastaviti preko svih tih otoka do Narvika, mjesta koje je poznato po velikim bitkama u Drugom svjetskom ratu. Ondje smo napravili kamp, naložili vatru... ma, bilo je fantastično!, opisuje put kroz Norvešku.

U nastavku putovanja susreli su cijelom svijetu dobro poznatu osobu koja je osobito draga djeci.

- Stigli smo u jedan kamp s tradicionalnim crvenim kućicama gdje je moguće prenoćiti za samo 35 eura. Ondje se dogodio i jedan od najljepših susreta na ovom putovanju. Naime, vlasnik je tog kampa čovjek u 70-im godinama, Ivar mu je ime. Ćelav, dugačke bijele brade... Kažem mu: »Pa vi izgledate kao Djed Mraz«, a on će: »Ja i jesam Djed Mraz!« »Stvarno!?«, odgovorim začuđen. »Kćeri mi je 25 godina i još obožava Djeda Mraza, biste li možda razgovarali s njom telefonski, oduševit će se«, zamolio sam ga. »Naravno, nema uopće problema«, odgovorio je te nazvao moju kćer, koja se, naravno, oduševila. Nevjerojatan tip!« Općenito govoreći, ljudi su ondje doista zanimljivi. Nisu hladni kakvima ih često opisuju. Dapače, gostoljubivi su, znatiželjni. Prilazili su nam, gledali tablice na motorima, pitali odakle smo, kamo idemo...«, nastavlja.

Fotka s Djedom Mrazom za uspomenu

PRIVATNA ARHIVA

> **Nakon 600 i nešto kilometara posljednje dionice nismo sjeli odmoriti se, nego smo odmah »Suzikama«, iz počasti, promijenili ulja, jer su nam sve vrijeme radile kako urice**
>
> DRAŽEN ZOVKO

NALIK NA KRAJ SVIJETA

Nakon susreta s Ivarom, koji će za obojicu, kako nam je napomenuo, zauvijek ostati pravi Djed Mraz, nastavili su put do podmorskog tunela kojim se dolazi na otok na kojem se nalazio njihov cilj - Nordkapp.

- Na tom otoku nema druge vegetacije osim mahovine i lišajeva, nalik je na kraj svijeta. Došli smo do poznate stijene i statue u obliku globusa i uživali u pogledu na ponoćno sunce, što je uistinu prekrasan doživljaj. Na Nordkappu smo susretali i bicikliste! Znači, nemoj da mi netko kaže da smo mi motociklisti ekstremni. Onima koji onamo dolaze na biciklima treba skinuti kapu, opisuje dolazak na Nordkapp.

BRUNO JOBST

S Nordkappa su krenuli prema Finskoj Laponiji i mjestu Rovaniemi, koje je poznato po Selu Djeda Mraza, u koje dolaze ljudi iz cijelog svijeta.

16 dana trajala je avantura na »Suzikama«

- Ondje smo kupili neke sitnice, fotkali se i nastavili putovanje. Pratilo nas je lijepo vrijeme, a i ceste su bile nevjerojatno dobre. Stigli smo do mjesta Jyväskylä, koje je smješteno u središnjoj Finskoj i ima oko 150.000 stanovnika. Sve je tako lijepo uređeno, uvijek je u blizini neko jezero, oduševili smo se. Susreli smo i one cestovne vlakove, tj. kamione ekstra veličine, s prikolicama sa šest osovina. Ondje smo primijetili da su cijene noćenja u kolibama poprilično jeftine, 25 - 30 eura, a uz njih su i prave finske saune, uz iznimno ljubazne domaćine s kojima smo se lijepo naprićali. Čak su nas počastili saunom. Takvi su nam smještaji uštedjeli vrijeme, jer dok ti rastaviš i sastaviš šator, opisuje put kroz Finsku, čija je priroda, kako nam je otkrio, na njega ostavila najbolji dojam.

U nastavku su putovanja stigli do Helsinkija, otkud su trajektom prešli u baltičke zemlje Estoniju, Latviju i Litvu, pa dalje preko Poljske, Slovačke i Mađarske nastavili prema svom Osijeku.

- Tu više uopće nismo koristili šatore, spavali smo u hotelima jer su bili jeftini i dobri. Nakon što bismo ugasili motore, obilazili smo baltičke gradove Tallinn, Rigu i Kaunas, koji su prekrasni, te mic po mic stigli do Tatri u Poljskoj, gdje smo odlučili kako ćemo taj posljednji dan putovati direktno u Osijek. Ondje je ujutro bilo oko 11 stupnjeva, a već u Mađarskoj dočekao nas je pravi pakao - pržilo je 37 stupnjeva, opisuje posljednju dionicu puta.

Nakon 16 dana putovanja čovjek bi pomislio da su nakon dolaska u Osijek najprije sa sebe poskidali kombinezone i otvorili hladno pivo ili kakvo drugo osvježavajuće piće, no za zaljubljenike u motocikle vrijede neka druga pravila.

- Nakon 600 i nešto kilometara posljednje dionice nismo sjeli odmoriti se, nego smo odmah 'Suzikama', iz počasti, promijenili ulja, jer su nam sve vrijeme radile kako urice, opisuje kako je završilo putovanje dvojice prijatelja od kojih se jedan, Igor, još morao vratiti u Irsku.

- Najzadovoljniji sam zbog činjenice da je ovakvo putovanje završilo bez ikakvih problema. Bez obzira na to govorimo li o prometu ili o ljudima, sve je prošlo kao šetnja do kvartovskog dućana. Cijelim nas je putem pratilo lijepo vrijeme, na samom je Nordkappu bilo 10 stupnjeva, čak i južnog vjetra, što je rijedak slučaj. Čista uživancija!« zaključuje Dražen Zovko.

Zelena NIT

Pripremila Danijela BAUK

TRIKOVI ZA USPJEŠAN ZIMSKI UZGOJ Vrtlarski radovi ne prestaju s prvim mrazom

Vrt se voli i kad spava

Izdvojili smo nekoliko provjerenih trikova koji uistinu pomažu – jednostavni su, ekološki i pristupačni svima, bilo da imate mali vrt na balkonu ili veliku parcelu iza kuće. Većinu ovih ideja možete primijeniti bez dodatnih troškova, uz malo domišljatosti i materijala koje već imate kod kuće

UNSPLASH

ISTOCK

Vrtlarski savjeti kruže internetom, ali nisu svi jednako korisni

Vrtlarski radovi ne prestaju s prvim mrazom. Upravo jesen i početak zime nude najbolje prilike za obnavljanje tla, sadnju trajnica i male trikove koji će olakšati proljetni start. Kad se temperature spuste ispod deset stupnjeva, većina amaterskih vrtlara misli da sezona završava. No, pravi znalci znaju da se tada priprema teren za uspješnu iduću godinu. Jesen nije vrijeme mirovanja, nego ulaganja - u plodnost tla, zaštitu biljaka i bolju organizaciju vrta.

Vrtlarski savjeti kruže internetom, ali nisu svi jednako korisni. Inspirirani savjetima s ugledne svjetske stranice The Spruce, donosimo prilagođene trikove koji najbolje funkcioniraju u hrvatskim klimatskim uvjetima – od obale do Gorskog kotara. Izdvojili smo nekoliko provjerenih trikova koji uistinu pomažu – jednostavni su, ekološki i pristupačni svima, bilo da imate mali vrt na balkonu ili veliku parcelu iza kuće. Većinu ovih ideja možete primijeniti bez dodatnih troškova, uz malo domišljatosti i materijala koje već imate kod kuće.

Vrt koji diše i zimi

Najjednostavniji način da zaštitite vrt od zime je da ga ne ostavite golog. Tlo prekriveno kartonom, suhim lišćem ili slamom ostat će toplo i aktivno. Deblji sloj lišća, osobito hrastovog ili orahovog, sprječava smrzavanje korijena i potiče stvaranje humusa. U priobalju taj sloj čuva vlagu i smanjuje isušivanje, dok u kontinentalnim krajevima pomaže biljkama da prežive nagle promjene temperature.

Stari kartoni mogu poslužiti kao prirodna barijera protiv korova, a istodobno zadržavaju vlagu i štite tlo od erozije. Do proljeća će se razgraditi i pretvoriti u hranjivi sloj, čime zapravo »hranite« vrt bez kemije. Ako imate slobodne gredice, prekrijte ih crnom folijom ili agrotekstilom – tlo će ostati toplo i spremno za sadnju ranih kultura čim se vrijeme popravi.

Mnoge povrtne vrste, poput blitve, špinata, luka i češnjaka, dobro podnose hladnoću ako su pravilno zaštićene. U kontinentalnim i planinskim krajevima pomozite im slojem malča, a u Dalmaciji ili Istri dovoljno je nekoliko centimetara suhog lišća. Za male biljke odlična su rješenja improvizirani mini staklenici - prozirne plastične kutije ili velike staklenke koje stvaraju efekt toplog zraka danju, a noću zadržavaju vlagu.

Takozvane »ogrlice« od plastičnih boca također su učinkovite – odrežite dno i navucite bocu preko biljke. Štiti je od vjetra, puževa i hladnog zraka, a propušta svjetlost. Ako imate kompost, iskoristite ga za toplu gredicu: sloj grančica, lišća i starog gnoja stvara prirodnu toplinu koja potiče rast i u hladnijim mjesecima.

Prije snijega

Jesen je idealno vrijeme za sadnju lukovica i trajnica. Narcisi, tulipani, božuri i lavanda razvijaju korijenje dok je tlo još toplo, a na proljeće se bude snažnije i otpornije. Oko mladih stabala postavite nekoliko većih kamenova – oni zadržavaju toplinu i sprječavaju pomicanje tla pri smrzavanju. Biljke koje se lako šire, poput mente ili matičnjaka, posadite u posudu i ukopajte je u zemlju kako bi se korijenje zadržalo pod kontrolom.

Dok je vrt miran, možete pripremiti i vlastiti humus. Lišće posložite u mrežaste vreće, poprskajte vodom i spremite iza šupe. Do proljeća ćete dobiti bogat kompost koji obnavlja tlo i poboljšava strukturu zemlje.

Zima je i pravo vrijeme za planiranje proljetne sadnje. Na papir zabilježite što se dobro pokazalo ove godine, što treba promijeniti i kako rasporediti nove kulture. Tako ćete dočekati proljeće spremni, bez žurbe i kaosa u prvim toplim danima.

Vrt ne mora biti pust čim padnu prvi mrazovi. Uz malo pažnje, on može disati i tijekom zime – tlo se obnavlja, mikroorganizmi rade, a biljke pod zaštitom polako jačaju. Jesen je vrijeme kad vrtlar pokazuje svoje strpljenje i mudrost: pripremajući zemlju sada, zapravo ulažemo u bogatu, zdravu i mirisnu proljetnu sezonu.

Elastične vezice za biljke

Stare majice, elastične tkanine ili najlonske čarape odlične su za vezivanje biljaka. One su mekše od plastičnih vezica i manje štete stabljikama – vežite lagano, u obliku broja osam.

Održavanje alata

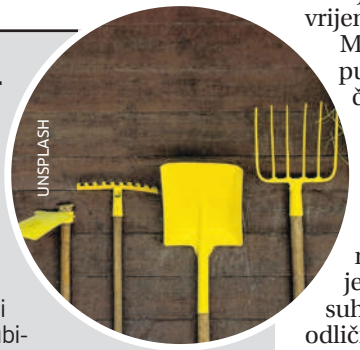
UNSPLASH

Kad se vrt odmara, idealno je vrijeme za održavanje alata i planiranje. Očistite i podmažite škare, motike i lopate, a drške obojite jarkim bojama kako biste ih lakše pronašli. Alat možete pohraniti u kantu s pijeskom i nekoliko kapi ulja – tako će metalne oštrice ostati suhe i bez hrđe. Kako ne biste izgubili škare, motičicu ili lopaticu u vrtu, obojite drške neonskim bojama (žuto, ružičasto, narančasto). Tako su lakše uočljivi.

UNSPLASH

Stare plastične boce imaju novu funkciju u vrtu

UNSPLASH

ISTOCK

Enogastro KUTAK

Vinske kronike: Tomac, Pinot crni, 2 Zime, 2022

Desetljeće diplomatske berbe

Manuela PLOHL

ROBERT ANIĆ/PIXSELL

Plešivica ponovo spojila tradiciju i diplomaciju

Deseta, jubilarna berba 2025. održana je kod vinarije Jagunić. Domaćini, obitelj Jagunić, koja od 1920-ih brižno čuva i razvija vinogradarsku tradiciju, pokazali su da vrhunsko domaćinstvo nije samo pitanje logistike, nego i emocije, topline i otvorenosti prema gostima. U ulozi domaćina stvorili su atmosferu u kojoj su se diplomati osjećali kao berači, vinari kao kulturni ambasadori, a cijeli događaj nadišao je i sam protokol

Postoji jedan trenutak u godini kada se Plešivica pretvara u najvažniju diplomatsku adresu u Hrvatskoj. Grozdovi dozrijevaju, trsovi šuškaju pod jesenskim suncem, a redove vinograda zauzimaju neobični berači – veleposlanici, konzuli, međunarodni predstavnici i sam predsjednik Republike Hrvatske. Naime, diplomatska berba Plešivice nije tek još jedna vinska fešta, već događaj koji spaja svijet diplomacije i vinarstva, ritual u kojem se vinograd pretvara u most među kulturama.

Deseta, jubilarna berba 2025. održana je kod vinarije Jagunić. Domaćini, obitelj Jagunić, koja od 1920-ih brižno čuva i razvija vinogradarsku tradiciju, pokazali su da vrhunsko domaćinstvo nije samo pitanje logistike, nego i emocije, topline i otvorenosti prema gostima. U ulozi domaćina stvorili su atmosferu u kojoj su se diplomati osjećali kao berači, vinari kao kulturni ambasadori, a cijeli događaj nadišao je i sam protokol.

Cilj diplomatskih berbi je jasan – predstaviti Hrvatsku i njezinu vinsku tradiciju međunarodnoj publici. Upravo zato ovaj događaj funkcionira i kao putokaz, drugim vinskim regijama Hrvatske.

Vinska diplomacija

Sve ovo odvijalo se u sklopu Dana vina Jastrebarsko, koja su svoj program predstavila u zagrebačkom hotelu Esplanade. Među sadržajima bila je i radionica Vinska diplomacija Plešivice, koju sam osobno osmislila i vodila. Za radionicu sam odabrala ponajbolja vina vinara uključenih u diplomatske berbe, svjesno naglašavajući raznolikost stilova. Sva vina koja smo kušali potpisuju vinari koji su ujedno bili i domaćini barem jedne diplomatske berbe na Plešivici.

Priča je započela onako kako i priliči Plešivici – pjenušcem. Šember, obitelj čije je ime sinonim za pjenušava vina regije, podsjetio nas je zašto se upravo njihov rosé smatra ešalonom kvalitete i najtraženijim hrvatskim ružičastim pjenušcem. Elegantno, živahno i perfekcionistički pitko, vino je otvorilo radionicu u tonu koji spaja ozbiljnost i lakoću.

Potom smo zakoračili u svijet vinarije Korak, vinskih perfekcionista. Njihova vinarija danas je jedno od najljepših zdanja Plešivice, a ujedno je i dom restoranu ovjenčanom Michelinovom zvjezdicom. Njihov Chardonnay Laškovec iz 2023. pokazao je svu snagu single vineyard pristupa – mineralnost, jasnoću terroira i sklad koji dugo traje na nepcu. To je vino koje otkriva zašto se Korakova vina smatraju vrhunskim izrazom plešivičkog kraja.

Val inovativnosti

Drugačiju priču donio je Coletti, najjače ime pinota sivog Hrvatske. Njihov Francesco Grande – multivintage vino nastalo spajanjem berbi 2022., 2023. i 2024. – pokazalo je koliko ova sorta može biti intrigantna i slojevita. Publiku je oduševila ozbiljnost, ali i svježina ovog izdanja, koje se poigrava s vremenom i strpljenjem.

Na istom valu inovativnosti, vinarija Kurtalj donijela je svoje orange vino Marl 2021. – spoj rieslinga i pinota sivog s Veselnice, jednog od najsunčanijih položaja Plešivice. Upravo takve pozicije stvorene su za rizling, sortu kojoj godi obilje sunca, ali i hladnoće. Marl 2021. u čaši se pokazao slojevitom strukturom i dojmljivom svježinom, podsjetivši nas koliko Plešivica može biti hrabra u izrazu, a opet duboko ukorijenjena u tradiciju.

Potom smo zastali kod vinarije Robert Braje. Njihov Veltrapi 2019. – blend crvenog veltlinca, traminca crvenog i pinota sivog – u sebi nosi priču o vinariji koja je hrvatski specijalist za crveni veltlinac. Brajevi su osim po crvenom veltlincu, jednako poznati i po svom vinskom izletištu, omiljenom mjestu brojnih zagrepčana, ali i šire, gdje se vinogradarska svakodnevica pretvara u jedinstveni doživljaj.

Nezaboravan sklad

Nakon toga uslijedilo je vino obitelji Šoškić - Haiku 5 iz 2021. g., nasljednika etikete koja je Plešivici donijela jedinu platinastu medalju s prestižnog Decantera. Pet sorata u jednom vinu pretočilo se u nezaboravan sklad. Šoškići su se još jednom pokazali kao pravi majstori blendanja, sposobni prikazati različite sorte unutar nove, harmonične cjeline.

Za kraj radionice čuvala su se dva snažna nastupa. Jagunić je podsjetio zašto su danas među najvažnijim imenima Plešivice. Prepoznati su inače po njegovanoj liniji pjenušaca, podjednako kao i po hrabrim orange vinima, a upravo je njihova etiketa Killer Queen pokazala novu generaciju orange vina. U čaši je to bilo vino karaktera – odvažno, puno energije i kreativnosti, baš poput obitelji koja ga stvara.

Posljednja čaša na radionici pripala je vinariji Tomac, domaćinu čak triju diplomatskih berbi i pioniru ekološke svijesti, ali i biodinamike na Plešivici. Njihov Pinot Noir, 2 zime iz 2022. g., zatvorio je radionicu u grandioznom stilu.

Na samom kraju, zamolila sam polaznike da glasuju za svoje omiljeno vino. Rezultat je bio sve samo ne jednoznačan. Vina su bila toliko različita, a opet toliko dobra, da je svako vino imalo svoje poklonike. To je možda i najveći kompliment Plešivici – raznolikost stilova koja ovu regiju čini iznimnom.

NE OSVAJA BUKOM, VEĆ TIHOM, POSTOJANOM SNAGOM

No, kako smo mali korak prema odluci morali napraviti, najviše glasova odnio je Tomčev Pinot Crni, 2 Zime - vino koje je očaralo elegancijom i dubinom.

Ovo vino potvrda je da crni pinot s Plešivice, može iznjedriti fenomenalno vino. Ova etiketa nosi ime po vremenu koje je vino provelo u podrumu prije puštanja na tržište. Upravo to čekanje darovalo mu je složenost i dubinu. Boja mu je tamnorubinska i iznenađujuće duboka. U aromatskom spektru otvaraju se mirisi crvenog voća – sočna trešnja, jagoda, višnja i malo kupine – a potom se nadovezuju suptilni začinski tonovi koje zaokružuje elegancija hrasta. Između redaka kriju se i one specifične vinske nijanse koje izdvajaju ozbiljna vina od onih tek ugodnih: suptilni tragovi zemlje i pepoznatljiv vinifikacijski potpis obitelji Tomac. U ustima se vino ponaša kao skladna orkestrirana partitura. Alkohol mu daje snagu, ali ne oduzima eleganciju; zreli tanini pružaju strukturu, dok svježina donosi živost i čini vino pitkim unatoč njegovoj raskoši. Tekstura je baršunasta, a okus višeslojan.

Iako je već sada zavodljivo, ovo vino je tek u fazi razvoja. Traži nekoliko godina kako bi se potpuno zaokružilo i doseglo svoju punu ekspresiju. Ovo je vino koje ne osvaja bukom, već tihom, postojanom snagom, a vrijeme u boci, učiniti će ga zasigurno legendom Plešivice.

KVALIFIKACIJE ZA SVJETSKO PRVENSTVO Hrvatska poslije 23 godine igra službenu utakmic

Vatromet golova uvertira Mund

Ono što je najvažnije je da utakmicu moramo shvatiti jako ozbiljno, nema podcjenjivanja protivnika, nema opuštanja jer nema laganog protivnika. Ne smije nas zavarati tih 7:0 iz prve utakmice - kaže hrvatski izbornik Zlatko Dalić

V. ŽGANEC ROGULJA/PIXSELL

TOPLO DOČEKANI - Hrvatski reprezentativci imat će veliku podršku u Varaždinu

Skupina L

Hrvatska - Gibraltar	20.45
Farski Otoci - Češka	18.00

Hrvatska	5	4	1	0	17:1	13
Češka	6	4	1	1	11:6	13
Farski otoci	6	3	0	3	8:5	9
Crna Gora	6	2	0	4	4:13	6
Gibraltar	5	0	0	5	2:17	0

Sljedeće utakmice (14. studenog): Hrvatska - Farski Otoci, Gibraltar - Crna Gora.

Alen PLAHINEK

VARAŽDIN Poslije malo više od šest godina hrvatska nogometna reprezentacija vratila se na sjever Hrvatske. Ovih dana Varaždin je nogometno središte Lijepe naše, a Varaždinci su još od petka i prvog treninga Vatrenih pokazali koliko im znači što su izabranici Zlatka Dalića, ali i njihov sugrađanin Dalić, stigli upravo u »Mali Beč«. Posljednji puta kad su Varaždinci imali priliku za pokazati se kakvi su domaćini, bilo je 11. lipnja 2019. godine kad je Hrvatska da je poražena od Tunisa 1:2 u prijateljskom susretu. Čak 23 i pol godine, od 2. travnja 2002. godine, u Varaždinu se nije igrala službena utakmica. Tog drugog dana travnja protivnik je bila Andora koja je svladana 2:0.

Protivnik slične razine pred Vatrenima će stajati i večeras. Najslabija reprezentacija kvalifikacijske skupine, Gibraltar, trebao bi biti plitak potok za Dalićev moćan stroj. Iako su Vatreni pred nekoliko dana u Češkoj odigrali bez pogodaka, što im je bila i prva utakmica u ovim kvalifikacijama u kojoj nisu zabili gol, večeras se nekako očekuje kiša pogodaka kao što je to bio slučaj u prvom međusobnom ogledu u ovim kvalifikacijama, ali i podosta izmjena u odnosu na sastav koji je bio na terenu u Pragu. Sve osim sigurne pobjede večeras bilo bi, blago rečeno, astronomsko iznenađenje.

Puno promjena

- Ono što je najvažnije je da utakmicu moramo shvatiti jako ozbiljno, nema podcjenjivanja protivnika, nema opuštanja jer nema laganog protivnika. Onoliko koliko protivniku date, toliko će on igrati. Ne smije nas zavarati tih 7:0 iz prve utakmice iako je to reprezentacija koja ni približno nema našu kvalitetu. Prva utakmica je bila 0:0 prvih pola sata, mučili smo se do tog prvog gola, stoga trebamo biti maksimalno odgovorni. Promijenit ćemo dosta toga u sastavu, želim dati šansu igračima koji nisu igrali u Pragu, želimo vidjeti druge igrače u okolnostima reprezentacije. Vjerujemo da smo učinili veliki korak prema SP-u i moramo se polako i za to spremati. Omogućit ćemo da svi igraju - poručio je izbornik Dalić i potvrdio ono što se već neko dulje vrijeme šuška.

- Kotarski će braniti, to mogu potvrditi.

Večeras se na Varteksu očekuje potpuna dominacija i lepršavost Vatrenih, što bi se reklo i - demonstracija moći.

- Mi moramo tražiti gol što prije, ali ne smijemo srljat i jurit pošto-poto. Imao je Gibraltar u prvoj utakmici kontru kod 0:0. Kad vam takav protivnik da gol pa nakon toga stane iza lopte, parkira se u 16 metara, onda je to skoro nemoguće probiti pa počne i nervoza. Igrat ćemo na posjed, moramo biti rastrčani, tražit ćemo puno centaršuteva, upadanja u dubinu.

7.
put Hrvatska će nastupiti na Mundijalu

Upravo protivnik iz najslabijeg ešalona reprezentacija zna biti i dvosjekli mač. S jedne strane favoriti znaju imati problema s motivacijom, dok je njihovim suparnicima ovo možda i jedinstvena prilika da se upišu u knjige nogometne povijesti.

- Hrvatska je posljednjih godina igrala niz jakih utakmica, bilo je malo Gibraltara, Farskih Otoka i slično. Nismo naučili baš igrati takve susrete. Zato nam u početku to bio problem. Puno se govori da je ovo najlakša skupina. Ne bih ja to baš tako rekao. Skupina je takva kakva treba biti, jer je Hrvatska zadnjih osam godina među najboljih deset na svijetu i mi smo kroz naše uspjehe, kroz bodovni rejting, zaslužili takvu skupinu. Dečki su svjesni da nam igra samo pobjeda i da moramo dati 100 posto protiv takvih protivnika jer oni često igraju van svojih mogućnosti kad igraju protiv reprezentacije koja je druga i treća na svijetu.

Posebna emocija

Posebnu emociju ima Varaždin u srcu izbornika. Njegov grad, njegov dom, njegov stadion, s obzirom na to da je veliki dio karijere proveo na sjeveru Hrvatske.

Moja želja je bila da mi 101. utakmica bude u Varaždinu. Hvala Savezu koji me podržao u želji

Zlatko Dalić

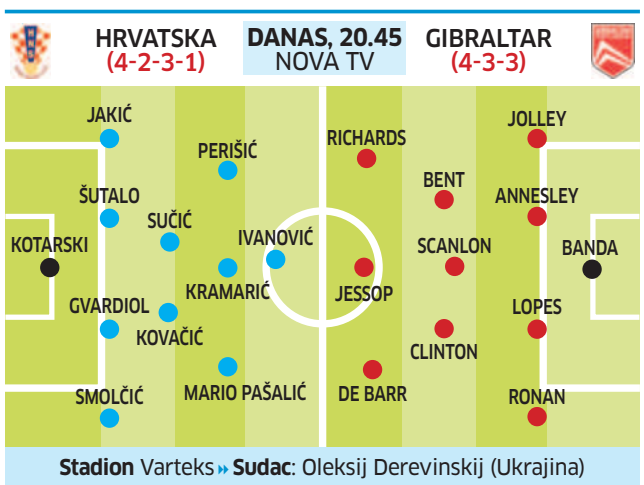

Stadion Varteks **Sudac**: Oleksij Derevinskij (Ukrajina)

V. ŽGANEC ROGULJA/PIXSELL

ISPUNJENA ŽELJA - Zlatko Dalić

REUTERS

BRATIĆI U FINALU ŠANGAJA

Francuz Arthur Rinderknech i njegov bratić iz Monaka Valentin Vacherot senzacionalni su finalisti Masters 1000 turnira u Šangaju. Vacherot je šokirao Novaka Đokovića, pobijedivši sa 6:3, 6:4, dok je Rinderknech svladao Danila Medvedeva sa 4:6, 6:2, 6:4 i postao deveti Francuz u finalu Masters 1000 turnira.

5. put zaredom Slovenac Tadej Pogačar pobijedio je na »Il Lombardiji«, jednoj od pet najvećih jednodnevnih utrka na svijetu, ove godine voženoj od Coma do Bergama u dužini od 241 kilometra

cu u Varaždinu

dijala

Wiseman: Tražimo svoj put

Današnji protivnik Vatrenih najslabija je momčad kvalifikacijske skupine. U pet utakmica reprezentacija koju vodi Englez Scott Wiseman upisala je pet poraza uz gol-razliku 2:20. Najteži poraz bio je upravo od Hrvatske u Faru 0:7.

- Bili smo zadovoljni početkom utakmice, ali ne i završetkom. Znali smo da će biti sve teže kako je utakmica odmicala. Mnogo smo naučili u toj utakmici o sebi, ali i o protivniku. Nadam se da će nam to iskustvo danas pomoći da budemo bolji. Hrvatska ima fantastičnu momčad, iznimno je poštujemo. Imamo plan igre i pokušat ćemo ga ostvariti. Želimo napredovati - rekao je Wiseman koji je cijelu svoju trenersku, ali i veliki dio igračke karijere, proveo na britanskom prekomorskom teritoriju.

- Znam i razumijem što prolaze moji igrači, prošao sam kroz tu bol. Živio sam ovdje i dečki znaju da razumijem situaciju u kojoj se nalaze - zaključuje strateg Gibraltaraca.

da se nadam da ću kroz ovu utakmicu i one u klubu biti sve bolji i bolji, što je prije moguće - istaknuo je veznjak Vatrenih pa najavio što očekuje od suparnika.

- Najvažniji je naš pristup, svaka utakmica je teška, barem ja imam takav dojam. Nikad nije lako jer se uvijek puno očekuje. Sigurno je da smo favoriti, ali treba reći kako Gibraltar u posljednjih deset godina jako napreduje. Ni s kim nije lako igrati, ali bit će bitno da pristupimo utakmici kako treba - zaključio je Kovačić.

Mnogi su očekivali kako će u Varaždinu zaigrati Luka Vušković, no obznanjeno je kako će se mladi branič HSV-a priključiti mladoj reprezentaciji.

Igrači i stručni stožer Vatrenih uputili su u video poruci birane riječi Zlatku Daliću, koji je protiv Češke upisao stoti nastup na klupi.

- Naš izbornik stotu utakmicu vodi i još će dugo godina biti kao trener u modi,« otvorio je video ekonom Mladen Pilčić, »dobri duh« reprezentacije.

- Čestitam vam na prekrasnom jubileju - poručio je kapetan Luka Modrić.

- Zlatko, od srca ti čestitam na stotom nastupu u vođenju hrvatske reprezentacije i svim uspjesima. Duboko se nadam da ćemo i dalje nizati uspjehe - rekao je predsjednik HNS-a Marijan Kustić.

Darko Raić Sudar, sportski direktor Rijeke, o aktualnom trenutku Bijelih

M. GRACIN

NAVIJAČIMA OPET NOSITI RADOST - Momčad Rijeke

Svi su na testu do zimske pauze, a onda idu promjene u momčadi

Pravo krilo košta nekoliko milijuna. S Petrušenkom je »puklo« oko uvjeta. Sanchez mi je vrlo brzo rekao da je oduševljen uvjetima za rad i zadovoljan kadrom. Ali i da taj kadar moramo reducirati - kaže Raić Sudar

RIJEKA Puno se toga dogodilo na Rujevici od svibnja i osvajanja dvostruke krune. Od »sigurnih« izlaznih transfera koji se nisu realizirali (Fruk, Janković, Radeljić...) i dovođenja čak deset novih igrača, preko krize kvalitete igre i rezultata pa smjene trenera i novog početka na nekim posve drukčijim nogometnim postulatima.

Antonini Čulina i Tomislav Ivković su u Africi, u Gambiji. Veliki kamp, ogroman broj mladih igrača... »Lov« na talente.

O novom treneru i priči koja se još zahuktava, dobrim potezima i promašajima u prijelaznom roku te onome što se očekuje do kraja polusezone i što će se napraviti na zimskom »mercatu« govori sportski direktor Darko Raić-Sudar.

- Sanchez radi jako dobro i ima naše puno povjerenje. U više od mjesec dana upoznao je igrače i ligu. Rezultatski je moglo bolje, ali mi s njim razmišljamo dugoročno. A treba čovjeku i malo vremena da igrači prihvate novi način igre, rada i uopće promišljanja o nogometu. Na kraju će, naravno, presudno mjerilo biti rezultat. S kojim zasad nisu zadovoljni ni navijači, ni igrači, ni bilo tko od nas u klubu. Međutim, nitko ne sumnja da će Rijeka rasti i kvalitetom igre i rezultata - priča nam Raić Sudar.

Različiti učinci

- Trener je je vrlo brzo konstatirao da je oduševljen uvjetima za rad i jako zadovoljan kadrom. Doveli smo ljetos 10 igrača, a otišla su samo dva. Tu su i naši juniori. Nije lako da svi dobiju šansu. No, kadar od 31 igrača (s Thaqijem, Kitinom i Bodetićem) definitivno je prevelik i na zimu će biti promjena u momčadi. Nekih izlaznih transfera, a nekima poruka da nađu novi klub. Dakle sljedeća dva mjeseca, do zimske pauze, svi su na svojevrsnom testu. Nije lako uspjeti u Rijeci. Nekad se igrači jednostavno ne snađu. I naravno da ćemo, bude li moguće, možda i ojačati kadar nekim novim imenima.

Ljetos su došli Kreilach, Dantas, Husić, Iankov, Ndockyt, Jurić, Lasickas, Adu Adjei, Vignato i Sijarić. Jako »šarena skupina« i veliki broj zasad različitih učinaka.

> *Imamo kvalitetu i širinu, sad ih treba sve dobro pripremiti i krenuti s pobjedama. Jer i da nikog nismo, doveli morali smo biti bolje plasirani!*
>
> Darko Raić Sudar

- Najviše igra Dantas, sad uz njega i Husić i Lasickas, ranije malo više Ndockyt i Jurić. Sve ima svoje logične razloge. Petrovič je povučeniji, on i Dantas se mijenjaju na poziciji koju je igrao Selahi, a na Djouahrinoj je više prostora uzeo Menalo. No, dosta je minuta dobio i Lasickas jer smo promijenili i način igre. Husić ima izraženiju minutažu zbog Radeljićevih i Majstorovićevih ozljeda ili kartona. Puno se priča o novim igračima, a ne o tome da su gotovo svi koji su osvojili dvostruku krunu - ostali u Rijeci. Dakle, na zimu ide reduciranje kadra. Nisu se ljetos realizirali neki izlazni transferi. Ima i nezadovoljnih s manjom minutažom, a ekipa puno više vrijedi od ovih rezultata. Imamo kvalitetu i širinu, sad ih treba sve dobro pripremiti i krenuti s pobjedama. Jer i da nikog nismo, doveli morali smo biti bolje plasirani!

Zar se zaista nije moglo dovesti dokazana »plug and play« pojačanja na krilu i zadnjem veznom?

- Pravo krilo košta nekoliko milijuna. Želja je bio i zadnji vezni, ali nije bilo pravog pojačanja u našim financijskim okvirima. Nije više lako dovesti ni igrača iz HNL-a. S Petrušenkom je »puklo« na uvjetima. Mi ne plaćamo milijunske odštete, niti dajemo milijunske ugovore. Ne možemo potrošiti 20 milijuna kao Dinamo. Nekad ti igrač dođe besplatno kao naprimjer Majstorović i ispadne sjajno pojačanje, a za neke platiš odštetu pa se ne prilagode. Mi smo jednu milijunsku odštetu platili, četiri milijuna za Fruka. Dakle, za igrača koji je već tu i dokazana je klasa, reprezentativac - priča direktor pa nastavlja:

VEDRAN KARUZA

Domaći igrači

- Netko od novih se možda ni neće nametnuti, to je tako. Ne samo kod igrača, nego svih nas. Nitko nije pretplaćen na svoje mjesto. Niti u momčadi, niti u klubu! Dajbože da recimo Thaqi i Butić postanu razina Frigana, Hodže, Galešića, Smolčića... Za mene je uvijek najbolji domaći igrač, a svima je najdraže kad dečki iz naše Škole nogometa opravdaju povjerenje. Do zime moramo puno bolje i s ovim kadrom. Za sve nas vrijedi taj test u trajanju od dva mjeseca do kraja polusezone pa ćemo podvući crtu. Kao u svim drugim klubovima.

Ugovori na ljeto ističu Petroviču, Jankoviću, Radeljiću, Gojaku, Bogojeviću...

- S nekima razgovaramo o produžetku, s nekima ćemo uskoro u razgovore. Moramo biti realni. I igrača se nešto pita. Puno toga je na samom igraču. Imamo primjer Selahija. Svašta se priča, a jedina je istina kako je daleko manje bila stvar novca koliko je dečko nakon četiri godine želio novi izazov - rekao je na kraju Darko Raić Sudar.

Danijel VUKUŠIĆ

Prigoda svima

Transferi i nogomet uopće daleko su od egzaktne znanosti.

- Da nije tako, onda bi najbogatiji uvijek osvajali sve trofeje. Dakle, Rijeka ne bi osvojila ništa. A itekako osvaja. U odnosu na generaciju koja je ljetos uzela oba trofeja, prethodna je sigurno bila jača. A nije osvojila ništa. Nekad nešto u što su svi uvjereni da će biti dobro ne ispadne ni blizu očekivanja, a oni od kojih očekuješ malo ili ih dovedeš kao rotacijske igrače, postanu nositelji igre. To je nogomet. Evo primjer Iankova. Trebao je biti zamjena za Fruka. Iz mnogih se razloga zasad nije iskazao, ali tu je, još ima šansu. Isto kao Vignato. Ili će se nametnuti ili idemo drugim putem.

SuperSport Druga NL

GROBNIČANI POTONULI NA DNO

SEGESTA	4
GROBNIČAN	1

SISAK Utakmica 8. kola SuperSport Druge NL: Segesta - Grobničan 4:1 (1:0). Gradski stadion. Gledatelja: 150. Sudac: Matija Kordić (Zagreb). Strijelci: 1:0 Ivančić (45'), 2:0 Sanogu (67'), 2:1 Rožajac (79'), 3:1 Čulina (80'), 4:1 Čondrić (82'). Žuti kartoni: Kapac (Segesta), Ciglar, Marot (Grobničan).

SEGESTA: Holjevac, Kocijančić (od 75' Kramarić), Čondrić, Bjelivuk, Chardey, Kapac (od 75' Radoš), Ivančić (od 63' Čulina), Jajalo, Kukoč. Sanogo (od 81' Kožić), Špehar (od 63' Brkić).

GROBNIČAN: Jurčević, Kosić, Marot, Vinars, Srzentić (od 76' Ciglar), Došen (od 46' Mrvčić), Bosančić (od 83' Golić), Batarelo (od 66' Rožajac), Grgić, Dukađin (od 46' Rožajac), Delibegović.

Grobničani su, nakon niza od četiri gostujuća remija, doživjeli treći prvenstveni poraz. Jedan od četiri pogotka za momčad bivšeg trenera Grobničana Damira Milinovića postigao je Nikša Čulina, donedavni igrači Opatije. Grobničani su ovim porazom skliznuli na dno drugoligaške ljestvice. Utjeha je što imaju utakmicu manje i što je postavljanje novoga travnjaka pri kraju pa bi se igrači Grobničana uskoro mogli vratiti na svoj stadion.

Ostali rezultati 8. kola: Kustošija - Bjelovar 3:0, Mladost Ždralovi - Varteks 3:1, Lučko - Uskok 1:0, Dugo Selo - Radnik 0:3, Trnje - Đakovo 1:0, Uljanik - Jadran LP 1:3, Solin - H. dragovoljac 0:1. **Poredak:** Mladost 19, Kustošija 17, Jadran LP 17, Uskok 16, Radnik 14, Uljanik 13, Varteks 13, Segesta 12, Solin 10, Lučko 9, Đakovo Croatia 8, Trnje 7, Dugo Selo 6, Hrvatski dragovoljac 6, Bjelovar 5, Grobničan 4 boda. (I. VO.)

Četvrta NL NS Rijeka

KLANA - OTOČAC 4:0

RIJEKA **Rezultati 6. kola:** Cres - Ližnjan 3:0 (Maloku 13', Aščić 33', 67'), Umag - Zamet 3:2 (Jašarević 21', Čavarović 88', Čavarović 90+8'/Kocijan 33', 45'+1'), Gospić 91 - Mladost Fažana 0:1 (Lazarević 63'), Medulin 1921 - Funtana 2:2 (Miločani 83'-ag, Stošić 88'/Šegon 30', Petković '32), Rovinj - Žminj 3:1 (Perković 51', Šerifović 55', Bracho 80'/Matika 87'), Klana - Otočac 4:0 (Maksić 45', Laginja 66', Iskra 69', Milković 83'), Smoljanci Sloboda - Borac odgođeno.

Poredak: Rovinj 15, Klana 12, Ližnjan 10, Mladost Fažana 10, Žminj 9, Cres 9, Gospić 91 9, Borac 8, Smoljanci Sloboda 7, Umag 6, Funtana 6, Medulin 1921 5, Zamet 4, Otočac 4 boda.

HEP Superlige kuglačica

SPLIT	2
RIJEKA	6

SPLIT Susret 4. kola: Split - Rijeka 2:6 (7,5:16,5, 3.260:3354). Kuglana Poljud. **Rezultati:** Vidan - Gizdulić 1:0 (2:2, 562:526), Šego - Grdić 0:1 (2:2, 536:556), Torović - M. Juričić 0:1 (0:4, 512:607), Šipić - Cindrić 0:1 (0,5:3,5, 533:586), Laus - Tomašić 0:1 (1:3, 540:549), Strinić - I. Juričić 1:0 (2:2, 577:530).

Matea Juričić predvodila je Rijeku u vrijednoj pobjedi u Splitu.

Ostali rezultati: Kustošija - Frozy Zabok 1:7 (5:19, 3.227:3.519), Istra - Ogulin 5:3 (13,5:10,5, 3.366:3.291), Đakovo - Zagreb 2:6 (13:11, 3.393:3.454).

Poredak: Mlaka 8, Split 6, Frozy Zabok 6, Zagreb 6, Rijeka 5, Istra 4, Kustošija 3, Siscia 2, Ogulin i Đakovo bez boda.

MLAKA	8
SISCIA	0

RIJEKA Susret 4. kola HEP Superlige kuglačica: Mlaka - Siscia 8:0 (20:4, 3.625:2.982). Kuglana Mlaka. **Rezultati:** Gal - Gubić 1:0 (4:0, 621:531), Bogdanović - Milinović 1:0 (2:2, 583:546), Pejak - Smuđ 1:0 (3:1, 615:577), Strelec Juvančić (Repnik) - Štrbac 1:0 (3:1, 554:531), Polanščak - Bunjan 1:0 (4:0, 643:444), Pofuk - Korzo 1:0 (4:0, 609:353).

Tigrice su ostvarile uvjerljivu pobjedu uoči nastupa na Svjetskom kupu u Bolzanu, koji će pokušati osvojiti šesti put u nizu. Forma je dobra, Riječanke su prvenstvo otvorile s četiri pobjede. Ogled sa Siscijom bio je igra mačke i miša, ali svejedno su imale prosjek od 606 drva. (Z. H.)

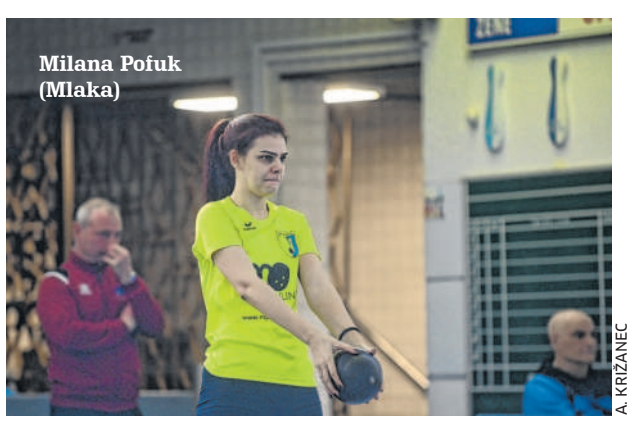

Milana Pofuk (Mlaka)

A. KRIŽANEC

SUPERSPORT PRVA NL Nogometaši Orijenta na Peščenici prok

Skupo plaćena samo

U 62. minuti, pri vodstvu Orijenta 2:1, Dubrava TK je ostala Marka Novaka-Stanka. Činilo se da sva tri boda odlaze put Sušaka. Međutim, prerano opuštanje gostiju kažnjeno je u završnici

STRIJELAC ZA IZJEDNAČENJE - Jakov Bilajac

N. BLAGOJEVIĆ

UTAKMICE 10. KOLA:

Rudeš - BSK	4:0
Dubrava - Orijent	2:2
Hrvace - Opatija	3:0
Karlovac - Cibalia	0:1
Dugopolje - Sesvete	ned 15
Croatia - Jarun	ned 15.30

Karlovac	10	6	1	3	17:8	19
Rudeš	10	4	3	2	12:9	18
Orijent	10	4	4	2	17:10	16
Sesvete	9	4	4	1	8:4	16
Dugopolje	9	5	1	3	9:8	16
Dubrava	10	4	2	4	10:12	14
Cibalia	10	3	4	3	8:9	13
Hrvace	10	4	1	5	14:17	13
Croatia (Z)	9	3	2	4	9:9	11
BSK	10	2	3	5	9:12	9
Jarun	9	2	2	5	6:10	8
Opatija	10	1	3	6	6:17	6

Sljedeće kolo (18. listopada): Sesvete - Hrvace (17. listopada), Opatija - Rudeš, BSK - Croatia, Orijent - Karlovac, Jarun - Dubrava TK (19. listopada), Cibalia - Dugopolje (19. listopada).

Davor PETROVIĆ

ZAGREB Gostovanje Orijenta kod Dubrave TM jednog bi se dana komotno moglo naći na nekoj nogometnoj akademiji kao školski primjer gubitka bodova zbog pretjerane samouvjerenosti. A možda i u nekoj drugoj kategoriji koja pokazuje da se nikada ne treba predavati. Naime, u 62. minuti, pri vodstvu Orijenta 2:1, Dubrava TK je ostala bez nesretnog dobitnika drugog žutog kartona, Marka Novaka-Stanka, i činilo se da sva tri boda odlaze put Sušaka. Međutim, prerano opuštanje gostiju kažnjeno je u završnici, kada je Amet Yber Korca najbolje reagirao na prvoj stativi nakon kornera s lijeve strane. Bilo je to u 82. minuti - 2:2.

Na početku utakmice obje momčadi su igrale žustro, raštrčano i agresivno, tražeći vodstvo. Tako je u 7. minuti Antonio Galešić na desnoj strani potegnuo s ruba kaznenog prostora prema bližem kutu, ali tom prizemnom udarcu je nedostajalo malo preciznosti. Nešto kasnije Dubrava TK je uzvratila na sličan način. Ante Matić je iz konera s desne strane poslao loptu prema vrhu šesnaesterca, gdje je Robert Janjiš, također prizemno, odapeo iz prve u drugi kut. Lopta je išla uz stativu u malu mrežu, a Vice Baždarić je sačuvao nulu čudesnom intervencijom.

Bijela točka

Igrala se 15. minuta kada je Dubrava TK pokušala nešto dobiti dugom loptom. David Zubović je u svom kaznenom prostoru kratko povukao Ivana Miličevića koji se oslobodio pa pao, a sudac Ante Terzić je pokazao na bijelu točku. Najstrožu kaznu mirno je realizirao Matić, poslavši Baždarića na jednu, a loptu na drugu stranu - 1:0.

Domaći igrači nisu stigli pošteno proslaviti gol, i to doslovno. Naime, Orijent je krenuo s centra i složio brzu akciju za izjednačenje preko desne strane. Preciznije, Filip Braut je uz liniju dao duboku loptu koju je uhvatio Cherno Saho, a zatim je uslijedio njegov bijeg i prizemni ubačaj u sredinu za Jakova Bilajca - 1:1.

U 42. minuti Orijent stigao do vodstva. Bila je to duga akcija u kojoj je lopta završila na lijevom boku. Duje Ušalj je poslao centaršut prema vrhu peterca, u visini druge stative, a tamo je Niko Gajzler bio

Futsal momčad Rijeke ostvarila prvu pobjedu u SuperSport HMNL-u ove sezone

Riječki dečki i vratar Saaf »zapalili« tribine

Ulazak u utakmicu donio je previše samopouzdanja da bismo je izgubili - kaže Filip Kamauli

RIJEKA Prošle sezone futsal momčad Rijeke na premijernu pobjedu u SuperSport HMNL-u čekala je do 12. kola. Gost Trsata tada je bio Osijek. Ovoga puta Bijeli su do prvoga troboda stigli u 2. kolu. Gost parketa Dvorane mladosti ponovo je bio isti suparnik, ali u ulozi aktualnog viceprvaka države. To samo dodatno daje na težini uspješno odrađenog iskupljenja riječke momčadi za startni poraz od Crnice. Osječani su unatoč porazu pokazali da nisu slučajno prošle sezone zalutali u finale doigravanja, a Riječani...

Riječani su u prvom redu pokazali silnu volju i želju, u pojedinim razdobljima utakmice i igru zbog koje se mogu naslućivati visoki dometi. Prvo ime susreta definitivno je bio vratar Victor Saaf (28). Švedska reprezentativna hobotnica iz grada Borasa, pristigla ovoga ljeta na Trsat, gotovo pola sata je držala zaključana svoja vrata. Primio je Saaf na kraju četiri pogotka, ali ponovo u završnici zaustavio dva udarca za potpuni delirij na tribinama Dvorane mladosti.

- U prvom poluvremenu igrali smo jako, jako dobro. Silno smo željeli pobjedu nakon poraza u Šibeniku. Prvo poluvrijeme bio je sjajno. Nakon toga naši gosti su zaigrali s igračem-vratarom. Nije lako 25 minuta igrati s četvoricom protiv petorice igrača i pritom ne primiti pogodak. Na kraju smo, što je najbitnije, uspjeli doći do pobjede u sjajnoj atmosferi. A posljednje minute utakmice i navijanje s tribina... To je bilo - ludo! Volim igrati u takvom ozračju - rekao je gotovo u jednom dahu Saaf čije izvedbe su podsjetile na najbolje dane Tončija Periborija ili Valtera Matoševića na vratima rukometaša Zameta...

Epitet junaka zaslužila su i dva riječka dečka. Miho Matijević zabio je jedan, a hitronogi Filip Kamauli dva pogotka.

- Ova utakmica pokazala je što je futsal. Imali smo prednost od 4:0, ali bili smo svjesni i na poluvremenu da nam to ništa ne znači i da u preostalih 20 minuta moramo pružiti sve od sebe da zadržimo tu prednost. Znali smo da Osijek odlično igra golmana-igrača. Sretan sam što smo pružili dobru igru i pobijedili. Nadam se da ćemo tako nastaviti - rekao je Matijević.

Kamauli je u nastavku postigao svoj drugi i jedini riječki, ispostavilo se, pobjednički pogodak.

- Otvorili smo savršeno prvo poluvremena. Početkom nastavka se uvukla mala nervoza, ali zabili krajem utakmice zabili smo peti pogodak. Mislim da smo zasluženo pobijedili, jer stvarno smo odigrali dobru utakmicu. Čestitam svim dečkima. Cijeli tjedan smo govorili o tome kako nas mora nositi zajedništvo, a to smo prezentirali na utakmici i na kraju nas je takav pristup nagradio - rekao je Kamauli.

ockali vodstvo s igračem više

uvjerenost

Dubrava TK - Orijent 2:2

Stadion Peščenica. Gledatelja 300. Sudac: Ante Terzić (Split). Strijelci: 1:0 Matić (17'-11m), 1:1 Bilajac (18'), 1:2 Gajzler (42'), 2:2 Korca (82'). Žuti kartoni: Janjiš, Novak-Stanko, Ibrahim, Matić (Dubrava TK), Zubović, Saho, Gajzler (Orijent). Crveni karton: Novak-Stanko (62'-drugi žuti).

DUBRAVA: Maričević 7,5, Palić 6 (46' Šepić 6,5), Novak-Stanko 6, Zahora 6 (68' Božurić -), Matić 7, Janjić 6 (46' Pasariček 6,5), Pavić 6,5, Vrdoljak 6 (46' Ibrahim 6,5), Miličević 76, Dominić 6 (46' Jakovljević 6,5), Korca 7.

ORIJENT: Baždarić 6,5, Braut 7, Prpić 6,5, Zubović 6 (46' Valinčić 6,5), Saho 6,5 (63' Rešetar -), Kordić-Gružić 6,5, Bilajac 7 (88' Bilobrk -), Ušalj 6,5, Burčul 6,5 (73. Medojević -), Galešić 6,5, Gajzler 7 (73' Panić -).

Hrvace - Opatija 3:0

Utakmica 10. kola SuperSport Prve NL: Hrvace - Opatija 3:0 (1:0). Stadion Hrvaca. Gledatelja: 200. Sudac: Antonio Škobić (Čepin). Strijelci: 1:0 Žilić (14'), 2:0 Ravlić (62'), 3:0 Ljubić (90'). Žuti kartoni: Weitzer (Opatija).

HRVACE: Vukman, Mijić, De Souza, Milović, Gilić-Kuko, Vučković (od 46' Carev), Škarić (od 86' Ljubić), Ramadani, Žilić (od 86' Bašić), Grgić (od 65' Žužul), Ravlić.

OPATIJE: Nwolokor, N. Shehu (od 46' Weitzer), Ajayi (od 59' Groznica), Jakac (od 46' Đorđević), Dalić, Bagadur, Macolić, Marić, Žlibanović, B. A. Bogolin (od 59' Pejanović), Švrljuga (od 46' Stojanović).

Nogometaši Opatije upisali su i peti poraz u posljednjih sedam utakmica što je za posljedicu imalo - prvoligaški fenjer. Možda je na gostovanju kod novaka u ligi sve moglo otići u drugom smjeru da je Goodness Ajayi iskoristio prilike kod vodstva domaćina 1:0.

Kazna je stigla početkom nastavka, a onda se bilo teško vaditi protiv neugodnog domaćina i novaka u ligi. Opatijci su u završnici zaigrali s igračem manje budući da se ozlijedio Nino Stojanović, a trener Zoran Bogolin je prethodno iskoristio sve zamjene. (I. VO.)

najviši u skoku - 1:2.

Dubrava TK je u drugi dio ušla sa četiri svježa igrača, i to joj je donijelo inicijativu i nekoliko gužvi pred kaznenim prostorom suparnika.

Isključenje

No, prvi je zaprijetio Orijent iz slobodnog udarca s lijeve strane u 53. minuti. Dok su svi očekivali centaršut, Gajzler je pucao po golu, a Dario Michael Maričević krajnjim je naporom izbio loptu van granica igrališta.

Nakon kornera za Dubravu TK u 61. minuti Baždarić si je zabio autogol, ali Terzić je odmah pokazao da je felšana lopta na svom putu u jednom trenutku bila izvan terena. Već u idućoj akciji Novak-Stanko si je priskrbio isključenje, a iz tog slobodnog udarca Gajzler je još jednom natjerao Maričevića na novu zahtjevnu intervenciju. Igrači Orijenta očigledno su mislili da s figurom više kontroliraju zbivanja na terenu. No, u 82. minuti su saznali da to baš i nije tako.

DVOSTRUKI STRIJELAC - Filip Kamauli i osječka desetka Santos Walex

M. GRACIN

Oni koji su pratili riječku momčad prošle sezone, pa i utakmicu u Šibeniku prošloga vikenda, vjerojatno su nakon pogotka Osječana za 5:4 u glavi počeli vrtjeti najcrnji scenarij... Ne bi bilo prvi put da Riječani u finišu ispuste sve ono dobro što su napravili.

- Iskreno, kod mene nije bilo tako. Ulazak u utakmicu donio je previše samopouzdanja da bismo je izgubili. Vruća završnica u kojoj smo izdržali samo je bila šlag na ovu pobjedničku tortu - rekao je Kamauli.

I. VOLARIĆ

Pomorac uvjerljivo nadigrao Riječane u derbiju 7. kola Treće NL Zapad

A. KRIŽANEC

EMOCIJE POD STIJENAMA - Slavlje Pomoraca i tuga Lokosa

Matković i Bradarić potopili Lokose za vrh ljestvice

Za domaće je bila kobna, a za goste dobitna osovina Marino Matković - Dino Bradarić, prvi se pojavio u ulozi strijelca, drugi asistenta kod prvih dvaju golova

LOKOMOTIVA	1
POMORAC	4

RIJEKA Utakmica 7. kola Treće NL Zapad: Lokomotiva - Pomorac 1:4 (0:4). Stadion Kantrida. Gledatelja: 200. Sudac: Sandro Miličković (Rijeka) 6,5. Strijelci: 0:1 Matković (14'), 0:2 Matković (37'), 0:3 Benčić (39'), 0:4 Lapić (44'), 1:4 Mikulica (84'-ag.). Žuti kartoni: Mohorovičić, Fuštar (Lokomotiva), Benčić, Rubčić (Pomorac).

LOKOMOTIVA: Popović 5, Franković 5, Hunčak 5, Josipović 5,5, Ivančić 5 (od 61' Fumić 5,5), Bašić 5 (od 46' Junuzović 5), Pozderac 5 (od 61' Fuštar 5), Mandić 5 (82' Pichler -), Monjac 5, Mohorovičić 5, Pučić 5 (od 82' Kuvač -).

POMORAC: Nicoletti -, Bradarić 7,5 (od 60' Stojković 6), Mikulica 7, Lapić 7, Burul 7 (80' Ende -), Benčić 7,5 (od 60' Piculjan 6), Šprem-Veljavečki 7, Matković 7,5 (80' Sobotinčić -), Dundović 7, Mendrila 6,5 (od 64' Biškupović 6), Rubčić 6,5.

Lokomotiva - Pomorac 1:4! Sudar na Kantridi pretvorio se u jednosmjernu ulicu, sve je praktički riješeno u razmaku od osam minuta završnice prvog poluvremana kad su Pomorci zabili tri pogotka, trasirali pobjedu s kojom su zasjeli na vrh ljestvice. Za domaće je bila kobna, a za goste dobitna osovina Marino Matković - Dino Bradarić, prvi se pojavio u ulozi strijelca, drugi asistenta kod prvih dvaju golova koji su poprilično bili slični. Sve za već sedmi pogodak Matkovića, vodećeg ligaškog strijelca. Generalno, Pomorac je jako zapaženom izvedbom u prvom dijelu u potpunosti razbio igru i iluzije Lokosa da u derbiju mogu imalo profitirati. Gosti su bili toliko dominatni da su u ležernijem nastavku u brzini niže i na rutinu mogli samo držati stečeni i veliki kapital.

Poput Perišića

Kostrenski »pomorci« su od početka jasno dali do znanja da su došli po puni plijen pod stijene Kantride. Momčad iz Žuknice djelovala je dominantno u svakom pogledu, tako da su neprepoznatljivi Lokosi u prvih 45 minuta mogli stradati još više.

Na planu organizacije igre sve je bilo na strani gostiju, Crveni su bili dobro posloženi, brži na svakoj lopti, dominantniji u skoku... Energetski su izgledali kao da igraju u dvije brzine više što je i rezultiralo s četiri pogotka do odmora.

Kostrenjanima se otvorilo već u 14. minuti, brzonogi Bradarić probio je desni bok i ubacio, a Matković u stilu Perišića s visoko postavljenom nogom majstorski poslao loptu u kut nemoćnog Popovića s vrha peterca - 0:1. Potez za nogometne sladokusce.

Bradarić, sitnog, ali brzog i učinkovtog koraka bio je konstantna prijetnja domaćoj obrani, dok je Lokomotiva nešto pokušavala dugih loptama, ali bez ikakve opasnosti po Nicolettija. Bedem Pomoraca i srednji blok uz zadnju liniju funkcionirali su poput dobro podmazanog mehanizma.

Repriza

U 37. minuti akciju je inicirao Benčić kroz sredinu ostavši na nogama nakon prekršaja, dodao loptu za Bradarića, a on je u gotovo repriznoj akciji na drugoj strani pronašao Matkovića koji je s desetak metara silovito pogodio mrežu - 0:2. U sljedećih osam minuta Lokomotiva je iskočila iz kolosijeka, njeni »vagoni« poispadali su u svim linijama.

U 39. minuti nečuvani Benčić je lakoćom matirao vratara sa samo tri metra nakon ubačaja Matkovića, a u 44. Lapić odmjerenim udarcem sa 17 metara pogodio kut Popovića - 0:4. Toliko da je trener Bruno Lautar burno regirao prema svojim uspavanim igračima. Sreća po Lokose pa je brzo došao odmor...

U nastavku koji je bio puko odrađivanje formalnosti domaći su izmjenama nastojali razbuditi momčad, ubrizgati svježeg goriva, ali osim prividne, jalove inicijative ništa se ozbiljnije nije događalo na travnjaku.

U 82. minuti nakon kontre Piculjan je propustio stopostotnu šansu, a u 85. minuti Lokosi su došli do počanog pogotka, Josipović je zavrnuo prizemno loptu s lijeve strane na koju je natrčao branič Mikulica i spremio je u vlastitu mrežu - 1:4. U 90. se u strijelce mogao upisati i Biškupović, Popović je obranio »mrtvu šansu« jedan na jedan.

Denis FRANČIŠKOVIĆ

Lopac: Potpuno smo neutralizirali protivnika

Bruno Lautar, trener Lokomotive: - Loše smo ušli u utakmicu, znali smo kvalitete gostiju, ali nismo se dobro postavili. Gosti su bili energičniji i motiviraniji što me malo žalosti s obzirom da je bio derbi. U drugom dijelu slika je bila drugačija, ali nismo uspjeli stvoriti puno prigoda. Čestitke Pomorcu.

Tomislav Lopac, trener Pomorca: - Čestitke mojim igračima na izvedbi, dobro smo se pripremili za ovaj derbi. Neutralizirali smo Lokose i bili bolji u sve četiri faze igre. Imamo svoj model igre za fazu napada i obrane i zasad je to dobro. Odlična izdanja Bradarića i Benčića? Istina, pogotovo u prvom dijelu. Ali tu je i cijela momčad koja odradi za njih dobar dio posla.

Krk - Halubjan 3:1

Rezultati 7. kola: Krk - Halubjan 3:1 (Jurica 12', Begonja 50', Jelić 65'/Tadić 79'), Nehaj - Pazinka 0:2 (Maružin 5', Ivetac 66'), Jadran - Novalja 2:0 (Vlizlo 14', Paulinić 41'), Rudar - Vinodol 4:2 (Čenaj 30', Golja 43', Načinović 64', Čenaj 69'/T. Lagumdžija 31', Rubčić 60'), Kraljevica - Banjole 1:1 (Mohorić 80'/Rosić 58'), Buje - OŠK Omišalj 2:0 (Radovčić 17', 22'), Crikvenica - Naprijed 0:0.

Poredak: Pomorac 19, Pazinka 19, Buje 15, Naprijed 13, Lokomotiva 13, Banjole 11, Novalja 9, Vinodol 9, Krk 8, Kraljevica 7, Rudar 6, Jadran 6, Nehaj 6, Crikvenica 5, Halubjan 4, OŠK Omišalj 3.

Monolog Sesveta u susretu 6. kola Paket24 Premijer lige rukometaša

Zamećani ostali bez teksta

SESVETE ›› Sesvećani su na domaćem terenu opravdali ulogu favorita s desetkovanim Zametom, koji je zbog ozljeda niza ključnih igrača morao improvizirati s postavom. Prinudne promjene nisu bile rješenje na duži rok, nakon početnih minuta Sesvete je zagospodarilo parketom i dotrčalo do očekivane pobjede.

Obrambeni kišobran Zamećana je u dvoboju sa sesvetskim rukometašima bio štit nešto više od desetak minuta, nakon toga je u obrani počelo prokišnjavati. Uz to, kako su domaćini na drugoj strani imali razdoblja u kojoj su limitirali riječki napad, stvorili su preduvjete da njihovi navijači mogu zadovoljno pogledavati stanje rezultata na semaforu. Roko Markota je u 12. minuti pogodio za 6:6, to šesto izjednačenje rezultata je bilo i posljednje do odlaska na odmor. Preostala, skoro pa trećina poluvremena pretvarala se u cikličke monologe Sesveta, onaj prvi je najzvučniji i najimpresivniji, serija od čak pet golova u pet minuta kraj zabezeknutih gostiju. Kada je Baković poentirao u 17. minuti, posljedica je bila odvajanje Sesvećana na 11:6. U tom ritmu golova Topić i Svržnak su rastegnuli razmak nam čak 15:8 nakon čega je paljba malo utihnula te je na odmoru pet golova razlike.

Prijeteći oblaci su ostali i dalje nadvijeni nad tabor Riječana koji nisu dali gola više od 9 minuta i Sesvete je novom serijom 5:0 odmaglilo na deset golova razlike. Riječani su do pola poluvremena dali tek jedan gol, do kraja utakmice obaljala se tek formalnost, na kraju je bilo čak 30:19.

D. DUVNJAK

ARHIVA NL

ŠEST GOLOVA - Roko Markota

Sesvete - Zamet 30:19

Utakmica 6. kola Lige B Paket24 Premijer lige rukometaša: Sesvete - Zamet 30:19 (16:11). Dvorana SŠ Jelkovec. Gledatelja 800. Suci: Pavić i Torbarina (Zadar).
SESVETE: Perić, Hršak 3, Kahlina, Tomić 2, Turčić 1 (1), Raužan 2, Šuker, Ivanišević 2, Knezović 2, Lulić 3, Finek 1, Udovičić 1, Molc, Svržnjak 4, Baković 6, Topić 3.
ZAMET: Zena, Krstić, Tadić, Vučko, Ogurlić, Markota 6 (4), Dundović, Lerner 1, Ćosić 4, Grce, Golik, Marković, Radoičić 4 (2), Stojčević, Lencović, Perkov 4.
Isključenja: Sesvete14, Zamet 4 minute. **Sedmerci:** Sesvete 1 (1), Zamet 6 (5).

DANAS

NOGOMET
PRVA ŽUPANIJSKA LIGA (15.30)
RIJEKA (Omladinsko): Stari grad - Vrbovsko
DELNICE: Goranin - Draga
RAB: Rab - Turbina
MUNE: Mune - Rikard Benčić
DRUGA ŽUPANIJSKA LIGA (15.30)
GOMIRJE: Gomirje - Goranka
MRKOPALJ: Mrkopalj - Željezničar
SKRAD: Polet - Snježnik

KOŠARKA
PRVA LIGA (M)
MAKARSKA (18): Amfora - DepoLink Škrljevo
A-2 LIGA - ZAPAD (M)
RIJEKA (3. maj, 18.30): FSV - Kvarner junior
KASTAV (15): Kastav - Jadranka

RUKOMET
PRVA LIGA JUG (M)
RIJEKA (D. Lukarić, 18): Kozala - Poreč II
DRUGA LIGA ZAPAD (Ž)
CRIKVENICA (18): Murvica - Samobor
ZAGREB (14.30): Lokomotiva II - Liburnija Opatija
DRUGA LIGA ZAPAD (M)
RIJEKA (Centar Zamet, 18): Zamet II - Novigrad
OGULIN (19.30): Ogulin - Čavle

ODBOJKA
HRVATSKI KUP (M)
MAVRINCI (16): Grobničan - Gornja Vežica
PRVA B LIGA ZAPAD (Ž)
KOSTRENA (17): Kostrena - Poreč
ROVINJ (17): Rovinj-Rovigno - Drenova
PAZIN (18): Pazin - Gornja Vežica
DRUGA LIGA ZAPAD (Ž)
RIJEKA (D. Lukarić, 15): Petica - Opatija
RIJEKA (D. Lukarić, 12): Škurinje - Matulji 2004
KASTAV (11.30): Kastav 1998 - Sveti Matej 06

SUPERSPORT PREMIJER LIGA Kvarner upisao treći uzastopni poraz

Eaddy najveći tragičar, čekaju se potezi uprave

Dubrava je zasluženo slavila, a na kraju je tragičar Riječana ispao Tahj Eaddy, pet sekundi prije kraja neshvatljivo je i loše pucao iz velike daljine

Katarina BLAŽEVIĆ

RIJEKA ›› Kriza u Kvarneru se nastavlja, riječki su košarkaši protiv Dubrave upisali treći uzastopni prvenstveni poraz, a odmah su nakon utakmice na parketu zametske dvorane predsjednik Robert Jurković i predsjednik Košarkaškog saveza PGŽ-a Duško Miočić razgovarali sa sportskim direktorom Davorom Kusom te pomoćnim trenerom Sinišom Štembergerom...

Puno nervoze

Ako se pridoda i kvalifikacijski turnir za ENBL, trenutno su Riječani na omjeru 1-4. A ta jedna pobjeda je upisana upravo protiv Dubrave na opatijskom turniru, koja je tako uzvratila Riječanima na Zametu.

Gosti su zasluženo pobijedili, iako je Kvarner imao svoje šanse. No, gosti su vodili cijelo drugo poluvrijeme, izuzev jednog izjednačenja na početku treće četvrtine, a na kraju je najveći tragičar riječke momčadi bio Tahj Eaddy. Unatoč tome što je upisao 16 poena.

Bilo je puno nervoze u zadnjih par minuta, a dotad solidan američki bek je puno toga uprskao. Domaći su proslavili pogrešku Rajaofere kod rezultata 77:78 minutu prije kraja. Eaddy je potom prvi put izgubio loptu. Kvarneru je ostalo pet sekundi napada, a on nije znao što napraviti pa se odlučio sjuriti pored dvojice igrača. Sve je završilo izgubljenom loptom. Niti Dubrava nije iskoristila svoju šansu, a u novom riječkom napadu je lopta išla od jednog do drugog igrača, ali nitko se nije odvažio pucati. Vučić je na kraju morao iz teške pozicije pokušati položiti. Nije uspio...

Lov i trice

Dubrava je s druge strane dodala tek jedan poen s crte slobodnih bacanja (77:79), pa je Kvarner imao novu šansu za izjednačenje ili preokret. Ostalo je još 16 sekundi igre. Eaddy je, ponovo neshvatljivo, pet sekundi prije kraja iz velike daljine pucao. Lopta nije došla ni blizu košu...

Dubrava je na krilima Wrighta i Gnjidića te s devet ubačenih trica na veliki odmor otišla s prednošću od tri poena (46:49). Bilo je to poprilično izjednačenih 20 minuta, a domaćin je bio taj koji je uglavnom lovio rezultat. Gosti su bili pucački raspoloženi, torperdirali su riječku momčad s pet trica u pet i pol minuta.

Neriješenim rezultatom je završila prva četvrtina, ali ubrzo se Dubrava ponovo odvojila. I to ponovo preko dalekometnog šuta. Trica Schwartza pa Krajine i Dubrava je vodila 27:22 u 12. minuti. Nazor je pozvao minutu odmora i napravio par rotacija, nakon čega se probudio Ogrizović s tricom i asistencijom za Vujičića.

Gosti su serijom 11:0 u 28. minuti poveli 66:54, ali je Riječane to samo razbudilo jer su uzvratili serijom 8:0. Ipak, do povratka u egal su došli tek sredinom posljednje četvrtine (71:72). Finiš je ipak pripao Dubravi.

A. KRIŽANEC

NOVI POSRTAJ - Josip Jukić

Kvarner - Dubrava 77:81

Utakmica 3. kola SuperSport Premijer lige košarkaša: Kvarner - Dubrava 77:81 (21:21, 25:28, 16:18, 15:14). Centar Zamet. Gledatelja: 150. Suci: Vovk, Mikulić i Barišić.
KVARNER: Eaddy 16 (1-1), Smojver 5, Jukić 5 (1-4), Milićević 10 (2-2), Vučić 23 (3-6), Lauš, Ogrizović 9, Cvitanović, Fantina, Vujičić 9 (3-4), Murphy, Jambrović.
DUBRAVA: Wright 15 (4-4), Matić 21 (2-3), Krajina 8 (1-2), Gnjidić 24 (7-8), Schwartz 9, Rimac, Mucak, Williams Jr. 2, Babić, Šabić, Rajaofera 2.

Potraz Riječanki u 2. kolu Premijer lige košarkašica

FSV - Studio Zagreb 62:102

RIJEKA ›› Utakmica 2. kola Premijer lige košarkašica: FSV - Studio Zagreb 62:102 (18:26, 18:23, 16:23, 10:30). Dvorana »3. maj«. Gledatelja: 100. Suci: Lenac, Trebatički i Buterin.

FSV: M. Glomazić, Mašić 15, Konjević 6, Jurčić 5, Zukanović 14, Ratković 3, Vidović 1, Džidić 2, Brandić 4, Pozder 2, Kudić, Brajac 10.

STUDIO ZAGREB: Stanković 3, Pačkovski 17, Domuzin 20, Ćuklin 5, Elder 24, Arnautović 11, Bilušić 5, Baričević, Blacksten 17, Rogić.

Košarkašice FSV-a upisale su u drugom premijerligaškom kolu drugi ovosezonski poraz. Iako konačni rezultat to ne prikazuje, Riječanke su se dobro držale tijekom prvih 20 minuta te su na velikom odmoru imale zaostatak od 13 poena. Onda je sve krenulo nizbrdo. Riječanke u drugom poluvremenu nisu imale šanse protiv favoriziranih Zagrepčanki, a 30 primljenih poena u zadnjoj četvrtini je razlog zašto su domaće na kraju ostale zamrznute na nerealnih »minus 40«. Amerikanke Jasmine Elder (24 poena i 15 skokova) i Kylee Blacksten (17 poena i sedam skokova) su predvodile pobjedničku ekipu. Kod FSV-a je kapetanica Mia Mašić s 15 poena bila najefikasnija, dok je Marijana Zukanović dodala 14 koševa. (K. B.)

FIBA

Mia Mašić

Prvo kolo Prve lige košarkaša

Crikvenica - Omiš ČT 87:70

CRIKVENICA ›› Utakmica 1. kola Prve lige košarkaša: Crikvenica - Omiš Čagalj Tours 87:70 (17:18, 29:18, 22:17, 19:17). Gradska dvorana. Gledatelja: 200. Suci: Miletić, Patača i Ferenčić.

CRIKVENICA: Vucić 13, L. Došen 10, Šulentić 16, F. Došen 3, Butorac 4, Pepelar 1, Filipović 21, Karabaić 2, Bešić 14, Perić, Ćošić, Dragičević 3.

OMIŠ ČAGALJ TOURS: Garac 11, Gizdavčić 11, Kotrulja 16, Fulgosi 2, Hill 18, Mimica, Jurčević, Bilanović, Babić, Baučić, Mirković 12.

Košarkaši Crikvenice ugodno su iznenadili na startu sezone i pobijedili Omiš, koji je prije susreta kotirao kao favorit u ovom dvoboju. Ključna je bila serija 14:0 u drugoj dionici (38:29, 17'), a nakon povezanih šest poena na sredini treće četvrtine, Kirci su poveli 60:42 (26').

U posljednjoj su dionici domaći držali dvoznamenkastu prednost u svojim rukama. Raspoložen je bio Franco Filipović, koji se vratio nakon duge ozljede i ubacio pet trica (21 poen i osam skokova), dok je Marko Šulentić dodao 16 poena i šest skokova. Kod gostiju je najefikasniji bio Victor Hill Nwagbaraocha s 18 poena. (K. B.)

ARHIVA NL

USPJEŠAN DEBI - Teddy Delač

Regionalni derbi prve lige rukometašica

Rudar - Zamet 24:21

LABIN ›› Susret 5. kola Prve lige rukometašica: Rudar - Zamet 24:21 (11:12). SC »Franko Mileta«. Gledatelja: 400. Suci: Alan Muranović i Damjan Štifanić (Poreč).

RUDAR: Žunko, Tomanjik, Peršić 2, Basanić, Raspudić 5, Jajčević 9 (3), Crnjak, Mikolić 1, Šegota 1, Zupičić, Benazić 1, Đuzel 1, Kovačević, Čović 2, Posavac 1, Markulinčić 1.

ZAMET: Šegota, Troskot 3, Budić, Pleša 9 (3), Brusić 4, Leverić, Grozdanić 2, Kovačević, Šutović 2, Koić, Topolovec, Zadković, Kosanović, Brčić 1.

Sedmerci: Rudar 6 (3), Zamet 4 (4). **Isključenja:** Rudar 8 minuta, Zamet 6 minuta. **Crveni kartoni:** Brusić (Zamet, 42'), Đuzel (Rudar, 58').

Vrlo borbena i čvrsta utakmica u kojoj je Rudar slomio otpor Zamećanki tek u drugom dijelu drugog poluvremena, nakon što je koljeno pri kraju prvog dijela ozlijedila Katarina Šutović, a zatim je pocrvenjela u 42. minuti Mirna Brusić. Bile su to vrlo važne igračice u ekipi Matea Hrvatina, ali se unatoč tome Zamećanke nisu predavale.

Rudar je dobro otvorio utakmicu, poveo 2:0, ali nakon što domaće igračice u prvih pet minuta nisu realizirale dva sedmerca, a do kraja poluvremena još jedan, Zamet je brzo uhvatio priključak pa čak i poveo s dva gola razlike. Najbolja domaća igračica Ana Jajčević nije zbog bolesti trenirala prošlog tjedna, što se osjetilo na njezinoj igri, iako je postigla 9 golova. U prvom poluvremenu Labinjanke su dosta griješile u napadu, što su gošće koristile za stalno vodstvo. Rudar je uspio poravnati na 11:11, ali je ipak na odmor otišao s golom zaostatka.

Gošće su bolje otvorile drugo poluvrijeme i povele dva razlike (13:15), da bi Raspudić izjednačila u 39. minuti na 15:15. Na parketu se vodila bespoštedna borba koja je donijela dva crvena kartona, ali i ozljede Šutović i Mikolić. Zamet je u igri svojim golovima držala odlična Nikolina Pleše, a u završnici su se kod domaćih raspucale Jajčević i Raspudić pa je Rudar u zadnjih deset minuta ušao sa četiri gola prednosti što je bilo dovoljno za pobjedu unatoč slabijoj igri u većem dijelu susreta.

- Bila je to borbena, ratnička utakmica. Čestitam Rudaru na pobjedi, ostali smo bez šutera, nismo imali više raspoloživih igračica da bi utakmica drugačije završila - rekao je trener gostiju Mateo Hrvatin. (B. Bi.)

SUPERLIGA Riječani upisali prvu prvenstvenu pobjedu

Dukić i treća sreća

Bilo je protiv Varaždinaca nekoliko crnih rupa, domaći su se na Trsatu mučili, ali na krilima iskusnog kapetana Sandra Dukića su na kraju zasluženo slavili

Katarina BLAŽEVIĆ

RIJEKA ›› Odbojkaši Rijeke upisali su pobjedu u prvoj domaćoj superligaškoj utakmici ove sezone. Bilo je protiv Varaždinaca nekoliko crnih rupa, domaći su se na Trsatu mučili, ali na krilima iskusnog kapetana Sandra Dukića su na kraju zasluženo slavili.

Riječani su agresivno otvorili utakmicu, ali su jednim padom u igri na sredini dionice dopustili Varaždincima da izjednače. Domaći su vodili 14:9, onda se malo opustili, dok su gosti povezali nekoliko dobrih smečeva - 16:16. Liverić je pozvao minutu odmora, nakon koje je na scenu stupio Dukić. Njegovim poenima je Rijeka povela 22:17. Domaći nisu iskoristili dvije set-lopte, ali imali su u tim trenucima prostora za pokoju pogrešku. Pogriješili su potom i Varaždinci, njihov servis je otišao van terena - 25:21.

U drugom setu su se, pak, uloge zamijenile, pa su tako gosti bolje otvorili dionicu, ali su Riječani polako smanjivali zaostatak i prvi put poveli kod 10:9. Blok Ličine i smeč

D. MICULINIĆ

MOŽE I PROTIV TROSTRUKOG BLOKA - Sandro Dukić

Dukića su malo kasnije donijeli i uvjerljivije vodstvo (20:15). No, opet se Rijeka previše opustila i dopustila protivniku da se približi na dva poena (22:20). Dukić je opet morao napraviti veći dio posla, Rijeka je povela 24:20, ali onda ponovo nije iskoristila čak tri set-lopte (24:23). Na kraju je odlučila pogreška Varaždina. Juriću je lopta završila izvan granica terena.

Treća je dionica u potpunosti pripala gostima. Vodili su u jednom trenutku 11:4, pa 16:7 i 18:9... Rijeka nije imala šansu preokrenuti taj rezultat, ali je zato u četvrtom setu uzela stvari u svoje ruke. Doduše, nakon što je par puta imala »plus pet«, dopustila je protivniku da se opet približi (20:19). Srećom za domaće, nije došlo do preokreta. Dukić je poentirao za 24:20, nakon čega je riječki blok dva puta kiksao. Treća meč-lopta je bila sretna za Rijeku. Senčar je servis loptu poslao daleko izvan terena.

Rijeka - Cratis Varaždin 3:1

Utakmica 2. kola SuperSport Superlige odbojkaša: Rijeka - Cratis Varaždin 3:1 (25:21, 25:23, 14:25, 25:22). Dvorana mladosti. Suci: Sladić i Jukić.

RIJEKA: Dukić, Lozić, Banko (L), Haluška, Ličina, Vuk, Baić, Stipanović, Kupsjak, Smiljanik (L), Žeželić.

CRATIS VARAŽDIN: Ivić, Busak-Vidaković (L), Škorić Budimir, Čilaš, Mandura, Jurić, Somođi, I. Senčar, Kucljak, Dautbašić, F. Senčar, Vidović.

informator

Pripremila Sandy Uran
Kontakt redakcije: informator@novilist.hr

Imate prijedlog događanja koje biste željeli objaviti?
telefon 051/650 011
fax 051/672 114 ili 051/672 118

twitter.com/novilist
facebook.com/novilisthr
Ekskluzivne vijesti potražite na www.novilist.hr

Izdvojeno

RIJEKA

Edukativna šetnja: Prva sušačka hrvatska gimnazija

Edukativna šetnja s Theodorom de Canzianijem bit će održana danas. Sastanak je u 10 sati, na Trgu braće Mažuranića kod autobusnog stajališta, a posjetit će se i razgledati zgrada Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci koja je sagrađena davne 1896. godine prema projektu arhitekata Ludwiga i Hülssnera. Zgrada je građena u stilu historicizma, točnije talijanske neorenesanse. Dominira okolinom i visinom i monumentalnošću. Današnji izgled dobila je 1913. godine kad se zbog potrebe školovanja dodaje još jedan kat prema projektu Franje Matkovića. Zgrada gimnazije može se pohvaliti i

Wikipedija

unutarnjom dekoracijom. Pod gimnazije popločen je terazzom u tri boje sa stiliziranom biljnom i geometrijskom ornamentikom.

KASTAV

Pet desetljeća djelovanja sestara Kćeri Božje ljubavi

U povodu obilježavanja 50 godina prisutnosti sestara Kćeri Božje ljubavi u Kastvu, riječki nadbiskup Mate Uzinić predvodit će svečano liturgijsko slavlje u kastavskoj župnoj crkvi danas s početkom u 11 sati. Družba Kćeri Božje ljubavi 21. studenog slavi dan osnutka. Družbu je toga dana u Beču 1868. godine osnovala službenica Božja Majka Franziska Lechner. Zajednica djeluje u gradu Kastvu od 1975. godine u Župi sv. Jelene Križarice. Od pet sestara koje trenutno borave u samostanu, tri su u mirovini, dok s. Vesna Lagetar radi kao vjeroučiteljica u OŠ »Milan Brozović« u Kastvu, a s. M. Ema Škriljevečki je učiteljica razredne nastave u Katoličkoj osnovnoj školi »Josip Pavlišić« u Rijeci.

RIJEKA

Besplatni pregledi vida za žene oboljele od raka dojke

Promo

Udruga Srce za nju organizira besplatne preglede vida za žene oboljele od raka dojke. Ovaj put naglasak je na brizi za vid, jer zdravlje očiju često ostaje u sjeni dok traje borba s bolešću. U suradnji s Optikom Elias organizira besplatne preglede vida za žene oboljele i izliječene od raka dojke. Pregledi se obavljaju u prostoru Optike Elias na adresi Riva 16, a trajat će sve do kraja listopada. Pregledi su potpuno besplatni, a žene koje se odazovu mogu ostvariti i posebne popuste i pogodnosti pri kupnji okvira za naočale. Za termin pregleda potrebno je javiti se Udruzi Srce za nju na broj 095 391 2242, radnim danom od 18 do 20 sati.

KLANA

Izložba gljiva i predavanje

Danas u prostoru Kino sale bit će otvorena izložba gljiva, koje su jučer ubrane. Može se pogledati od 10 do 19 sati. U istom prostoru u 17 sati Ervin Raguzin održat će predavanje o gljivama.

Danas

RIJEKA

55. godišnjica svećeništva

Svećenik Riječke nadbiskupije Miljenko Vidas proslavit će danas 55. godišnjicu svećeništva. Misa će biti služena u župnoj crkvi Uznesenja BDM (Vela crikva/Assunta) s početkom u 10 sati.

Izložba Mirka Ilića u MMSU-u

U Muzeju moderne i suvremene umjetnosti do 26. listopada postavljena je izložba »Time After Time After Time« umjetnika Mirka Ilića. Izložba predstavlja drukčije čitanje opusa istaknutog umjetnika Mirka Ilića i na intrigantne načine povezuje radove s područja grafičkog dizajna, ilustracije i stripa nastale od druge polovine 1970-ih do danas. Muzej radi od utorka do petka od 11 do 19 sati te subotom i nedjeljom od 12 do 17 sati.

Upisi u osnovni DigiLOOP tečaj za umirovljenike

CTK Rijeka otvara upise u osnovni DigiLOOP tečaj za umirovljenike, program koji polaznicima daje jasne i praktične korake za sigurno snalaženje u digitalnom svijetu. Digitalne vještine nisu privilegij mladih, one svima olakšavaju svakodnevicu. Omogućuju da ostanemo u kontaktu s obitelji i prijateljima, pristupimo zdravstvenim informacijama i javnim uslugama, upravljamo financijama, obavljamo kupnju iz udobnosti doma i otkrivamo nove interese. DigiLOOP je osmišljen kako bi upravo takve, primjenjive vještine polaznicima prenio na jednostavan, razumljiv i podržavajući način. Program obuhvaća sedam tematskih cjelina koje vode polaznike od pretraživanja interneta i korištenja društvenih mreža, preko online komunikacije i sigurnosti na internetu, do postavki pametnog telefona, instaliranja aplikacija te upotrebe sustava e-Građani i digitalnih javnih usluga. Tečaj će se provoditi od 20. do 28. listopada, od ponedjeljka do četvrtka, u prostorima CTK-a Rijeka. Zainteresiranima su na raspolaganju dvije grupa, tj. dva termina, prijepodnevni od 10 do 11.30 i poslijepodnevni od 13 do 14.30. Sudjelovanje je besplatno, a broj mjesta je ograničen, pa preporučujemo ranu prijavu. Prijaviti se možete putem online obrasca na web stranici CTK Rijeka ili telefonom na broj 051 327 155. ili putem e-pošte na info@ctk-rijeka.hr.

Upisi u plesnu grupu Flame

Plesna grupa Flame otvorila je novu plesnu sezonu pa tako i mogućnost upisa novih članova svih dobnih uzrasta u plesne stilove: hip-hop, suvremeni, modern jazz, mtv, heels, fusion, mjuzikl i plesna rekreacija 30+. Upisi se vrše online upisnicom na web stranici www.flame.hr ili na kontakt broj 099 3114 777.

Tečaj kreativnog pisanja

Počinje Tečaj kreativnog pisanja koji vodi profesionalna književnica Diana Rosandić Živković. Dovoljno je poslati tekst do tri kartice s biografijom na e-mail: dianarosandic@gmail.com ili kontaktirati: 0918983894. Tečaj se održava srijedom u 17 sati u Domu Mirka Ćurbega, Lovranska 10 na Kantridi. Moguća je online radionica u drugom terminu po dogovoru. Broj mjesta je ograničen, stoga požurite s prijavama.

KUKULJANOVO

Četvrti Bark&Go

UDRUGA SNOOPY

Klub za rad sa psima DogUnit poziva na četvrti Bark&Go, događaj koji danas donosi spoj prirode, psećeg druženja i edukacije na strelištu Vojsko na Kukuljanovu. Nekoliko je aktivnosti: hodanje, odnosno planinarenje kružnom stazom dugom 8,5 kilometara na Ponikvama, trčanje sa psima na kružnoj stazi od 4 kilometara. Početak prijava za hodanje je u 8.30, a početak prijava za sve ostale aktivnosti u 11 sati. Pripremljena je edukativno-zabavna radionica za djecu i poligon, cijelog dana izrađivat će se suveniri. Na Šaperaju će se dobiti savjeti o četkanju, dlaci i njezi kože pasa. Posjetitelje će dočekati interaktivna prezentacija: agility, trikovi i dog fitness, Pulerijada odnosno zabavno pseće natjecanje u više jednostavnih disciplina. Stiže i Marko Klaun, djecu čeka napuhanac, a hodače, trkače i djecu nagrade.

KRIŽIŠĆE

Bela nedilja

S obzirom da je loše vrijeme prošle nedjelje pokvarilo slavlje, organizatori su odlučili ponoviti proslavu Bele nedilje u Križišću. Program počinje u 14 sati kuhanjem kotlića. Prijave na broj 091 153 8885. U 18 sati održat će se proglašenje pobjednika. Slijedi zabavni program uz grupu Allegro.

PRAPUTNJAK

Suhozidna radionica

Danas se održava Suhozidna radionica uređenja puta »okol' Dolčine«. Tim putem se nastavlja dugogodišnji napor uređenja puta oko kraške doline Dolčine, uz koji se nalaze ruševine starih naselja Praputnjaka. Radionica traje od 9 do 14 sati, a vodi je Udruga Praputnjak – kulturni krajolik a provest će je u suradnji s prijateljima iz Udruge Dragodid. Uz neizostavno izučavanje tehnike zidanja u suho, sudionici će moći bolje upoznati priču o nastanku Bakarskih prezida, upoznajući se sa zajednicom koja je iste izgradila. Kako bi bili sigurni gdje se točno u danu nalazimo u akciji, sugeriramo da nazovete na 0958189627 (Ivona Miloš) kako bi sa vama podjelili GPS kordinate točnog lokaliteta. Ukoliko planirate cijelodnevno sudjelovanje u radionici, treba se prijaviti. Prijavu možete obaviti putem FB stranice Udruge Praputnjak - kulturni krajolik, putem e-maila kkpk.praputnjak@gmail.com ili putem već navedenog broja mobitela.

OSOR

Retrospektivna izložba Dade Kovačevića

U Gradskoj vijećnici u Osoru do 31. listopada otvorena je retrospektivna izložba Dragutina Dade Kovačevića »Mojih prvih XL godina na Apsyrtidesu (Likovno djelovanje na cresko-lošinjskom otočju od 1985.-2024.)«. Izložba se može razgledati od ponedjeljka do petka od 10 do 15 sati, te subotom i nedjeljom od 10 do 14 sati.

ARHIVA GLASA ISTRE

Ljekarne

Tijekom vikenda danju je dežurna ljekarna **»KAZALIŠTU«** Uljarska 3 (211-479). Noćno dežurstvo obavlja ljekarna **»CENTAR«**, Riva 18 (213-101). Noćno dežurstvo traje od 20 do 7 sati ujutro sljedećeg dana.

Kina

RIJEKA

CINESTAR

TOWER CENTER, Janka Polića Kamova 81/A, 060 32 32 33 www.blitz-cinestar.hr

»TRON: ARES«, akcijski. Redatelj: Joachim Ronning, uloge: Jared Leto, Greta Lee, Evan Peters, Hasan Minhaj, 2D 15.25, 18.00, 19.00, 21.00, EXTREME 2D 12.30, 15.00, 17.25, 20.00, 22.30; »JEZERO STRAHA«, horor. Redatelj: Mercedes Bryce Morgan, uloge: Marco Pigossi, Maddie Hasson, 2D 19.30, 21.30; »ŽENE, LUĐACI I MALO DOBRIH PEDERA«, drama. Redatelj: Ivan Salaj, uloge: Filip Detelić, Romina Tonković, Živko Anočić, Dora Dimić Rakar, Sanja Milardović, Ana Maras Harmander, 2D 20.10; »SMASHING MACHINE: ŽIVOT U RINGU«, biografski. Redatelj: Benny Safdie, uloge: Dwayne Johnson, Emily Blunt, Satoshi Ishii, 2D 18.30; »TREĆI SVIJET«, dokumentarni. Redatelj: Arsen Oremović, 2D 18.45; »ZECKO KOŠ I TAJNA VELIKOG SVISCA«, animirani. Redatelj: Benjamin Mousquet, 2D 11.30, 13.30, 15.30, 17.30; »JEDNA BITKA ZA DRUGOM«, drama. Redatelj: Paul Thomas Anderson, uloge: Leonardo DiCaprio, Benicio Del Toro, Sean Penn, 2D 16.00, 19.15, 21.25; »STRANCI: DRUGO POGLAVLJE«, horor. Redatelj: Renny Harlin, uloge: Madelaine Petsch, Gabriel Basso, Ema Horvath, 2D 21.00; »PAVILJON«, komedija. Redatelj: Dino Mustafić, uloge: Rade Šerbedžija, Zijah Sokolović, Miralem Zubčević, 2D 16.35; »CHUCKOV ŽIVOT«, drama. Redatelj: Mike Flanagan, uloge: Tom Hiddleston, Chiwetel Ejiofor, 2D 16.00; »LOŠI MOMCI 2«, animirani. Redatelj: JP Sans, Pierre Perifel, 2D 11.00, 11.45, 13.15, 14.30, 16.45; »DEMON SLAYER: KIMETSU NO YAIBA INFINITY CASTLE«, anime. Redatelj: Haruo Sotozaki, uloge: Natsuki Hanae, Akari Kito, Hiro Shimono, Yoshitsugu Matsuoka, 2D 15.30; »PRIZIVANJA 4: POSLJEDNJI OBREDI«, horor. Redatelj: Michael Chaves, uloge: Vera Farmiga, Patrick Wilson, 2D 20.30, 22.30; »ČUDOVIŠTA IZ OLOVKE«, obiteljski. Redatelj: Seth Worley, uloge: Tony Hale, D'Arcy Carden, 2D 14.00; »VELIKA UTRKA EUROPE«, animirani. Redatelj: Waldemar Fast, 2D 11.30, 13.30; »BUMBAROVO LJETO«, obiteljski. Redatelj: Daniel Kušan, uloge: Frano Mašković, Mijo Kevo, Jakov Bilić, 2D 13.45; »ŠTRUMPFOVI FILM«, obiteljski. Redatelj: Chris Miller, Matt Landon, 2D 11.45; »KAYARA: AVANTURE U CARSTVU INKA«, animirani. Redatelj: César Zelada, 2D 11.00, 12.45, 14.30; »GOLI PIŠTOLJ«, akcijski. Redatelj: Akiva Schaffer, uloge: Liam Neeson, Pamela Anderson, Paul Walter Hauser, 2D 18.15; »LILO I STITCH«, avantura. Redatelj: Dean Fleischer Camp, uloge: Maia Kealoha, Sydney Elizebeth Agudong, 2D 11.15.

ART-KINO

Krešimirova 2, Rijeka; blagajna. (051) 323 261, www.art-kino.org

»OZI: GLAS ŠUME«, animirani. Režija: Tim Harper, 16.00; »MIROTVORAC«, dokumentarac. Režija: Ivan Ramljak, 18.00; »KONTINENTAL '25«, igrani. Režija: Radu Jude, 20.00.

DNEVNI HOROSKOP

OVAN 21.III. - 21.IV.

Dobro ćete se osjećati i bit ćete raspoloženi za druženje i razgovor. Morali bi se više truditi kako bi iskoristili povoljne poslovne okolnosti. Trebalo bi popraviti financijsku situaciju. Razgovarajte sa starijim članovima obitelji koji vam žele pomoći.

BIK 21.IV. - 21.V.

S kolegama ste ostvarili dobar kontakt, koji vam pomaže u ostvarivanju poslovnih ciljeva. Povremeno ćete osjećati nezadovoljstvo zbog nemogućnosti rješavanja nekih problema. Uspješno ćete kontrolirati ono što se događa na radnom mjestu.

BLIZANCI 22.V. - 21.VI.

Na poslu ćete pokazati izuzetan trud i želju za zalaganjem. Promatrajte što se trenutno događa u vašoj poslovnoj okolini. Okolnosti su vam naklonjene, ali ipak morate biti oprezni kako neki ambiciozni kolega ne bi ugrozio vašu poziciju.

RAK 22.VI. - 22.VII.

Morat ćete širiti poslovne kontakte zbog pronalaženja novih izvora prihoda. Bit ćete zadovoljni onim što se događa u vašoj poslovnoj okolini. Poslovne okolnosti su vam naklonjene, te će pojačani angažman sigurno dati rezultate.

LAV 23.VII. - 22.VIII.

Izbjegavajte pregovore koji bi mogli ugroziti posao. Osjećat ćete se bolje nego prethodnih nekoliko dana i moći ćete uspješnije raditi na završavanju započetih poslova. Možete planirati neke nove poslove radi poboljšanja financijske situacije.

DJEVICA 23.VIII. - 22.IX.

Dosta ćete razmišljati o onome što se događa i pokušat ćete pronaći najbolje rješenje. Brzo ćete odustajati i to bi vam moglo predstavljati najveći problem. Nećete biti posve sigurni u svoje postupke. Potreban je oprez.

VAGA 23.IX. - 22.X.

Na poslu neće biti napetosti i moći ćete mirno i koncentrirano raditi. Smetat će vam jedino velik broj obaveza. Uspješno ćete rješavati poslovne probleme, koji su se pojavili posljednjih dana. Partneru posvetite pažnju.

ŠKORPION 23.X. - 21.XI.

Na poslu neće biti većih problema, barem ne takvih koje ne bi mogli riješiti još u toku dana. Posvetit ćete se realizaciji svojih planova od kojih dosta očekujete. Oprez je potreban, ali ipak ne pretjerano.

STRIJELAC 22.XI. - 21.XII.

Nećete biti raspoloženi za posao i pokušat ćete izbjeći manje važne obaveze. U vašem okruženju moglo bi biti dosta problema i zbog toga ćete morati biti oprezni. Sada je situacija nepovoljna. Budite oprezni.

JARAC 22.XII. - 20.I.

Nećete biti zainteresirani za nove poslovne izazove. Dosta ćete se angažirati i zbog toga će biti dobrih rezultata. Posvetit ćete se završavanju poslova koje ste započeli i od kojih očekujete zaradu.

VODENJAK 21.I. - 18.II.

Okolnosti su vam naklonjene, ali bi ipak trebali razmisliti prije nego krenete u nove poslove. Dosta ćete razmišljati o poslu i onome što bi trebali napraviti kako bi učvrstili svoju poslovnu poziciju.

RIBE 19.II. - 20.III.

U odnosima s nadređenima mogli bi se pojaviti manji problemi. Izbjegavajte bilo kakve sukobe, ali i pregovaračke poslove. Premda će na poslu povremeno biti napetosti, ipak bi se trebali jače angažirati.

Dogodilo se na današnji dan

Kir Veliki osvaja Babilon

Wikipedija

Godine 539. pr. Kr. Kir Veliki osvaja Babilon, zabilježeno je u povijesnoj građi. U potonjoj piše da je Kir Veliki rođen 600. ili 576. pr. Kr., te da je umro u kolovozu 530. ili 529. pr. Kr.. Bio je perzijski veliki kralj iz iranske dinastije Ahemenida, vojskovođa, zakonodavac i osnivač Perzijskoga Carstva. Za vrijeme vladavine proširio je carstvo na veći dio jugozapadne i centralne Azije, od Egipta i Bospora na zapadu do rijeke Ind na istoku, i stvorio prvo i najveće carstvo starog vijeka. Tijekom tri desetljeća vladavine, Kir je pobijedio i pokorio neka najveća kraljevstva tog doba, uključujući Meduju, Lidiju i Babilon, a vodio je vojne ekspedicije i u centralnu Aziju gdje je pokorio sve narode. Ipak, nije išao u pohode na afrički Egipat ili europsku Grčku, kao kasnije Kambiz II. i Darije I. Veliki. Prema Herodotu, poginuo je u bitci protiv Skita u ljeto 530. ili 529. pr. Kr. Naslijedio ga je sin Kambiz II. koji je osvojio Egipat tijekom kratke vladavine. Kir je bio sljedbenik zoroastrijske religije. Osim jakog utjecaja na iransku povijest, Kir je snažno utjecao i na židovsku religiju, ljudska prava, politiku, vojnu strategiju te općenito na istočnu i zapadnu civilizaciju. Riječ Kir je latinska odnosno grčka izvedenica staroperzijskog imena Kuruš. Antički povjesničari Ktezije i Plutarh navode kako je Kir dobio ime od riječi Kuros što znači Sunce odnosno »poput Sunca«, spominjući poveznicu s perzijskom imenicom za Sunce - Khor uz koji stoji sufiks - vaš što znači »sličnost«. Malo je toga poznato o njegovom djetinjstvu i ranom životu s obzirom na nedostatak izvora odnosno na njihovo oštećenje ili gubitak. Herodotova priča o Kirovom ranom životu pripada žanru legendi o napuštenoj djeci poput. Kirov nadređeni bio je njegov djed Astijag, vladar moćnog Medijskog Carstva. Nakon što mu je umro otac 552. pr. Kr. Kir je naslijedio oca na mjestu kralja Anšana. Ipak, Kir time nije još postao nezavisni vladar. Kao i njegovi prethodnici, Kir je morao priznati vrhovnu vlast Medije. Iako se čini kako je Kir prihvatio medijsku krunu, godine 546. pr. Kr. službeno je zamijenio titulu proglasivši se kraljem Perzije. Kirovo pokoravanje Medije pokrenulo je niz njegovih ratova. Godine 539. pr. Kr. Kir je osvojio Elam i glavni grad kraljevstva Suzu. Poslije pada Babilona, Kir se proglasio »kraljem Babilona, kraljem Sumera i Akada, kraljem četiriju krajeva svijeta«, navedeno je u materijalima. (S.U.)

DRŽAVNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD

DHMZ

www.meteo.hr

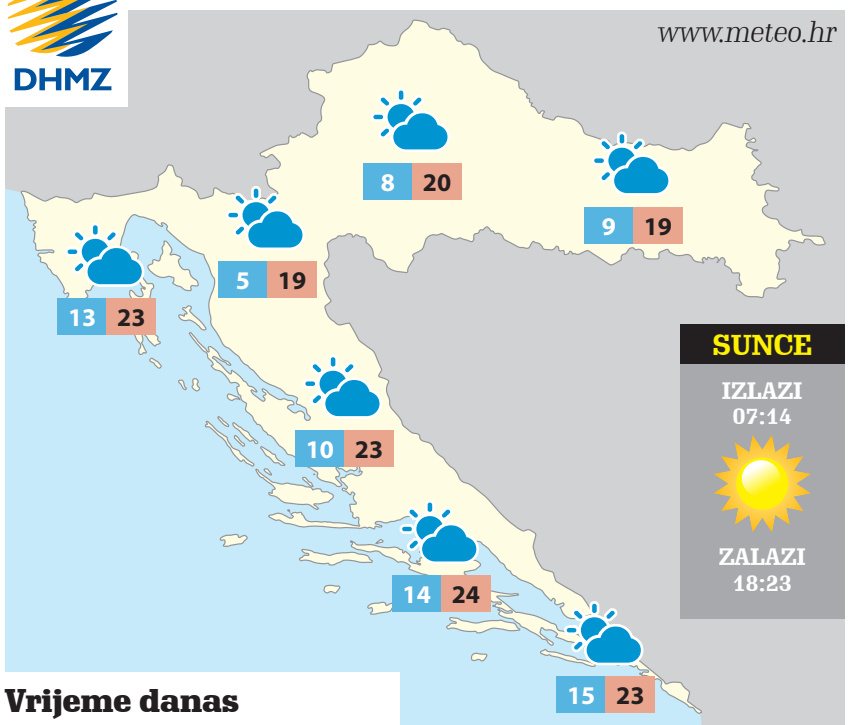

Vrijeme danas

Pretežno sunčano. U unutrašnjosti povremeno umjerena naoblaka, a ujutro je lokalno moguća kratkotrajna magla. Vjetar slab, na istoku do umjeren sjeverozapadni. Na Jadranu slaba do umjerena bura, poslijepodne sjeverozapadni, uz obalu i jugozapadni vjetar. Najniža jutarnja temperatura zraka većinom od 4 do 9, na Jadranu između 11 i 15 °C. Najviša dnevna između 16 i 21, na Jadranu i u unutrašnjosti Dalmacije od 21 do 24 °C.

Sljedeća 3 dana

Na Jadranu pretežno sunčano, u utorak ponegdje uz umjerenu naoblaku. U unutrašnjosti djelomice sunčano uz promjenljivu naoblaku, a u utorak u prvom dijelu dana prolazno više oblaka i mjestimice malo kiše ili poneki pljusak. Ujutro je lokalno moguća kratkorajna magla. Na Jadranu slaba do umjerena bura i sjeverozapadni vjetar, a u utorak će bura jačati na umjerenu do jaku, na udare ponegdje olujnu.

MJESEČEVE MIJENE

21. 9.	30. 9.	7. 10.	13. 10.
21:54	00:54	04:48	19:13

Biometeorološka prognoza

FENIKSOV SUDOKU

	2		1					
3				5			8	
		4			6	7		
8			9			2		
	3						5	
		6			7			4
		7	4			5		
	9			6				3
					8		9	

RJEŠENJE

FENIKS ENIGMATSKI MAGAZIN

7	9	4	8	1	5	3	6	2
3	1	8	2	6	7	5	9	4
2	5	6	3	9	4	7	8	1
4	2	1	7	3	8	6	5	9
8	6	5	2	7	9	1	4	3
9	5	3	1	4	6	2	7	8
1	4	7	9	5	3	8	2	6
5	8	2	6	8	1	9	3	7
6	7	9	4	2	5	1	8	3

FENIKSOVA SKANDINAVKA

AUTOR: MARKO ČORAK	SVEZNALICA	KRETANJE U PROSTORU, TOK	DRŽAVA U JZ AZIJI (GLAVNI GRAD BAGDAD)	ŽUPANJA	"ELECTRONIC STABILITY PROGRAM"	TAJLAND	STANOVNIK TURISTIČKOG GRADA BLIZU ŠIBENIKA	IZVODITI OPSADU, OPKOLJAVATI	HAJDUČKI POMAGAČ	IME TRIJU PERGAMSKIH KRALJEVA	EKSPLOZIVNA TIJELA	BEZREPI POLU-MAJMUN, LORI	MJESEC OŽUJAK
(SKUPA S *) ZAVRŠETAK TEKSTA KARIKATURE													
PARAZITSKI MIKRO-ORGANIZAM KOJI IZAZIVA BOLEST						"BISER JADRANA" / POSEBNA KLAUZULA NEKOG AKTA							*
PTICA GRABLJIVICA, LUNJA				KORISNIK UNAJMLJENE SOBE / ORGANI VIDA									
NADIMAK PJEVAČA DRAŽENA ZEČICA					NARJEČJE / POKOJNA GLUMICA BEGOVIĆ								
NICOLE KIDMAN			BIVŠI IGRAČ "DINAMA" I "ZAGREBA", MARIJAN / NASLAGA										
AUSTRIJA		PJEVAČICA O'CONNOR / NADIMAK VODITELJA MLAKARA							POVIJESNI GRADIĆ KOD ZADRA				
MANJA DOLINA				MANEKEN TALETOVIĆ / JENNA ELFMAN									
AFRIČKA BILJKA MESNATIH LISTOVA					POSTOJATI / "ČELIK"								
STANOVNIK GRADA NA RJEČINI													

RJEŠENJE: STIŽE TVOJA MAMA, VIRUS, OPATIJA, EJA, PODSTANAR, ZEKO, DIJALEKT, NK, ĆERKEK, A, SINEAD, DOL, ADNAN, ALOJ, BITI, RIJEČANIN.

LUMEN
ENIGMATSKI PRILOG NEDJELJOM
NOVI LIST
BROJ 825

					AUTOR: RAJKO RICIJAŠ	PREMINULI BOSANSKO-HERCEGOVAČKI PJEVAČ NARODNE GLAZBE NA SLICI (U 72. GODINI ŽIVOTA)		NAJSJAJNIJA ZVIJEZDA U ŠKORPIONU	MORSKI GREBENI (KRAĆE)	PAMELA OD MILJA	HIT PJEVAČA NA SLICI IZ 2003.	"NORTH"	GLUMICA MIRANDA	FENIKS	OTOKAR LEVAJ	HIT PJEVAČA NA SLICI IZ 2007.	IZVORNO IME DRŽAVE NA APENINSKOM POLUOTOKU
					NAPRAVE ZA LOVLJENJE VEĆIH RIBA I KITOVA BRAT OD MILJA, BRACO									JEDINICE EL. OTPORA HIT PJEVAČA NA SLICI IZ 2003.				
					TEŽINSKA KATEGORIJA U BOKSU							NAJVEĆI GRAD U DALMACIJI NAČIN GOVORA					
					VISINOMJER										LJUBOMIR ANTIĆ IZRIČAJ U KURANU (AJE)		
					GLUMICA CARRERA				ČEŠKI: DA BUGARSKI KNJIŽEVNIK POPOV				PRITOK ORANJA U JAR-U FR. SLIKAR, GUSTAVE				
					RIJEKA U TUROPOLJU					STANOVNICI VELIKE AZIJSKE DRŽAVE KORALJNI OTOK							
FENIKS	BIT, SUŠTINA	FENIKS	DEUTERIJ	VINKOVCI	TALIJANSKI MODNI KREATOR, GIORGIO	NESREĆA, ZLO (TURC.) SAJAM, ZBOR; VESELJE (TURC.)						CIGLA					
SUMPOR		HIT PJEVAČA NA SLICI IZ 2007. KNJIŽEVNIK ČAPEK										TAL. FILMSKI SKLADATELJ, NINO GLUMAC WILLIAMS					FRANCUSKI NOGOMETAŠ, DIMITRI (IGRAO ZA "WEST HAM")
"RUKOMETNI KLUB"			KREŠIMIR (KONČEVSKI) OD MILJA PRISPJETI, STIĆI					MALI MORSKI PAS, ČEST U JADRANU POLITIČAR GANIĆ							OVČJE KRZNO	PORTUGAL HRVATSKI BARITON, RUDOLF	
UKRASNI KAMEN ZELENE BOJE				NADIMAK ROKERA DAMIRA MARTINOVIĆA PEČAT, ŽIG					PRAZAN HOD MOTORA RIJEČNI OTOK				KARBAMID, MOKRAĆE-VINA WALTER MATTHAU				
FENIKS	HIT I ALBUM PJEVAČA NA SLICI IZ 2013. NIKAL									GRAD U JUŽNOJ ENGLESKOJ IMOTSKI							
HIT PJEVAČA NA SLICI IZ 1984.																	
RIMSKA POKRAJINA IZMEĐU ISTRE I EPIRA							INTELEKT						AMERIČKI IZUMITELJ REVOLVERA, SAMUEL				

KRIŽALJKA

VODORAVNO: 1. Rodno mjesto književnika Mate Lovraka, **13.** Patološki strah od pčela, **14.** Kratica za "Ribonucleic Acid", **15.** Čovječji ili životinjski organizam (mn.), **16.** Stari naziv za element skandij, **18.** Grad u srednjoj Nizozemskoj, **19.** Lakoatletski rekvizit na stazi koji se u trci preskače, **21.** Rašlje, rasoha, **23.** Švedska sopranistica, Jenny, **24.** Rijeka u zapadnom Sibiru, **25.** Prilog; mnogo, **26.** Planinski sustav u jugoistočnoj Europi, **28.** Riječki nogometni klub s Krimeje, **30.** Savezna zemlja u zapadnoj Austriji, **31.** Talijanski nogometaš, bivši golgeter "Fiorentine" i "Bayerna", **33.** Angloamerička mjera za dužinu, **34.** Japanski grad i luka na otoku Honshu, **35.** Mehanička glazbena sprava, vergl.

OKOMITO: 1. Momčadski vodeni sport, **2.** Starogrčko naselje na području današnjeg Cavtata, **3.** Doktorica, **4.** Grad u jugozapadnoj Nigeriji, **5.** Slovenski naziv za rijeku Kupu, **6.** Rijeka koja protječe Kosovskom Mitrovicom, **7.** Inicijali tenisača Ivaniševića, **8.** Ruski slikar, Ilja Jefimovič ("Burlaki na Volgi"), **9.** Prvi od tri stupnja svećeničkog reda, **10.** Listopadno drvo vlažnih zemljišta, **11.** Češka potvrdna riječ, **12.** Švedski premijer od 1991. do 1994., **17.** Ime strip-crtača Mauro-vića, **20.** Prilog; otmjeno, probrano, **22.** Najviši vrh Učke, **24.** Uniforme, **26.** Donji dio posude, **27.** Azijska država (glavni grad Teheran), **29.** Slovo grčkog alfabeta, **32.** Znak za iridij.

Autor: Živko BARIŠIĆ

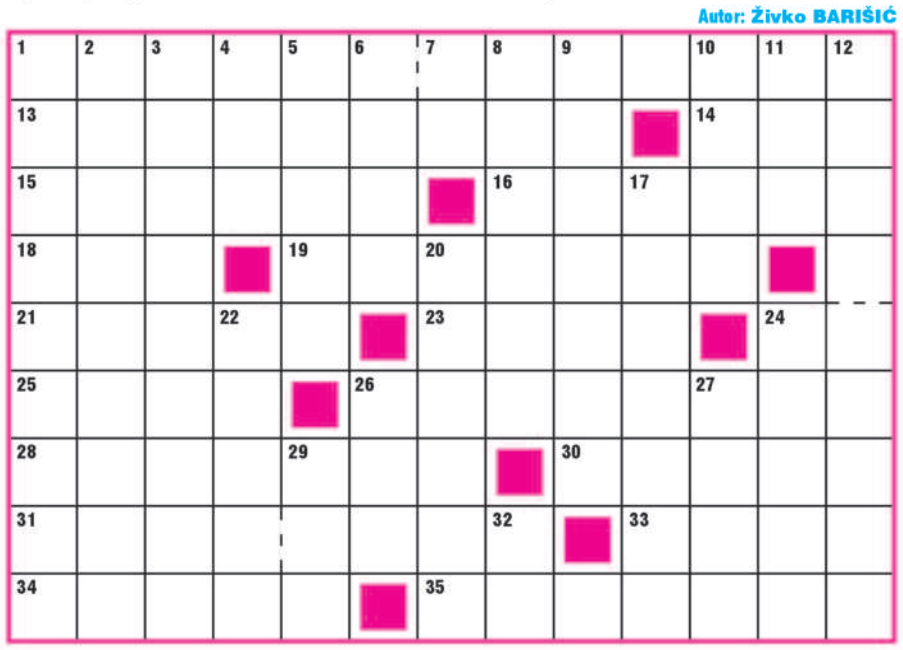

TALIJANKA

VODORAVNO: 1. Poluotok u sjeverozapadnoj Europi, **2.** Rijeka u Sandžaku, ulijeva se u Sjeničko jezero - Broj kojim se dijeli, djelitelj, **3.** Zamisao koja povezuje pojedinosti u cjelinu - Oružani sukob većih razmjera, **4.** Drugo ime za Jastrebarsko - Aktivni vulkan u srednjem dijelu japanskog otoka Honshua, **5.** Nadnaravno biće koje čini zlo, vrag - Mitski osnivač i prvi kralj Korinta (posao!), **6.** Smrdljive zvijeri iz porodice kuna - Podudaranje slogova na kraju riječi, srok, **7.** Uzburkanost, uzbibanost, ustalasanost (o moru) - Znak za kalij, **8.** Očevi - Jednoznamenkasti broj - Lijevi pritok Dunava u Rumunjskoj.

OKOMITO: 1. Obilježje, odlika, **2.** Tropsko drvo od kojega se dobiva kakao, **3.** Kristovi učenici, **4.** Prilog; za kratko vrijeme, uskoro, **5.** Auto-oznaka za Njemačku - Prilog; još jedanput, opet, **6.** Pjesma Petra Graše - Vodeća globalna rent-a-car kompanija, **7.** Ime automobilista Rosberga (mlađeg!) - Ime prevoditeljice Kovač, **8.** Predujam, akontacija - Jedinica otpora električne struje, **9.** Osobna zamjenica - Štap grčkoga boga Dioniza, **10.** Prilog; izražajno; naglašeno, tipično, **11.** Ime redatelja Marušića - Kratica za "litra", **12.** Umjetna tvorevina, proizvod ljudske djelatnosti.

Autor: Živko BARIŠIĆ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1													0
2													1
3													1
4													1
5													1
6													1
7													1
8													2
	0	0	0	1	1	1	1	1	2	0	1	0	

NOVI LIST
ENIGMATSKI PRILOG NEDJELJOM
LUMEN

OSMOSMJERKA

U mreži pronađite nazive najviših vrhova odabranih država danih u popisu abecednim redom. Ako sve uradite kako valja kao konačno rješenje dobit ćete naziv najvišeg vrha Rusije, koji je ujedno i najviši vrh Europe (5642 m).

H	A	L	T	I	D	A	F	A	M
S	E	K	E	K	N	E	I	F	F
T	E	R	S	N	E	Ž	K	A	L
S	K	A	M	E	D	I	E	T	C
E	E	R	U	O	F	U	D	A	G
R	B	A	B	D	N	R	G	L	R
E	N	H	L	I	E	A	U	O	A
V	E	Š	M	A	R	N	DŽ	K	U
E	K	B	S	A	S	I	A	A	S
T	A	H	A	T	M	U	R	L	P
N	I	Ć	I	L	G	A	M	Z	I
U	S	I	V	E	N	N	E	B	T
O	E	Z	T	I	P	S	G	U	Z
M	O	L	D	O	V	E	A	N	U

- **ARAGAC** (Armenija, 4090 m)
- **BEN NEVIS** (Velika Britanija, 1344 m)
- **DENALI** (SAD, 6194 m)
- **DINARA** (Hrvatska, 1831 m)
- **DUFOUR** (Švicarska, 4634 m)
- **GRAUSPITZ** (Lihtenštajn, 2599 m)
- **HALTI** (Finska, 1324 m)
- **HERMON** (Sirija, 2814 m)
- **KEBNEKAISE** (Švedska, 2106 m)
- **KEKES** (Mađarska, 1014 m)
- **KNEIFF** (Luksemburg, 560 m)
- **MAFADI** (JAR, 3446 m)
- **MAGLIĆ** (BiH, 2386 m)
- **MIDŽOR** (Srbija, 2169 m)
- **MOLDOVEANU** (Rumunjska, 2544 m)
- **MOUNT EVEREST** (Nepal i Kina, 8848 m)
- **MUSALA** (Bugarska, 2925 m)
- **NIMBA** (Obala Bjelokosti, 1752 m)
- **SNEŽKA** (Češka, 1603 m)
- **ŠHARA** (Gruzija, 5068 m)
- **TAHAT** (Alžir, 2918 m)
- **TEIDE** (Španjolska, 3718 m)
- **ZLA KOLATA** (Crna Gora, 2534 m)
- **ZUGSPITZE** (Njemačka, 2962 m)

RJEŠENJE:

PREMETALJKA

Na RTL-u radi...

NOVINARSKI!

RJEŠENJE:

BRODOVLJE TEŽINA

Ispunite mrežu danim shemama brodova. Brojevi van mreže govore koliko ima popunjenih polja u odgovarajućem retku (stupcu). Niti jedan brod se ne dodiruje s drugim, čak ni dijagonalno.

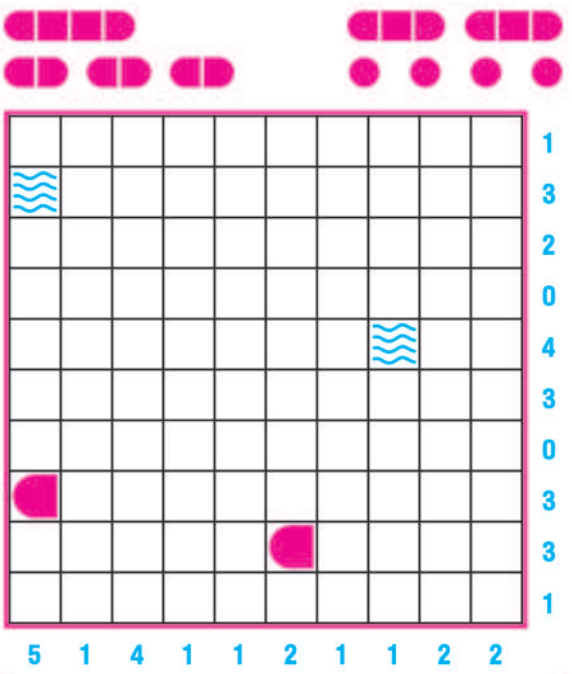

SUDOKU TEŽINA

	3			7	2			4
	6		8	4				
						5	9	
4			7			6		
7				8				2
		8			1			5
	2	3						
				1	8		4	
6			3	9			5	

ABC SPOJNICE

Spojite neprekinutim vodoravnim i okomitim linijama slovo A sa slovom A, slovo B sa slovom B itd. Sva polja mreže moraju biti iskorištena, a linije spajanja ne smiju se sjeći.

					H				
		I						D	
					E			G	
	I	B					C		B
		H							
				D				A	
		F		A			G		E
		C						F	

SPOJITE BROJEVE

20 RAZLIKA

REBUS

ODGONETKA: 5, 5, 5; FRAZA: 3, 5, 3, 4

Rješenje:

RJEŠENJA

Izrada: redakcija "Feniksa"
Urednik: Vedran Vučinić
Izdavač: Novi list d.d.

OSMOSMJERKA: ELBRUS
PREMETALJKA: IVAN SKORIN
REBUS: BORKA PUTEM UŽIVA

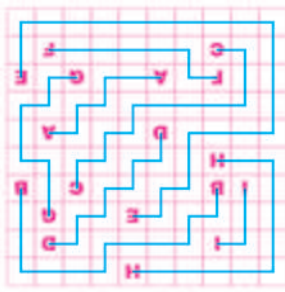

FENIKS

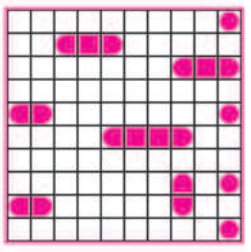

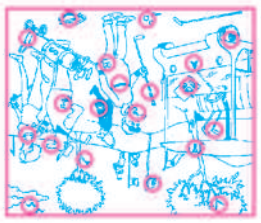

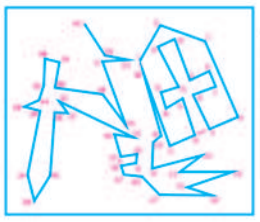

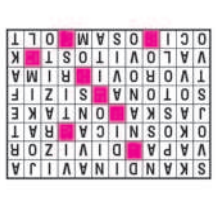

FILM DANA

BIOGRAFSKI HRT1 21.10

Respect

RESPECT, 2021.

Režija: Liesl Tommy

Uloge: J. Hudson, F. Whitaker, M. Wayans, A. McDonald, M. Maron, T. Burgess, M. J. Blige

Priča o usponu Arethe Franklin - od crkvenog zbora do kraljice soula i globalne glazbene ikone. Zanimljivo je da je Aretha Franklin osobno izabrala Jennifer Hudson za ulogu koja je portretira.

TALK SHOW HRT1 14.00

Nedjeljom u 2

Gost emisije Nedjeljom u 2 je Duško Ilijević, »striček Duško«, odgajatelj u jednom zagrebačkom dječjem vrtiću. Na temelju 20-godišnjeg iskustva rada s djecom objasnit će zašto misli da su današnji roditelji previše popustljivi i kako djeci postaviti granice u svakodnevnom životu. Empatija, penjanje po drveću, skakanje po blatu i upotreba mobitela neke su od tema emisije u kojoj se govori o odgoju djece.

KONCERT HRT3 20.10

Zagreb Classic: Sjaj Mediterana

Osmi po redu festival Zagreb Classic održao se od 19. lipnja do 2. srpnja 2025. na Trgu kralja Tomislava, a slavlju glazbe pod vedrim nebom 22. lipnja pridružio se i Simfonijski orkestar te Zbor HRT-a tematskim koncertom pod nazivom Sjaj Mediterana. Mediteranskim suncem okupane melodije, vatreni ritmovi, morsko plavetnilo, neodoljivi šarm i temperament koji izbijaju iz svakoga takta okosnica su koncerta Simfonijskog orkestra i Zbora HRT-a pod vodstvom dirigenata Gergelya Dubóczkog.

Nacionalni programi

HRT 1

07.00 Slatka Irma, am. film (1963.) - Zlatno doba Hollywoda
09.20 Pozitivno
09.50 Biblija
10.00 Zagreb: Misa, prijenos
11.05 Priča o stvarnosti i fantaziji, pučka i predajna kultura
11.40 TV kalendar
12.00 Dnevnik 1
12.15 Sport
12.18 Vrijeme
12.20 HAK - promet info
12.30 Plodovi zemlje
13.25 Pula: More
14.00 Nedjeljom u 2
15.07 Blaž među ženama, humoristična serija (2/14)
15.55 Mir i dobro
16.25 HAK - promet info
16.30 Vijesti
16.51 Oblak u službi zakona (3), serija (4/12)
17.40 Volim Hrvatsku (4/15)
18.59 Vrijeme
19.00 Dnevnik 2
20.08 LOTO 6
20.15 Superpotjera
21.10 Respect, američko-kanadski film (2021.)
23.35 Dnevnik 3
23.54 Vijesti iz kulture
00.05 Slava ubija: Prince, doku. serija (4/5)
00.55 Autocesta smrti, američko-britansko-njemačko-kineski film (2016.)
02.30 Plodovi zemlje
03.20 Nedjeljom u 2
04.19 Priča o stvarnosti i fantaziji, pučka i predajna kultura

HRT 2

06.35 DW: Sutrašnjica danas
07.05 Svijet znanosti
07.35 Fino i vino
08.05 Rekreacija
08.40 Hotel Portofino (2), serija (4/6)
09.40 Hotel Portofino (2), serija (5/6)
10.35 Netaknuta mora - moć zaštite, doku. film
11.25 Krimi matineja: Grantchester (3B), serija (6/6)
12.15 Krimi matineja: Foyleov rat (1), serija (4/4)
14.00 Španjolska s Evom Longorijom, doku. serija (3/8)
14.45 Anthony Bourdain - Upoznavanje nepoznatog (10), doku. serija (3/8)
15.30 Magazin LP
16.00 Zadar: Europsko prvenstvo u stolnom tenisu (M): Hrvatska - Moldavija, prijenos
18.05 Dulum zemlje (4): Sandra Cerjanec, doku. serija (2/6)
18.57 Dalmatinska marenda: Split - Jesenice (4/8)
19.08 Boris Štok: Kraj kojim počinje sve, Live session @ HKD
19.36 Grupa Vatra - Akustik iz jazbine
20.15 Slava ubija: Prince, doku. serija (4/5)
21.05 Mračna strana Abercrombie & Fitcha, doku. film (15)
22.00 Uspon i pad Borisa Beckera, doku. film (2/2)
22.50 Foyleov rat (1), serija (4/4)
00.30 Grantchester (3B), serija (6/6)
01.15 Goldbergovi (9), humoristična serija (11/22)
01.36 Goldbergovi (9), humoristična serija (12/22)
01.57 Klub čitatelja
02.52 Noćni glazbeni program - spotovi

HRT 3

06.34 Juhuhu - program za djecu
13.00 Kako se kaže - Aplikacija brand (12/17)
13.05 Razgovor sa stijenama: Veliko putovanje - Velebit, doku. serija (3/5)
14.00 Klasici narodu: Mark Twain - Pustolovine Toma Sawyera (4/15)
14.50 U posjetu Fortuni doku. film (duža verzija)
16.05 Ovo je filozofija: Predsokratovci, doku. serija (1/24)
17.00 Sedmorica bez izbora, am. film
18.40 Fotografija u Hrvatskoj: Milan Pavić
18.50 Vrijeme je za jazz: Edo Maajka i Jazz orkestar HRT-a (2024.)
20.00 Jedno djelo (8): Marijan Haberle – Tehnički muzej Nikola Tesla (9/10)
20.10 Vodimo vas ... Zagreb Classic: Sjaj Mediterana - Solisti, Zbor i Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem Gergelya Duboczkog- Trg kralja Tomislava, 22.6.2025.
21.40 Svi su svirali u Montreuxu, glazbeno-doku. film
23.15 Na rubu znanosti: Digitalni novac
00.10 Htio sam se sakriti, talijanski film (15)
02.05 Vodimo vas ... Zagreb Classic: Sjaj Mediterana - Solisti, Zbor i Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem Gergelya Duboczkog- Trg kralja Tomislava, 22.6.2025.
03.35 Klasici narodu: Mark Twain - Pustolovine Toma Sawyera (4/15)
04.25 Vrijeme je za jazz: Edo Maajka i Jazz orkestar HRT-a (2024.)

RTL

06.20 Top.HR, glazbena emisija
06.50 Yu-Gi-Oh! SEVENS, serija, animacija (S2E29)
07.10 Top.HR, glazbena emisija
07.45 Sportske igre mladih, emisija za mlade (S12E9)
08.00 Večera za 5, serija, kulinarski (S9E84)
09.00 Večera za 5, serija, kulinarski (S9E85)
10.15 InDizajn s Mirjanom Mikulec - nova sezona, lifestyle emisija (S28E2)
10.45 TV prodaja - Telestar
11.00 Dr.House, serija, drama, misterij (S8E17)
12.00 Slučaj Richarda Jewella, igrani film, biografija, kriminalistički
12.20 Slučaj Richarda Jewella, igrani film, biografija, kriminalistički
13.55 To je Voyo
14.00 Previše je složeno, igrani film, komedija, romansa
16.00 MagNet, serija, lifestyle emisija (S1E20)
16.30 RTL Danas, informativna emisija
17.00 Zauvijek tvoj, igrani film, drama, romansa, misterij
19.00 RTL Danas, informativna emisija
20.15 Ta luda ljubav, igrani film, komedija, romansa (12)
22.50 Crveni vrabac, igrani film, akcija, triler, špijunski (15)
01.40 Stanje nacije, politička satira (12)
02.25 To je Voyo (R)
02.30 Romeo mora umrijeti, igrani film, akcija, kriminalistički, triler (15) (R)
04.45 RTL Danas, informativna emisija (R)

RTL 2

06.50 Prava žena, serija, drama (S1E68)
08.25 Novi život pod suncem, lifestyle emisija (S6E13)
10.10 Tražimo dom s Mirjanom Mikulec, serija, lifestyle emisija (S5E2)
11.00 Gradi(ONA), serija, lifestyle emisija (S4E8)
12.00 Second hand obračun, lifestyle emisija (S1E4)
12.45 To je Voyo
13.10 Skriveno u raju, serija, drama, romansa (S1E38)
14.00 Poirot, serija, drama, kriminalistički (S8E1)
15.55 Mućke, serija, humoristična serija (S4E4)
17.05 Kosti, serija, drama, kriminalistički, misterij (S6E15)
18.50 Hitna: Chicago, serija, drama (S7E17)
20.25 Dr.House, serija, drama, misterij (S8E18)
21.15 Prijatelji, serija, humoristična serija (S7E15)
22.00 Teorija velikog praska, serija, humoristična serija (S1E11)
22.45 Dva i pol muškarca, serija, humoristična serija (S2E21)
23.30 Mućke, serija, humoristična serija (S4E6)
00.30 Poirot, serija, drama, kriminalistički (S8E1)
02.10 To je Voyo
02.15 Novi život pod suncem, lifestyle emisija (S6E13)
03.45 K.T.2, serija, kriminalistički (S1E43)

HRT1 17.40

VOLIM HRVATSKU
Snage će odmjeriti Lovro Juraga, Iva Šimić Šakoronja i Ivana Starčević te Natali Radovčić, Matija Šakoronja i Mario Kovač.

HRT2 11.25

GRANTCHESTER
Nestalo dijete unosi zebnju u srca seljana i Sidney mora okupiti zajednicu kad joj je sloga najpotrebnija.

HRT3 17.00

SEDMORICA BEZ IZBORA
Šerif Chris Adams (Lee Van Cleef) skrasio se u Arizoni sa svojom novom suprugom (Mariette Harrley).

RTL 20.15

TA LUDA LJUBAV
Nakon afere s Davidom Lindhagenom, Emily Weaver želi razvod od supruga Cala, koji se ne može suočiti s realnošću.

RTL2 20.25

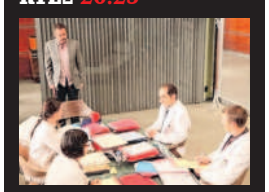

DR. HOUSE
Dječak je primljen u bolnicu nakon noćnih mora u kojima je bio davljen, što mu je u stvarnosti uzrokovalo probleme s disanjem.

Filmski i dokumentarni programi

HBO

08.00 Staklar **09.35** U potrazi za Adamom **11.15** Snjeguljica i lovac **13.20** Proslava života **15.00** K vragu i ljubav **16.40** Nerazdvojne prijateljice **18.05** Goodrich **20.00** Oppenheimer **22.55** Iznutra **00.40** Sjevernjak **03.00** Radna skupina, ep.6

HBO 2

07.20 Kao pas i mačka **08.40** Brzi i žestoki 10 **10.55** Priznaj, Fletch **12.30** Robin Hood **15.00** Gospodar prstenova: Dvije kule **17.50** Nikad, rijetko, ponekad, uvijek **19.30** Zločesti dečki zauvijek **21.30** Promatrači **23.10** Joker **01.10** Pripravnik: Priča o Trumpu **03.10** Don Q.

CINEMAX

08.05 Plavi kaftan **10.05** Uskrsna jaja **10.25** Nemoguća misija **12.15** Nemoguća misija 2 **14.20** Fremont **15.55** Plavi kaftan **17.55** Prvaci 2 **20.00** Bande New Yorka **22.40** Traffic **01.05** Protuudar III, ep.5 **01.50** Protuudar III, ep.6 **02.40** Vera i zadovoljstvo drugih

CINEMAX 2

07.50 Moja sretna obitelj **09.50** Zimski limuni **11.35** Piletina za Lindu **12.55** Miljenica **14.55** Kuga **16.40** Moja sretna obitelj **18.40** Amerikanka **20.30** Prljavi ples **22.10** Stranci **23.55** Dina - pješčani planet **02.10** Raj u plamenu

NATIONAL GEOGRAPHIC

12.05 Najveća blaga staroga svijeta **14.00** Posljednja tajna Kleopatre **15.40** More nade: Američka podvodna blaga **16.00** Europa iz zraka **18.00** LGBTQ - Pride iz zraka **19.00** Mutirano vrijeme **21.00** Inženjerska dostignuća u Europi **22.00** Izgubljena blaga Egipta **23.00** Top Guns: Nova generacija

CINESTAR TV

08.25 Asterix: Tajna čarobnog napitka **10.10** Teen Spirit **12.00** Dan odluke **14.05** Asterix i Obelix protiv Cezara **16.10** Robin Hood **18.15** Igra ljubavi i mržnje **20.15** Plaćenici **22.10** Plaćenici 2

CINESTAR TV ACTION

09.35 Crvena Joan **11.30** Nepodnošljiva težina golemog talenta **13.30** Ukleta kći **15.35** Slatka mala tajna **17.45** Bogovi Egipta **20.00** Parker **22.15** Tajna broja sedam

CINESTAR TV FANTASY

10.55 Vatreno srce **12.35** Greenland: Posljednje utočište **14.45** Djeca Timpelbacha **16.35** Zaboravljeni princ **18.25** Umobolnica na osami **20.30** Hellboy **22.35** Crni demon

CINESTAR TV COMEDY

10.50 Vili Kočnica **12.20** Superbrzi! **14.00** Tajne Azurne obale **15.30** Kineska slagalica **17.30** Gradska cura **19.10** Kad ljubav udari u glavu **20.45** Prijatelji **22.30** Veselo čišćenje

CINESTAR TV PREMIERE 1

10.00 Brzi i neustrašivi **11.45** Knjiški moljac **13.40** Izvan sebe **15.50** Here **17.45** 355 **20.00** Čudovišno ljeto **21.45** Monkey Man **23.55** Mauritanac: Dnevnik iz Guantanama

CINESTAR TV PREMIERE 2

08.30 Indijski začin na francuski način **10.40** Pinokio: Istinita priča **12.20** Nož u leđa **14.35** Tri mušketira: Milady **16.35** Prijatelji **18.45** Bad Genius **20.30** Zemlja loših **22.30** Pohlepni ljudi

KLASIK TV

10.05 Operacija Beograd, ratni triler **11.30** GOSTI IZ INOZEMSTVA Šarada, krimi **13.25** GOSTI IZ INOZEMSTVA Lawrence od Arabije, povijesni spektakl **16.55** GOSTI IZ INOZEMSTVA Teška vremena, akcijska drama **18.30** Usijanje, drama **20.00** Parada (E01, E02, E03), humor. serija **21.35** Parada (E04, E05), humor. serija **22.45** Otpisani, ratni triler **00.10** Ona voli zvezdu, komedija **02.00** Povjerljivo iz Kansas Cityja (Kansas City Confidental) 12 **03.40** Povest o dobrih ljudeh, drama

STAR Channel

06.25 Moderna obitelj **06.50** Teorija velikog praska **09.25** NCIS: Havaji **12.05** Dva i pol muškarca **14.55** Alfa **16.45** Simpsoni **17.10** Moderna obitelj **18.00** Teorija velikog praska **21.00** Podzemlje: Krvavi ratovi **22.50** Simpsoni **23.20** Izgubljeni **01.10** Dva i pol muškarca

STAR Movies

06.45 Ljubav i ostale droge **09.10** Miris žene **12.20** Troje za tango **14.30** Jumanji: Iduća razina **17.05** Zorro: Maskirani osvetnik **20.00** Bridget Jones: Na rubu pameti **22.15** Crna Dalija **00.45** Resident Evil Početak: Raccoon City **03.05** Dobri momci

NOVA TV

06.25 Zdravlje na kvadrat, magazinska emisija S1 E390 R

06.50 Arhitekti i projekti, magazinska emisija S1 E32 R

07.15 Novi Looney Tunes, animirana serija S2 E11/26 R

07.35 Novi Looney Tunes, animirana serija S2 E12/26 R

08.00 Novi Looney Tunes, animirana serija S2 E13/26

08.25 Novi Looney Tunes, animirana serija S2 E14/26

08.45 Kumovi, igrana serija S5 E103 R

09.45 Kumovi, igrana serija S5 E104 R

10.45 Tek smo počeli, igrani film R

12.35 Lassie, igrani film R

14.40 Što je novo s Morganima?, igrani film

16.45 Dodgodilo se na Manhattanu, igrani film

17.00 Vijesti Nove TV, informativni program

17.10 Dodgodilo se na Manhattanu, igrani film

19.00 Dnevnik Nove TV, informativni program

20.00 Europske kvalifikacije za SP 2026.: Hrvatska - Gibraltar, sportski program

23.30 Plaćenici, igrani film (15)

01.35 Pas, igrani film R

03.35 Snajper: Specijalni zadaci, igrani film (15) R

NOVATV 20.00

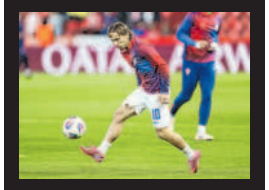

EUROPSKE KVALIFIKACIJE ZA SP 2026.: HRVATSKA - GIBRALTAR
U Varaždinu će naša reprezentacija ugostiti Gibraltar.

DOMA TV

06.40 Gorski liječnik, igrana serija S9 E11/16 R

07.25 Betty i njezine dijagnoze, igrana serija S6 E9/26

08.15 Zdravlje na kvadrat, magazinska emisija S1 E390

08.45 Arhitekti i projekti, magazinska emisija S1 E32

09.15 TV izlog, razno

09.30 Hamburg 112, igrana serija S12 E3/27 R

10.25 TV izlog, razno

10.40 Hamburg 112, igrana serija S12 E4/27 R

11.25 TV izlog, razno

11.40 Hamburg 112, igrana serija S12 E5/27 R

12.35 TV izlog, razno

12.50 Gorski spašavatelji, igrana serija S4 E10/10

13.40 Gorski spašavatelji, igrana serija S5 E1/12

14.35 Navy CIS, igrana serija S22 E3/20 R

15.30 Navy CIS, igrana serija S22 E4/20 R

16.25 FBI, igrana serija S3 E10/15 R

17.15 FBI, igrana serija S3 E11/15 R

18.10 FBI, igrana serija S3 E12/15 R

19.05 FBI, igrana serija S3 E13/15 R

20.00 Obiteljski odnosi, igrani film (15)

22.05 Na rubu, igrani film

00.05 SEAL Team, igrana serija S4 E10/16

00.50 SEAL Team, igrana serija S4 E11/16

01.35 Vatreni dečki, igrana serija S1 E12/13 (15) R

02.20 Gorski spašavatelji, igrana serija S4 E10/10 R

03.05 Gorski spašavatelji, igrana serija S5 E1/12 R

03.50 Betty i njezine dijagnoze, igrana serija S6 E8/26 R

DOMATV 20.00

OBITELJSKI ODNOSI
Maggie Swann američka je vojnikinja koja se nakon napornog razdoblja služenja u Afganistanu vraća kući.

TV PREPORUKA

DOKUMENTARAC **HRT2 20.15**

Slava ubija: Prince

U srijedu, 20. travnja 2016., dr. Michael Schulenberg daje Princeu terapiju zbog simptoma apstinencijske krize. Iste večeri Princeov predstavnik kontaktira kalifornijskog specijalista za bolesti ovisnosti dr. Howarda Kornfelda. Od njega se traži da pomogne Princeu, koji pati od teške ovisnosti o opioidima. Dr. Kornfeld ne može odmah doći i zato šalje svog sina Andrewa.
Andrew Kornfeld te dugogodišnji Princeovi prijatelji Kirk Johnson i Meron Kekure sutradan dolaze u Paisley Park potražiti Princea. Na svoj užas, nalaze njegovo beživotno tijelo na podu dizala.
Prince se nikad nije štedio. Uvijek je davao sve od sebe. Njegov je život bio poput zabave, ali zabave ne traju vječno.

DOKUMENTARAC **HRT2 21.05**

Mračna strana Abercrombie & Fitcha

BBC-jeva »Panorama« istražuje optužbe o iskorištavanju i zlostavljanju u jednom od najvećih modnih brendova u Americi.
Bivši izvršni direktor Mike Jeffries preuzeo je tvrtku »Abercrombie & Fitch« kad je bila na izdisaju i pretvorio je u carstvo vrijedno milijarde dolara. Postala je utjelovljenje »kulerstva«.

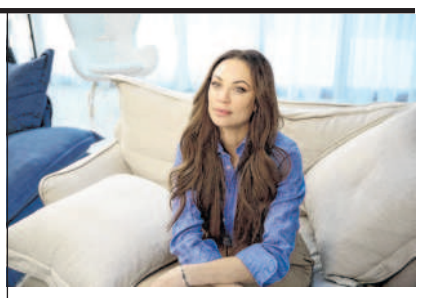

DOKUMENTARAC **HRT2 22.00**

Uspon i pad Borisa Beckera

Kad se Becker razveo od prve supruge Barbare, to je iznenadilo čak i one koji su ga najbolje poznavali. Nagađanja o pravim razlozima potresala su Njemačku. No onda je Amanda Evans, novinarka News of the Worlda, otkrila vijest koja je izazvala senzaciju u svijetu. U članku naslovljenom Tajno dijete Borisa Beckera, s fotografijom djeteta koje je nevjerojatno nalikovalo teniskoj zvijezdi, potanko je iznijela sve pojedinosti o Borisovu susretu s manekenkom i prevoditeljicom Angelom Ermakovom.

Talijanski

RAI 1

07.00 TG 1 **07.05** UnoMattina in famiglia **08.00** TG 1 **08.18** UnoMattina in famiglia **09.00** TG 1 **09.04** UnoMattina in famiglia **09.15** Check Up **10.00** TG 1 L.I.S. **10.05** A Sua Immagine Viaggio nel Giubileo **10.30** A Sua immagine **10.55** Santa Messa dalla Chiesa di Santa Maria **11.50** A Sua immagine **12.00** Angelus da Piazza San Pietro **12.10** A Sua immagine **12.20** Linea Verde - San Vito Lo Capo **13.30** TELEGIORNALE **14.00** Domenica In **17.15** TG 1 **17.18** Che tempo fa **17.20** Da noi...a ruota libera **18.40** Reazione a catena weekend **20.00** TELEGIORNALE **20.35** Affari tuoi **21.30** Balene - Amiche per sempre - S'intravede **23.40** TG1 Sera **23.45** Speciale Tg1

RAI 2

07.00 TG2 - Storie. I racconti della settimana **07.40** TG2 Tutto il bello che c'e' **07.55** TG2 Mizar **08.20** TG2 Cinematinee' **08.25** TG2 Achab Libri **08.30** Il meglio di Radio2 Social Club **09.30** Le indagini di Hailey Dean Rivelazioni m **11.00** TG Sport Giorno **11.15** Un'estate in Costa Azzurra **13.00** TG2 - GIORNO **13.30** TG2 Motori 2 **14.00** Trofeo Baracchi **15.30** Parigi - Tours **17.50** TG Sport della Domenica **18.05** TG2 L.I.S. **18.10** TG2 - Dossier **19.00** The Rookie Piano di fuga **19.40** N.C.I.S. Hawai'i Mostro **20.30** TG2 - **20.30 21.00** N.C.I.S. Origins La veritŕ di Bugs **22.45** La Nuova DS **23.35** La Domenica Sportiva: 70 anni in 70 minuti

RAI 3

07.00 Protestantesimo La Bibbia secondo loro **07.30** Sulla via di Damasco **08.05** Mi manda Raitre **08.30** Speciale TG3 "Marcia della Pace Perugia-Assisi 2025" **10.15** O anche no **11.05** ESTOVEST **11.30** MEDITERRANEO **12.00** TG3 **12.17** TG3 Fuori Linea **12.25** ALTA QUOTA **12.55** TG3 LIS **13.00** Speciale TG3 "Marcia della Pace Perugia-Assisi 2025" **14.00** TG Regione **14.10** TG Regione Meteo **14.15** TG3 **14.30** In Mezz'ora **16.45** Kilimangiaro on the road **19.00** TG3 **19.30** TG Regione **19.51** TG Regione Meteo **20.00** Blob **20.30** PresaDiretta Terra ultima chiamata **23.10** Un giorno in Pretura Fuga d'amore

CANALE 5

07.15 Prima Pagina Tg5 **07.53** Traffico **07.59** TG5 **08.49** Tg5 Speciale **09.58** Santa Messa **10.57** Melaverde - Le storie **11.57** Melaverde **12.58** TG5 **13.39** L'Arca di Noe' **13.57** Amici di Maria **16.00** Verissimo **18.51** Avanti un altro - story **19.54** Tg5 Prima Pagina **19.59** TG5 **20.38** La ruota della fortuna **21.20** La riassunto - notte nel cuore **21.25** La notte nel cuore

ITALIA 1

07.13 Super partes (it1) **07.43** Scooby-Doo! And Guess Who? **08.31** The Middle **09.54** THE BIG BANG THEORY **10.51** Due uomini e 1/2 **11.48** Drive Up **12.25** Studio Aperto **13.04** Sport Mediaset **13.47** E-Planet **14.18** Dr. House - Medical division **15.16** Dr. House - Medical Division **16.13** Cold Case - Delitti irrisolti **18.05** Studio Aperto Live **18.30** Studio Aperto **18.56** Studio Aperto Mag **19.22** C.S.I. Miami **20.25** NCIS - Unita' Anticrimine **21.20** Le iene

RETE 4

07.28 La promessa **08.12** Terra Amara **09.18** My Home My Destiny **10.16** Dalla parte degli animali **11.55** Tg4 **12.26** Colombo **14.01** Un sogno per domani **16.44** La legge del fucile **18.58** Tg4 **19.41** La promessa **20.29** 4 di sera weekend **21.30** Fuori dal coro

IMPRESSUM

IZDAVAČ I TISKAR
»NOVI LIST«
Novinsko nakladničko dioničko društvo, Rijeka, Zvonimirova 20/A
p.p. 130, 51001 RIJEKA
Telefon: 051/650-011, 051/650-013
Telefax: 051/672-114, 051/672-118
E-mail: redakcija@novilist.hr
Web: www.novilist.hr
UPRAVA
Bojan **DIVJAK** - predsjednik
Renato **IVANUŠ** - član
PROKURISTICA
Darija **PRŠA**
GLAVNA UREDNICA
Slavica **BAKIĆ**
GLAVNA UREDNICA SUPERDESKA
Dijana **PAVLOVIĆ**
UREDNIK DIGITALNIH IZDANJA
Damir **KUNDIĆ**
IZVRŠNI UREDNIK
Dražen **HERLJEVIĆ**
UREDNIČKI KOLEGIJ
Nenad **HLAČA** – NOVOSTI i SVIJET
Danijela **BAUK** - NEDJELJNI BROJ
Helena **FOGAS** – RIJEKA
Boris **PEROVIĆ** – REGIJA
Zlatko **HORVAT** – SPORT
Kim **CUCULIĆ** – KULTURA i MEDITERAN
Ivana **KOCIJAN** – MOZAIK
GRAFIČKA SLUŽBA
Tea **LILIĆ PRIBANIĆ**
TAJNICA REDAKCIJE
Branka **VRABEC**
DOPISNIŠTVO U ZAGREBU
Ulica Matka Laginje 6
WEB PORTAL
novilist.hr
E-mail: portal@novilist.hr
MARKETING I PROMOCIJA
Rijeka, Zvonimirova 20a
Direktorica:
Silvija **GERC VODOPIJA**
Telefon: 051/650-088
Telefax: 051/650-110
E-mail: oglasi@novilist.hr
Web: marketing.novilist.hr
TISKARA I KOMERCIJALA
Telefon: 051/650-024
Telefax: 051/650-036
E-mail: tiskara@novilist.hr
OGLASNI ODJEL RIJEKA
Andrije Medulića 6-8,
Telefon: 051/212-102
E-mail: oglasni.rijeka@novilist.hr
Web: http://oglasni.novilist.hr
PRETPLATA
Telefon: 051/650-170
Radno vrijeme od 7.30 do 15.30 sati
TISAK
NOVI LIST d.d. Rijeka
List izlazi svaki dan. Rukopise i materijale ne vraćamo.

HRT Radio Rijeka

07:00 Jutarnja kronika
07:21 Vrijeme
07:25 Ma nan se spi
08:00 Najava događaja
08:15 Puntapet
08:30 Kamo danas
08:40 Katolički vidici
09:00 Vrijeme za vrijeme
09:15 Zlatne godine
09:30 Baltazar
10:00 Vijesti Radio Rijeke
11:00 Priko Učke
12:00 Vijesti Radio Rijeke
12:05 Na obedu
14:00 Vijesti Radio Rijeke
14:45 Vrijeme za vrijeme
15:00 Danas aktualno
16:00 Nedjelja popodne
16:30 Kamo danas 2
16:45 Ne pozabimo
17:00 Glazba Radio Rijeke
18:00 Play lista
19:30 Akademskih kvarat ure
19:45 Nedjelja popodne
20:00 Metanoia
20:30 Glazba Radio Rijeke
20:45 Susreti
21:00 DJ Šošo
22:00 Kronika dana

Ostali programi

KANAL RI

07.20 Školska liga, emisija o sportu **07.50** Željko Marušić i gosti, talk show **08.40** Glazbeni kanal/Tv prodaja **12.15** Naše općine i gradovi, reportaža **12.30** Bilanca uspjeha, talk show **13.05** DW: Euromaxx, magazin **13.40** Veterinarska ordinacija, emisija **14.10** Glazbeni kanal/TV prodaja **15.00** Biblijska istina, vjerska emisija **15.20** Kratki rezovi, emisija o filmu (r) **15.50** Glazbeni kanal/TV prodaja **16.25** Ča skalica, čakavska glazbena emisija (r) **17.25** Kult kulture, emisija o kulturi **18.00** DNEVNIK **18.20** TV prodaja **18.35** Sport nedjeljom, emisija **20.10** Rotor, emisija o oktanskim i ekstremnim sportovima **21.00** Art caffe, emisija o kulturi **22.00** DNEVNIK (r) **22.20** IC tehnologija, emisija o novim tehnologijama **23.00** Zapisano u zvijezdama, astro show (18)

TV NOVA

11.00 Agrokultura, poljoprivredna emisija **12.00** Boje zemlje **12.30** Energetska medicina **13.00** Lifestyle TV **14.00** Art Club **14.30** Volin te Istro **15.20** Domisan predstavlja **15.40** Trajnaninenaj **16.30** Veterinarska ordinacija **17.00** Mali svijet, emisija o dječjem svaralaštvu **17.30** Kronika grada Novigrada **18.00** Trdi ča Kafić **18.30** Jure i Frane na digitalno **19.00** Fažanska Kronika **19.30** Panoramica settimanale **20.00** Špica s Macanom **20.50** Pulska gitarijada 1 **22.50** Svi Bakar **23.10** Vrata sudbine, emisija o alternativnom načinu života

HRT 4

17.47 Talenti EU regija **18.02** Romano Bolković - 1 na 1: Gordan Kolak, talk show **18.53** Vrijeme RH sutra **18.54** Vrijeme Europa sutra **18.56** Vrijeme svijet sutra **19.00** Dnevnik 2 **19.53** Vrijeme RH sutra **19.54** Vrijeme Europa sutra **19.56** Vrijeme svijet sutra **20.00** HAK - promet info **20.01** Nedjeljom u 2 **21.00** Pregled dana **21.48** Andrija Matijaš Pauk, doku. film **22.43** Studio 4: U fokusu **23.10** Vijesti na engleskom jeziku **23.20** Vijesti na španjolskom jeziku **23.30** Studio 4: Jutarnji intervju **23.50** #REPORTAŽE: True crime, dokumentarna reportaža **00.10** Vijesti iz kulture

Jabuka TV

07.30 Serbus Zagreb, informativna emisija **08.00** Svakodnevica, mozaična emisija **09.30** Backstage, ep.3, serija **10.00** Minute bijele kute, emisija o zdravlju **11.00** Moda XL **13.00** Hrana i vino, kulinarski show **13.30** Pjesmom te zovem, zabavno-glazbena emisija **15.15** Odaberi zdravlje, emisija o zdravlju **16.15** Lifestyle TV!, magazin **17.00** Veterinarska ordinacija, emisija o kućnim ljubimcima **17.30** Odaberi zdravlje, emisija o zdravlju **18.30** Srce Hrvatske, mozaična emisija **19.00** Serbus Zagreb - tjedni pregled, informativna emisija **20.00** Fio Show, zabavno-glazbena emisija **23.00** Zlatna zora (18), alternativni kutak

CMC

08.00 24 sata vijesti **08.05** 100% hitovi **09.00** CMC Mix **10.00** 100% hitovi **11.00** CMC Mix **12.00** Dobar dan **13.00** 100% hitovi **14.00** CMC Mix **15.00** Dalibor Petko Show - Neda Ukraden **17.00** CMC Mix **18.00** 100% hitovi **19.00** CMC Mix **20.00** Portret - Rade Šerbedžija **21.00** 24 sata vijesti **21.05** Koncert tjedna: M. P. Thompson Dugopolje live, 2024. 2. dio **22.00** 100% hitovi **23.00** CMC Mix **00.00** 100% hitovi **01.00** 24 sata vijesti

www.novilist.hr
NL
NEDJELJA
12. LISTOPADA 2025.
125
GODINA TRADICIJE

KAD POŠTA ZAMIRIŠE NA KROASAN...

Francuska je izdala novu poštansku marku s mirisom croissanta, na taj način svakim poslanim pismom slaveći mnogima omiljeni dio francuskog doručka. S gotovo 600.000 poštanskih maraka odat će se počast »simbolu francuske gastronomije«, piše na internetskim stranicama francuskog La Postea. Miris maslaca i prhkog tijesta širio se poštom u Valence-Herriotu, a lokalni upravitelj pošte Anthony Richet AFP-u je rekao da je »vrlo ponosan što je njegov grad među prvima koji je prodaje«. Cijena jedne marke je 2,10 eura. (Hina)

ADRIATIC TOUR Drugi međunarodni susret oldtimera okupio 65 vozila iz šest zemalja

Povijest na kotačima

Crikvenički i njihovi posjetitelji mogli su na Trgu Stjepana Radića razgledati 65 starinskih automobila, a bile su tu razne prestižne marke kao što su Mercedes Benz, Porsche, Alfa Romeo, Citroën, Lancia, Ford, MG, BMW...

Najstariji automobil bio je Mercedes Benz iz 1950.

Imam ga 11 godina, a kupio sam ga u Mariji Bistrici. Kakvog sam ga kupio, takav je praktički i danas. Uglavnom ga vozim za ovakve prilike, kao što je ova u Crikvenici. Prošli vikend smo bili u pulskoj Areni, a drugu subotu smo u Tinjanu na Sajmu pršuta

Tone Rudan

Robert ŠIMONOVIĆ
Snimila Ana KRIŽANEC

CRIKVENICA Crikvenica je u subotu ujutro postala središte ljubitelja povijesnih vozila. Drugi po redu Adriatic Tour susret oldtimera bio je međunarodnog karaktera, okupivši sudionike iz Hrvatske, Slovenije, Italije, Austrije, Njemačke i BiH. Crikveničanke, Crikveničani i njihovi posjetitelji mogli su na Trgu Stjepana Radića razgledati 65 starinskih automobila, a bile su tu razne prestižne marke kao što su Mercedes Benz, Porsche, Alfa Romeo, Citroën, Lancia, Ford, MG, BMW...

Mečka iz 1950.

Spomenuvši »mečku«, o kojoj je svojevremeno sanjala legendarna Janis Joplin, a desetljećima nakon i velik broj Imoćana, kažimo i da je najstariji klasik na četiri kotača bio upravo Mercedes Benz 170 S, proizveden 1950. godine u Njemačkoj. Vlasnik ovog ljepotana je Tone Rudan, poznat i kao »ribar iz Mošćeničke Drage«. Kako kaže barba Tone, auto je praktički 100 posto original, zamijenjena je tek »jedna urica«.

- Imam ga 11 godina, a kupio sam ga u Mariji Bistrici. Kakvog sam ga kupio, takav je praktički i danas. Uglavnom ga vozim za ovakve prilike, kao što je ova u Crikvenici. Prošli vikend smo bili u pulskoj Areni, a drugu subotu smo u Tinjanu na Sajmu pršuta, govori Tone.

130
tisuća eura vrijedi Alfa Romeo riječkih registracija iz 1958.

A kakav je osjećaj biti u njemu?

- Sjednite pa ću vas provozati. To je osjećaj starosti, komocije i sigurnosti, odgovara vlasnik »mečke«.

U svojoj garaži posjeduje i kabriolet Cadillaca iz 1985. godine, njegova žena vozi Fiat 500L iz 1969. godine, a ekskluziva je i Moto Guzzi iz 1930. godine, s jednim cilindrom i 500 kubika. Riječ je o motoru koji je tada napravljen u svega 700 komada, a danas ih u svijetu ima oko 100. Iduće logično pitanje bilo je odakle tolika ljubav prema starim automobilima (i motorima).

- Kako je počela starost tako je počela i ljubav prema starim autima. To ide jedno s drugim. Radio si, napravio nešto u životu, a sada je vrijeme za više druženja i uživanja. Ako malo pogledate, svi vlasnici oldtimera su oni zrelih godina. Malo je mladih. To nije jeftin sport, a mladi imaju i radne obaveze, obiteljske..., dodaje naš sugovornik.

Tone na autoputu vozi »80 na uru«, jer je to, kaže, optimalno. Može Mercedes povući i malo preko 100, ali to je već forsiranje.

- Vozim desnom trakom tako da rijetki trube, uglavnom poštuju starost, reći će Tone.

Najvrijedniji oltimer

Nedaleko od njegovog auta, parkiran je i Alfa Romeo riječkih registracija iz 1958. godine, od čak 120 »konja«. Impresivna »konjaža« danas, a tek onda... Nije najstariji oldtimer na susretu, ali je zato najvrijedniji. Kako nam otkriva njegov vlasnik, Ivan Paulo Pobor iz Selca, koji je automobil nasljedio od oca i imenjaka Ivana, tržišna vrijednost iznosi oko 130 tisuća eura. Naime, u kolekcionarstvu ovog tipa, ali i općenito, izrazito je važno koliko pojedine kategorije nečega, u ovom slučaju automobila, postoji »na lageru«.

- Više ovakvih »alfi« bilo je od 1.600 i 2.600 kubika, ali ne i od 2.000 kubika koliko ima ovaj. Njih je najmanje, negdje između 5 i 7 tisuća, kaže Selčanin Ivan Paulo Pobor.

Nakon razgledavanja, vlasnici oldtimera sjeli su u svoje limene ljubimce i pošli put Selca, Bribira, Novog Vinodolskog, Senja, Vratnika, Luke Krmpotske, Klenovice i nazad do Selca. Uz kavu, ručak, tjecateljske igre, dodjelu priznanja i puno toga lijepoga, protekao je još jedan Adriatic Tour.

Valute označene zvjezdicom za koje Banka ne objavljuje kupovni i prodajni tečaj za efektivu ne smatraju se valutama s Tečajne liste Banke u kojima Banka vodi transakcijske račune i/ili zaprima gotovinske naloge za plaćanje i/ili provodi otkup deviza. Tečajevi za predmetne valute (tečajevi za devize) koriste se za preračunavanje u bezgotovinskim transakcijama.

TEČAJNA LISTA BROJ: 200
Erste & Steiermärkische Bank d.d.
Primjenjuje se od 11.10.2025.

Valuta	Jed.	Kupovni za efektivu	Kupovni za devize	Srednji za devize	Prodajni za devize	Prodajni za efektivu	Srednji tečaj HNB
AUD	1	1,835600	1,816600	1,765000	1,713300	1,694400	1,765000
CAD	1	1,686600	1,669200	1,621800	1,574300	1,556900	1,621800
CZK	1	25,343800	25,009700	24,299000	23,588200	23,254100	24,299000
DKK	1		7,685600	7,467200	7,248700		7,467200
HUF	1	407,281000	401,911800	390,490000	379,068100	373,698900	390,490000
JPY	1	184,047700	181,621400	176,460000	171,298500	168,872200	176,460000
NOK	1		12,019000	11,677500	11,335900		11,677500
SEK	1		11,329900	11,008000	10,686000		11,008000
CHF	1	0,969600	0,959600	0,932400	0,905100	0,895100	0,932400
GBP	1	0,905700	0,896300	0,870900	0,845400	0,836000	0,870900
USD	1	1,203000	1,190600	1,156800	1,122900	1,110500	1,156800
BAM	1	2,032100	2,011000	1,955830	1,900500	1,879500	1,955830
PLN	1	4,440600	4,382100	4,257600	4,133000	4,074500	4,257600